

Тисяча й Одна Ніч

Арабські Оповідання

ЧАСТЬ I.

Ціна 40 центів

Друком і накладом:

НАРОДНОЇ ДРУКАРНІ

155 McGregor St.

Winnipeg, Man.

Кожний український переселенець в Канаді повинен прочитати дуже вартісну книжку п. н.:

ІСТОРІЯ

Української іміграції в Канаді

З сеї книжки довідаєтесь про життя та моральні та матеріальні здобутки українських переселенців в Канаді від самого початку іміграції.

Ціна 75 центів

Величина книжки 6X9 цалів, 320 сторін з многими ілюстраціями

Замовлення висилайте на адресу: —

Narodna Drukarnia

THE PEOPLE'S PRESS

155 McGregor St.

Winnipeg, Man.

або в українських книгарнях

Тисяча й Одна Ніч

Арабські Оповідання

ВІННІПЕГ, МАН. 1931.

Друком і накладом:

НАРОДНОЇ ДРУКАРНІ

155 McGregor St.

Winnipeg, Man.

Історія королів Шагріяра і Шагземана

Оповідать, що колись у давнім часі і в давно минулих днях на островах Індій і Китаю жив король із роду Сасонідів, який мав сильне військо, численні прибічні гвардії, велику службу і поважну дружину. Він мав також двох синів, із яких один був у старших літах, а другий іще молодший; оба були хоробрими рицарями, але старший був іще більше рицарський, як молодший. Він був також володарем краю і панував по справедливості над своїми підданими так, що нарід його краю любив його. Його ім'я було король Шагріяр, а його молодший брат називався король Шагземан і був королем Самарканди в Персії.

Двацять літ кожний з них панував в своїм краю по справедливості над своїми підданими і жив без перестанку в повній веселості і вдоволенню, аж старший брат затужив за молодшим і тому поручив своєму везирови удатися до него і привезти його з собою.

Везир відповів: “Чую і слухаю” і вибрався в дорогу і став щасливо у брата свого короля. Приведений перед Шагземана, передав йому привіти, доніс йому, що його брат за ним тужить і запросив його відвідати брата.

Шагземан згодився зараз і почав ладитися в дорогу. А виславши за місто шатра і верхолюбди і прибічну сторожу, і назначивши везира управителем краю, вибрався сам у дорогу до краю свого брата.

Одначе коло півночи впало йому на думку, що щось важне лишив у замку; він вернувся і застав там свою жінку в ліжку в обіймах чорного невільника. Коли побачив се, почорнів йому світ і він сказав до себе: “Коли таке діється, заки я ще опустив місто, то що виробляти ме та розпустниця, коли я якийсь час буду у брата?” І витягнув меч і завдав обоім у ліжку смертні удари. Відтак зараз вернувся, дав наказ до походу і подорожував, аж доки не зблизився до падати свого брата. Шагріяр, урадований його приходом, вийшов йому на зустріч і повитав його в найбільшій радості; відтак казав на його честь пристроїти святочно місто, сів коло нього і розмовляв із ним веселий і врадуваний.

Але король Шагземан згадав про випадок з своєю жінкою і такий обгорнув його смутком, що він поховк і його тіло ниділо. Се завважав Шагріяр, але думав, що причиною сего розлука з краєм, тому лишив його спокою і не випитував далі.

Одначе незабаром сказав до нього: “Мій брате, я бачу, як твоє тіло нидіє і як ти щораз більше жовкнеш”. А той відповів тільки: “Ах мій брате, я терплю на внутрішню рану”, і не згадав нічого про свою жінку. На се сказав Шагріяр: “Колиби ти зі мною пішов на лови, може-б розвеселилося твоє серце?” Але він не хотів іти і так його брат сам пішов на лови.

В замку короля Шагземана були вікна, що виходили на город його брата. І він побачив нагло, як відчинилася замкова брама і з неї вийшло двацять невільниць і двацять невільників, а в середині у скінченій красі і принаді йшла жінка його брата. Вони підійшли

до фонтанни, задержалися там, пороздівалися і посідали коло себе. Нараз жінка його брата закликала: „Мазуд!“ На се прийшов чорний невільник і обняв її; те саме вчинили інші невільники з невільницями і не розійшлися, аж почав кінчитися день.

Побачивши се брат короля сказав до себе: „На Бога, моє нещастє лекше, як те ось тут“. Весї його гнів і смуток зник і він знов їв і пив думаючи: „Се багато гірше як те, що мені трапилось“.

Колиж король Шагріяр повернув із своєї прогульки і вони повиталися, побачив, що його брат знов дістав природну барву лица і що тепер знов їсть з апетитом, хоч давнійше брав тільки мало страви і напиту. Здивувався і промовив до нього: „Мій брате, давнійше бачив я, що твоє лице жовте, а тепер має знов природну барву, розкажи мені, як се сталося“.

Шагземан відповів йому: „Як се сталося, розкажу тобі, але зречися дізнатися також від мене, як я знов дістав природну барву“. А той сказав: „То розкажи найперше як твоя барва змінилася, нехай чую“.

Тепер той почав оповідати: „Знай мій брате, коли ти прислав до мене везира, аби мене забрав в дорогу до тебе і я вже вибрався з міста в чисте поле, я забув в замку дорогий камінь, який тобі тепер подарував. Вернувши домів застав я в ліжку коло моєї жінки чорного невільника. Я забив обоїх і прибув до тебе, але все мусів думати про той випадок. Ось чому змінилася моя барва, моє тіло ниділо; але як я знов прийшов до себе, про се не питаї“.

Почувши те оповідання брата Шагріяр почав напирати на нього, кажучи: „На Бога, розкажи мені, як

се сталося, що ти знов дістав природну красу“. А той оповів йому все, що бачив. На се сказав Шаргіяр: “Мушу се бачити власними очима“. На се Шагземан дав йому таку раду: “Удай, що знов ідеш на лови і сховайся у мене, а тоді бачитимеш усе власними очима.

Король сказав зараз оголосити, що вибирається знов на прогульку: вирушили відділи, вивезено шатра перед місто і король удався до табору. Прибувши там видав наказ нікого не впускати, перебрався і пішов по тайки до замку свого брата, де сів коло вікна, що виходило на город. За хвилю в город надійшли невірники; бавилися аж до вечера, як се оповідав його брат.

Видячи се, король Шагріяр стратив розум. І сказав до брата: “Ходи, йдім своєю дорогою і не дбаймо про наші держави, доки не знайдемо когось, кому трапилося те саме, що і нам! А коли ні, то смерть для нас ліпша, ніж життя“.

Шагземан зараз згодився і вони вибралися в дорогу, тай зашли під дерево серед левади, на березі солоного моря, коло якої плило жерело. Там напилися води і посідали відпочивати.

За якийсь час море почало нагло ревіти, з нього піднявся чорний стовп, виріс аж до неба і йшов просто на леваду. Вони налякалися сего і вилізли на дерево, що було дуже високе, тай звідти приглядалися що то буде. Се був джінні величезного росту, з широкою головою і сильними грудьми, який ніс на голові скриню. Вийшов на беріг, підійшов просто до дерева, на яким сиділи ті оба і сів під ним. Отворив скриню і виняв з неї пуделко, а коли його отворив, вийшла дівчина, гарна і проміняста, як ясне сонце.

Джінні поглянув на неї і сказав: "О ти, пані, благородних жінок, яку я собі вхопив шлюбної ночі, хоч трохи поспати". І поклав голову на її лоно і заснув. Коли дівчина підняла голову і поглянула на дерево по бачила там обоїх королів. Тоді поклала голову джінні на землю, підійшла під дерево і дала їм знак зрозуміти, аби злазили з дерева і не боялися іфріта. Та вони відповіли: "На Бога, не змушуй нас до того". Тоді вона загрозила їм, що як не злізуть з дерева, то вона збудить іфріта, щоб найстрашнішим способом повбивав їх. Вони злякалися і позлізали. Вона підступила до них і сказала: "Віддайтеся мені, або збуджу іфріта". Король Шагріяр відізався до брата: "Мій брате, вчини, що вона каже", на що він відповів: "Не швидше, аж ти вчиниш се передімною", і почали оден на другого моргати, аби зробив початок. Тоді вона сказала: "Чого моргаєте оден на другого?, коли не віддаєтеся мені, то буджу іфріта". Вони послухали її зі страху перед джінні, після чого вона вийняла з кишені мошону і з неї шнур, на яким висіло п'ятсот сімдесять перстенів і з печатками. І запитала: "Знаєте, що значать ті перстені"? Коли вони постягали перстені з пальців і дали їй вона сказала: "Властителі тих перстенів віддалися мені так, що іфріт не завважив того. Бачите той іфріт ухопив мене весільної ночі, замкнув в пуделко, відтак пуделко в ту скриню, замкнув на сім замків і затопив мене на дні ревучого моря, не знаючи, що ми, жінки, все що схочемо, також сповнимо.

Учувши від неї ті слова, здивувалися дуже і сказали до себе: "Коли тому, хоч він іфріт, трапилося ще гірше, як нам, то се для нас потіха." Відтак пішли оба

геть від неї, вернули до міста короля Шагріяра й удалися знов до його замку. Прибувши сюди казав король Шагріяр зараз своїй жінці і невольникам повідрубувати голови. Опісля казав собі привести дівчину і після першої ночі вбити її і так робив три роки, доки люди не почали кричати і не повтікали зі своїми дочками так, що в місті не можна було знайти ні одної дорослої дівчини. І коли везир знов дістав від короля наказ привести йому дівчину, і даром шукав за нею, повний гніву і болю і страху перед королем прийшов до дому.

А мав той везир дві дочки, обі гарні, принагідні, чаруючі і однакового росту; старша називалася Шегерзада, молодша Дунязад. Старша читала багато книжок і хронік, говорять, що вона зібрала тисячу книжок із хроніками, що займалися давними народами і помершими королями. Вона запитала свого батька: “Мій тату, чого ти такий змінений, такий повний журби і смутку? Вчувши ті слова своєї дочки везир розповів їй все, що трапилося йому з королем. Тоді вона сказала: “Мій тату, віддай мене за короля, або остану жива, або віддам себе в жертву за дочки Мослему і стану причиною їх визволення з його рук“. Але везир відповів: “Хочеш грати зі своїм життям?“ Та вона заявила: “Се мусить бути“. Тоді він сказав: “Боюся, що тобі так само поведеться, як ослови і волови з мужиком“. Шегерзада запитала: “Як-жеж їм повелось?“

Як повелось ослови й волови з мужиком

Знай моя дочко, раз був купець, що мав маєток і худобу, жінку й діти крім того дав йому Бог знання мови звірів і птахів. Той купець жив на селі і мав у себе в стайні осла і вола.

Одного дня прийшов віл до стайні осла, яка була і заметена і окроплена, в яслах осла був сіяний ячмінь і сіяна січка, а сам осел лежав поважно, бо його пан лиш іноді, коли мав залагодити якусь важну справу сідав на нього і знов вертав домів. Купець почув як віл говорив до осла: “Добре тобі! Я втомлений, а ти відпочиваєш і маєш сіяний ячмінь і слуг, що тебе обслуговують. Лиш іноді їде на тобі твій пан, а я мушу все орати й молоти”. На се відповів осел волови: “Коли тебе виведуть у поле і накладуть ярмо на карк, впадь на землю і не вставай, хочби тебе мали і вбити. А коли-б мусів встати, то упадь другий раз; коли-ж тебе відведуть до стайні і кинуть бобу, не їдж, як коли-б ти був хорий. Не їдж і не пий, два або три дні, а тоді зможеш увільнитися від мук і бід”.

Купець чув цілу їх розмову. Колиж наймит приніс волови їсти той їв лиш дуже мало, а коли другого дня рано наймит прийшов узяти його орати, застав його хорим. Тоді сказав купець: “Візьми осла і орий ним замість вола цілий день”. Наймит взяв осла замість вола і орав ним цілий день. Коли ввечером вернув осел до дому, віл дякував єму за єго доброту, завдяки якій він міг цілий день відпочивати. Одначе осел, жалював свого учинку і не дав йому жадної відповіді.

Другого дня прийшов знов мужик узяв осла і орав ним до вечера так, що той втомлений і з розбитим хребтом вернув до дому. Віл подивився на нього уважно, знов подякував йому і почав його хвалити. Але осел сказав до себе: “Я жив без перешкоди в вигодах і тільки моя гордість принесла мені нещастє”. А до вола сказав: “Слухай, я тобі добре раджу; вчера

чув я як пан сказав, що коли віл не встане, то дайте його різникови, щоб його зарізав і з його шкіри зробив покривала. Мені ходить про тебе і тому раджу тобі добре. Спокій тобі!“ Вчувши ті слова від осла, віл подякував йому і сказав: “Завтра знов піду“. Потім зів свою пашу до решти і навіть вилизав ясла.

А купець чув також і ту їх розмову і тому другого дня рано пішов зі своєю жінкою до стайні і сів собі там. Коли-ж прийшов мужик аби вивести вола і той побачив свого пана, замахав хвостом перед ним і почав скакати, з чого купець так дуже мусів сміятися, аж перевернувся. А жінка його запитала його: “З чого смієшся?“ Він відповів: “Я щось бачив і чув, але не можу того сказати, бо мусівби вмерти“. Вона відповіла йому: “Мусиш подати мені причину твого сміху, хочби мусів вмерти“. Він не хотів зі страху перед смертю. Жінка сказала, що він сміявся з неї і так довго на нього напирала і мучила його, аж ослаб і стратив розум. Він казав прийти своїм дітям, закликати свідків, щоб зробити тестамент і опісля відкрити їй тайну і вмерти з любови до неї, бо вона була дочка брата його батька і мати його дітей а він уже й так мав сто двацять років.

Скликавши цілу свою сімю і всіх сусідів, розповів їм історію і сказав їм також, що мусить умерти, коли з ким говоритиме про свою тайну. Тоді всі присутні почали її вговорювати: “Відступи від свого бажання, щоби твій муж, батько твоїх дітей не вмер. Але вона обставала при своїм і говорила: “Не перестаю, доки він мені не скаже, хочби мав й умерти!“. Тоді лишили її в спокою, а купець встав і пішов до стайні,

аби взяти купіль, а потім вернути, сказати їм і умерти. А в того купця був також і когут, що мав пятьдесят курок, і пес. І вчув він, як пес закликав когута і почав його лаяти, що він веселий, коли наш пан має умерти. Когут відповів: “А то чого”? І пес оповів йому цілу історію. На се сказав когут: “Наш пан має мало розуму. Я маю пятьдесят жінок і одну вдоволяю, а друга гнівається, а він має тільки одну жінку і не знає як со бі дати ради. Чому не візьме він пару ціпків з морви і не випарить її, аж доки або не впаде мертва, або не пічне жалувати і вже більше не буде про ніщо питати.

Коли купець почув ту розмову вернувся йому розум і він порішив випарити її.

“Мабуть“, сказав везир до своєї дочки Шегердази ‘вчиню з тобою так само, як купець зі своєю жінкою“. “А що-ж учинив він з нею“, запитала вона. Везир відповів: “Витявши кілька ціпків з морви і сховавши їх в коморі, пішов до кімнати і сказав їй: Ходи до комори, нехай тобі скажу, де мене ніхто не побачить, і потім умру“. А коли вона ввійшла за ним до комори, він замкнув двері за собою і так довго її бив, аж упала майже без сил і кричала: “Жалую“ та цілувала йому руки і ноги. Тоді обоє вийшли і всі присутні і їх родина тішилися, а вони обоє жили дуже щасливо аж до смерти. Коли дочка везира вчула се оповідання свого батька, відповіла: “Інакше годі, се мусить бути“. І вбралася як молода і пішла до короля Шагріяна, сказавши тим часом своїй молодшій сестрі ось що: коли буду в короля, пішлю за тобою і скажу тебе привести. А ти, прийшовши до мене, говори, коли король уже не буде мене потребувати: “Се-

стро, розкажи мені яку дивну історію, аби ми при тім не заснули“. Тоді я розкажу тобі історію, в якій, так хоче Бог, лежати-ме ратунок“.

Потім її батько пішов із нею до короля, який утішений її видом запитав: “Чи привів ти, чого я хотів?“ На се везир відповів: “Так“. Колиж король хотів поділити з нею ложе почала вона плакати так, що він запитав: “Що тобі?“ Вона відповіла йому: “Ах мій королю, бачиш, я маю ще молодшу сестру, з якою хотілаб попрощатися“. Король казав її привести і коли сестра прийшла до неї, она обняла її і сіла в ногах ліжка. А коли Шагріяр уже полежав із Шегерзадою і вони посідали до розмови, молодша сестра відізналася до старшої: “Моя сестро розкажи нам яку історію, щоб ми при тім не заснули“. Шегерзада відповіла: “Дуже радо, коли сей благородний король мені позволить“. Король урадувався тим, бо був подразнений і сказав: “Розкажуй“. І так вона оповідала першої ночі:

ПЕРША НІЧ

Купець і іфріт

Щасливий королю, я чула, що один багатий купець, який в богатях краях провадив інтереси, сів раз на свого верхівця, аби в іншій місті дістати грошей. Коли спека почала йому докучати, сів у однім городі під деревом, сягнув рукою в порожню торбу і вийняв звідтам кусок хліба і дактиль, щоби попоїсти. Зївши дактиль, кинув кістку, аж ту нагло став перед ним величезний іфріт з мечем в правій руці і крикнув до нього: “Встань, щоб я тебе вбив, як ти вбив мого сина“. Купець запитав його: “як я вбив твого сина?“

Іфріт сказав: “Коли ти зів дактиль і кинув кістку, та впала на груди мого сина і він зараз звалився мертвий”. Тоді купець сказав до іфріта: “Слухай, я маю заплатити ще довг, маю також великий маєток, жінку і діти і лежать у мене застави. Тому позволь мені вернути домів, аби я заспокоїв претенсії кожного, а відтак верну знов до тебе. Присягаю тобі, що верну, а тоді можеш зробити зі мною, що захочеш. Бог ручить за мої слова”. Джіні (іфріт) взяв від нього присягу і пустив його. Купець вернув до свого міста, повиповняв всі свої зобовязання, посплачував свої довги і сказав своїй жінці і дітям, що з ним трапилося. Вони почали плакати, коли він тим часом полагоджував свої справи і аж до кінця року оставав при них. Опісля по прощався зі своєю родиною і з похоронним простиралом під пахою вибрався неохотно в дорогу і зараз першого дня по новім році дійшов до того городу. Коли там сів, плачучи над своєю долею, надійшов дорогою старий шейх (чоловік), який вів по при себе газелю на шнурку. Поздоровивши купця і побажавши йому довгого життя, запитав його: “Чому сидиш так сам на сім місци, тим більше, що се місце джіні (духа в постаті чоловіка)? Купець розповів йому свою пригоду з іфрітом (або джінні) і шейх, властитель газелі, дуже здивувався і сказав: “Мій брате, твоя віра міцна і твоя історія дивна. Колиб її записати шпильками в кутах очий, вона на правду послужилаби на науку всім”! Усів коло нього і сказав: “Брате мій, я не відйду від тебе аж побачу, що зробить з тобою той іфріт

Коли він так сидів коло нього, а купець зі страху раз по раз умлівав, надійшов до них другий шейх

з двома чорними ловецькими псами і поздоровивши їх запитав чого вони тут сидять, а на се оба вони розповіли йому історію від початку до кінця. Ледви той шейх сів коло них, як надійшов третій із темносивим мулом і почав питати їх про присутність на тім місці. Коли вони і йому розповіли ту історію, нагло закрутився порох і із степу насунув на них, а заки порох розійшовся наступив на них джінні з голим мечем і палаючими очима і витягнув із поміж них купця, і почав кричати: “Встань, щоб я тебе вбив, як ти вбив мого сина“. Купець почав голосно плакати і заводити, а також усі три шейхи почали плакати, аж перший шейх, властитель газелі набрав відваги. Він поцілував іфріта в руку і промовив до нього: “О джінні і королю королів джанів! Коли я тобі розповім мою історію, яка трапилася мені з отсею газелею, чи подаруєш мені третину крови того купця“. Іфріт відповів: “Добре, коли ти розповіш мені свою історію і вона видасться мені дивною то подарую тобі третину його крови“.

Історія першого шейха з газелею

“Знай, іфріте, оця газеля, се дочка брата мого батька і з мого тіла і крови. Я оженився з нею, коли вона була ще зовсім молода і жив з нею трийцять літ не маючи від неї дітей. Тоді оженився я з невільницею і вона привела мені хлопця, що був подібний до сходячого сонця в повні. Так ріс він аж до пятнадцятого року життя, коли я несподівано мусів вибратися в до рогу до далекого міста, забираючи з собою багато товару. А дочка брата мого батька, отця газеля, від молодости займалася чарівництвом і ворожбицтвом і те

пер зачарувала хлопця в теля, а його матір в корову і віддала обоїх під опіку пастуха. Коли я по довгім часі вернув з дороги і запитав про хлопця і його матір, вона відповіла мені: “Твоя невільниця вмерла, твій син утік, а я не знаю, куди він пішов.” І я сидів цілий рік із сумним серцем, аж надійшло свято жертви. Того дня рано післав я по пастуха, аби винайшов мені товсту корову. Але корова, що він мені привів, се була власна моя невільниця, яку зачарувала оця газеля. Я вже убрав фартух і взяв ніж у руки, щоб її зарізати, коли вона почала голосно кричати і плакати так, що я відвернувся від неї і казав пастухови зарізати її. Коли він її зарізав і зняв з неї шкіру, не знайшов на ній ані товщу ані мяса, тільки шкіру і кости. Я дав її пастухови і казав йому привести мені товсте теля, а він привів мого хлопця, зачарованого в теля. Коли теля мене побачило, розірвало шнурок і почало з плачем і наріканем ласитися коло мене так, що мене обгорнуло милосерде і я сказав до пастуха: “Приведи мені корову, а теля, нехай далі живе”.

Тут завважала Шегерзада ранній світ і урвала оповідання. А її сестра закликала: “Яка гарна твоя історія!” А Шегерзада відповіла: “Що се значить у порівнянню з тим, що я розповім вам другої ночі, коли король лишить мене при життю”.

ДРУГА НІЧ

Коли надійшла друга ніч, Дунязада сказала до своєї сестри: “Сестро розкажи нам ту історію про купця і джінні до кінця”. І так вона почала далі:

Шасливий, розумний королю! Коли купець побачив, що теля так гірко плаче, він сказав до пастуха:

“Лиши теля при життю і відведи його до решти худоби”. Джінні дивувався тою дивною історією, а шейх з газелею говорив далі: “Все те відбувалося не лише перед очима дочки брата мого батька, отсеї газелі, а ле вона навіть закликала: “Заріж теля, воно товсте”. Одначе, я не міг перемогти мого серця і казав пастухови забрати його.

Другого ранку сиджу собі, аж тут приходить до мене пастух і каже: “Мій пане, маю тобі щось сказати”. Добре — відповідаю, — а він каже: “Купче, я маю дочку, яка в дитинстві навчилася від старої жінки чарувати. Коли ти вчора дав мені теля і я увійшов з ним до її кімнати, вона, поглянувши на нього, закрила своє лице, плакала і сміялася, а вкінці сказала: Мій тату, так мало я для тебе варта, що приводиш до мене чужих муштин? Я її питаю: “Деж ті чужі мущини і чому ти плакала і сміялася?” А вона каже: “Бачиш отсе там, се син мого купця; жінка його батька зачарувала його разом із його матірю і тому я сміялася. А плакати мусіла я тому, що його матір зарізав його батько”. Мене се дуже здивувало і я ледви міг діждати ранка, аби піти до тебе і тобі се сказати.”

Коли я, о джінні, вчув оповідання мого пастуха, дуже урадований пішов до його хати, де привитала мене його дочка, цілючи мене в руки. Також теля підійшло до мене і почало ласитися. Я запитав дочку пастуха: “Чи се дійсно правда, що ти говорила про те теля?” Вона відповіла: “Так, мій пане, се твій син”. Я кажу до неї: “Дівчино, коли ти його визволиш, то ді станеш всю худобу і все моє майно, яке є під рукою твого батька”. Вона усміхнулася і сказала: “Того до-

бра бажаю я тільки під двома умовами: По перше, що ти ожениш його зі мною, а по друге, що я увільнивши його від чарів, зачарую її, бо я непевна від її хитрощів. Вчувши ті слова від дочки пастуха сказав я: “Даю тобі те добро, щоб під рукою твого батька і ще більше і лишаю тобі до волі розпоряджатися кровлю дочки мого брата батька”.

Тоді вона взяла чашку і наляла повну води, відмовила над нею чари і покропила теля, говорячи: Коли Бог сотворив тебе телятем, то остань телятем і не перемінюйся. Але коли ти зачароване, то прибири свою давнішу постать з волі Бога Високого! І глянь, воно затряслося і стало знов чоловіком. Я впав йому на шию і сказав: “На Бога, розкажи мені, що вона вчинила з тобою і твоєю матір’ю? Він розповів мені все, що йому трапилося, а я сказав до нього: ^④“Мій сину, Бог післав тобі твого освободителя й оборонця твого права“. Тоді оженив я його з дочкою пастуха і вона зачарувала дочку брата мого в отсю газелю. Коли я сюди прийшов і побачив те товариство, запитав, що вони тут роблять, вони розповіли мені пригоду того купця і я сів, аби бачити кінець. Ось моя історія”.

Тоді сказав джінні: “Та історія дивна і я дарую тобі третину його крові.“ — Тепер приступив другий шейх із обома ловецькими псами і промовив до джінні:

Історія другого шейха з обома псами

Знав, о пане королів джанів, отсі два пси, се мої брати, а я сам третій. Коли вмер мій батько, лишив нам три тисячі динарів. Я за свою спадкову часть отворив оклеп, купував і продавав, а мої брати вибрали

ся з караванами в дорогу і не було їх цілий рік, а коли повернули і не мали вже нічого. Тоді я кажу їм: “Мої брати, чи я не радив вам не йти в дорогу?” Вони плакали і говорили: “Ах брате, Бог могучий спустив се на нас; такі слова тепер без пожитку, бо ми нічого не маємо“. Я взяв їх до склепу, пішов із ними до купелі, дав їм дорогу одіж і їв з ними. По їді кажу до них: “Мої брати, я обрахую річний дохід мого склепу і заробок із виїмком основного капіталу поділю між нас“. При обрахунку показалося зиску три тисячі динарів. Я поділив зиск між нас на три рівні часті. Якийсь час були ми разом аж моїм братам захотілося знов подорожувати і вони хотіли також мене до того намовити. Одначе я сказав: “Що-ж ви заробили на своїй подорожі, щоб я міг рахувати на зиск? І хоч вони не переставали мене намовляти, я все відказувався і ми через шість років купували і продавали в наших склепах, а як обрахували все, показалося, що ми заробили шість тисяч динарів і я сказав: “Мої брати половину з того закопаємо, щоб нам вийшло на пожиток, колиб нам що злого трапилося, тоді кождий з нас може взяти тисячу динарів і дальше торгувати.“ Твоя рада знаменита, — сказали вони, — Я поділив гроші, три тисячі динарів закопав, а з других трох тисяч дав кожному тисячу. Відтак накупили ми товарів, наймили корабель і заладували річи. По місячній їзді доплили ми до одного міста, де продали товари з зиском десяти динарів на однім. Коли ми опісля хотіли відїхати найшли на березі морським дівчину, одіту в лахи, яка поцілувала мене в руки і сказала: “Ах мій пане, ти певнє добрий та учинний, я тобі за се відплачу“. Я відповів:

“Так, я добрий та учинний, хоч ти мені за се не відплачиш“. А вона сказала: “Ах мій пане оженися зі мною і візьми мене до свого краю, я дарую себе тобі. Зроби мені ту доброту і ласку, бо я належу до таких, що з ними треба добре і ласкаво обходитися, а вони вміють за се відплачуватися. Нехай мій стан не взодить тебе в блуд“. Коли я вчув її просьбу, для справи, яку порішив Бог моє серце змилося над нею і я взяв її до себе, одів, зробив їй на кораблі гарну постіль і обходився з нею приязно і з пошаною. А по дорозі обняла мене така любов до неї, що я не міг ані в день ані в ночі розлучитися з нею і через неї спустив зовсім з очий своїх братів і вони стали мені завидувати мого маєтку. Їх очі жили жадні мого добра і вони намовилися мене вбити і моє добро взяти, кажучи: “Забемо нашого брата, аби все добро наше стало“. А сатана так гарно поміг їм у їх намірах, що вони, коли я спав коло своєї жінки, схопили мене разом з нею і кинули в море. Але коли моя жінка збудилася, потряслася і перемінилася в іфрітку і вратувала мене тай занесла на острів, відтак на короткий час зникла, а над раном вернула і каже: “Я твоя жінка підняла тебе і вратувала від смерти. Бо знай, що я джіннія. Коли я тебе побачила, полюбило тебе моє серце і так прийшла я до тебе в такім стані, в яким ти мене побачив і ти взяв мене за жінку. Глянь тепер я вратувала тебе перед утопленням. А на твоїх братів я загнівана і мушу їх повбивати“.

Вчувши її оповідання, я здивувався і дякував її за те, що вона для мене вчинила. Але що до моїх братів сказав я, що їх смерть не пожадана. Відтак оповів я

їй усе, що з ними трапилося, а вона каже, що тепер, тої ночі полечу до них і затоплю їх корабель. Я відмовляв її від того, але вона відповіла, що вони мусять умерти. Коли я старався зм'якчити її серце, вона узяла мене і полетіла зі мною на дах одного дому. Я зліз на землю, відкопав три тисячі динарів, що був їх там закопав і привитавшись з людьми отворив знову склеп і накупив товарів. Прийшовши вечером до дому побачив я на припоні отсих двох псів. Вони, побачивши мене стали плакати і повисли мені на шиї. Я нічого не був би знав, колиб моя жінка не була мені сказала, що се мої брати. Коли я її запитав, хто їм се зробив, вона відповіла, що се зробила їм її сестра, і що аж по десяти літах мають бути знов визволені.

Йдучи до неї, аби їх визволила, бо вже десять літ пробули в тім стані, переходив я сюди і побачивши того чоловіка та вчувши його пригоду, порішив не відходити, поки не побачу, що буде далі між вами обома. На се джінні сказав: “Се дивна історія і я дарую тобі за неї третю часть крови, яка припала мені за його вину”. Тепер приступив третій шейх з мулом і сказав до джінні: “Я тобі розповім також історію, яка ще дивніша від історії тих обох, подаруй мені за те решту його крови. Добре — відповів джінні.

Історія третього шейха з мулом

“О султане і начальнику джанів, отсей мул, се моя жінка. Я раз мусів вибратися в дорогу і цілий рік не був в дома. Вернувши відтак нічю домів, застав я при ній в ліжку чорного невільника, з яким вона розмовляла, пестилася і цілувала його. Побачивши мене, ско-

чила, вхопила збанок з водою й зачарувала його, відтак кинулася до мене і покрипила мене, кажучи: “Покинь отсю твою постать і візьми на себе постать пса!” Я зараз став псом і вона прогнала мене з дому. Я побіг до склепу різника, скочив до нього і зів кістку. Властитель склепу, побачивши мене, зловив і завів із собою до дому. Коли його дівка побачила мене, заслонила передімною своє лице і сказала: “Приводиш до нашого дому чужого мушину?” Її батько запитав де є той мушина, а вона відповіла: “Сеї пес, то мушина, якого зачарувала його жінка, одначе я можу його визволити”. Тоді її батько почав просити, щоб вона його визволила. Вона взяла збанок з водою, покрипила мене з нього кількома каплями води, говорячи: “Покинь отсю свою постать і прийми давнішу!” Я став знов чоловіком, поцілував її руку і просив зачарувати мою жінку, як вона мене зачарувала. Вона дала мені трохи своєї води і сказала, щоби я покropив її в сні тою водою, і вона прийме постать, яку захочу. Я застав її еще як спала, покropив водою і сказав, щоби прибрала постать мула. І вона стала мулом, тим самим, що бачиш його тут власними очима. Відтак обернувся я до неї і запитав: “Чи се правда?” А вона кивнула головою, даючи тим знаком до розуміння, що се правда. Коли він скінчив свою історію джінні трясся з радости і подарував ему останню третину крові купця.

В тім побачила Шегерзада ранній світ і урвала своє оповідання. А її сестра закликала: “Ах, моя сестро, яка гарна твоя історія, яка люба, солодка”. Шегерзада на се відповіла: “Що се в порівнанню з тим,

що вам розкажу найблищої ночі, коли король лишить мене при житті“. Король сказав до себе: “На Бога, вона не повинна швидше вмерти, аж почую кінець її дивної історії“. Решту ночі пробули вони ще разом, відтак король пішов до урядової салі, де зявилися перед ним везир і військо і де він чинив суд і видавав накази і заклази, а вечером вернув знов до свого замку.

ТРЕТА НІЧ

Колиж настала третя ніч, Дунязада просила знов свою сестру Шегерзаду: “Ах моя сестро, розкажи нам свою історію до кінця“. Шегерзада: “Дуже радо. Я чула, о щасливий королю, що джінні, коли третій шейх розповів йому свою історію, яка була ще дивніша, як обі перші, дуже дивувався і трясся з радости; відтак сказав: “Дарую тобі решту його вини і лишаю вам його свобідним“. Тоді купець приступив до шейхів, подякував їм, вони його поздоровили з ратунком і кожний вернувся до свого міста. Одначе та історія не дивніша від історії рибакка“. Тоді запитав король: “Яка-ж се історія рибакка?“ Шегерзада почала оповідати:

Рибак і іфріт

“Щасливий королю! Жив раз старий рибак, що мав жінку і трое дітий і хоч жив у бідних відносінах, то мав звичай не закидати своєї сіті більше, як чотирьох рази на день. Ондого дня пішов знов в полудне на беріг моря, закинув сіть і ждав доки вона не улягла в воді. Коли відтак витягнув шнурок, побачив, що сіть така тяжка, що мимо сильного тягнення не міг її витягнути. Тоді вийшов на беріг, забив палі у землю і

прив'язав до нього сіть; потім розібрався, занурився коло сіти і так довго працював у воді, доки її не витягнув. Урадуваний убрав знов свою одіж, одначе підійшовши до сіти, побачив у ній здохлого осла. Побачивши його, засмутився і сказав: “Нема могутости і сили, тільки в Бога“, а відтак додав: “Се дивна ловля на щоденний хліб.

Витягнувши здохлого осла з сіти і викрутивши її та знов розложивши, рибак зійшов знов у море і закинув її, призиваючи імя Бога. Ждав, доки вона не уляжеться. Коли хотів її знов витягнути, не міг, так вона була ще тяща. Він думав, що се риби і прив'язав сіть, потім розібрався, зайшов у море, занурився і доти працював аж висвободив сіть і витягнув її на беріг. Тепер побачив у ній великий горнець, повний піску і намулу. Побачивши се, кинув горнець, викрутив сіть і вичистив її. Пішов знов до моря, закинув сіть третій раз і ждав аж уляжеться. Коли її знов витягнув, побачив в ній повно черепа і фляшок. Тоді підняв очі до неба і молився: “О Боже, ти знаєш, що я тільки чотири рази на день закидаю свою сіть, а оце вже я три рази закидав“. І закинув сіть у море і ждав, аж вона уляжеться. Коли хотів її знов витягнути не міг, так вона запуталася на дні. Він закликав: “Нема влади і сили, тільки в Бога“! Розібрався, занурився коло сіти і працював доти, аж витягнув її на беріг. Розложивши її, найшов у ній мосяжну фляшку, що була чимсь наповнена і мала олов'яну пльомбу з печаткою нашого пана Соломона. Побачивши її, рибак став урадований: Продам її на мідянім торзі, вона варта десять динарів. Потім потряс нею і побачив, що вона тяжка, тай сказав:

“Мушу її отворити і побачити, що там; коли що буде, сховаю в торбу, а фляшку продам на мідянім торзі”. І виняв ніж і доти шпортав коло олова, аж мосяжна фляшка була отворена. Тепер поклав її на землі і качав її сюди і туди, аби витрясти се, що в ній. Одначе на його здивовання з фляшки не виходило нічого крім диму, який знявся аж до хмар на небі і постелився по землі. А коли дим зовсім вийшов із фляшки, стягнувся знов, потрясся і став іфрит, якого голова сягала хмар, а ноги стояли на землі. Голову мав як копулу, руки як вили, ноги, як щогли корабля, уста як пропасть, зуби як скали, ніздря як труби, очі як дві лампи, а волося мало краску пороху і стояло до гори.

Коли рибак побачив іфріта, задрожали йому члени, зуби почали дзеленькотіти, горло засохло і дорога зникла з перед очий. Побачивши рибака іфрит закликав “Нема Бога, крім Бога, а Соломон його пророк! О ти пророче Бога, не вбивай мене, я не буду більше проти витися твому слову і бунтуватися проти твого наказу”. Рибак сказав до нього: “О маріде, ти говориш про Соломона, божого пророка. Вже тисяча сімсот літ як Соломон умер, і ми живемо при кінці часу. Яка твоя історія і що тобі трапилося? Чого сидів ти у тій фляшці?” Коли марід почув слова рибака, сказав: “Весела новина рибаку”. Яку веселу новину приносиш мені”— запитав рибак. “Що зараз маєш умерти” Рибак відповів: “Ти варта, аби за ту веселу новину опустила тебе Божа опіка, о князю іфритів, о проклятий. За що хочеш мене забити і чим я заслужив собі на смерть? Адже я щой-но висвободив тебе із фляшки, виратував із морської глибини і витягнув на беріг”. На се ска-

зав іфріт: “Вибери собі, якою смертю хочеш умерти і як маю тебе убити?” Рибак закликав: “Якж моя вина, що се має бути за заплата?” Іфріт відповів: “Слухай моєї історії рибаку: Знай, я один із невірних джіннів, збунтувався проти Соломона. Соломон післав свого везира, який мене силою упокорив і привів перед него. Побачивши мене, Соломон утік передімною до Бога і зазізвав повірити і віддатися його наказам. А коли я спротивився, він казав принести фляшку і мене замкнути в ній. Відтак запечатав її оловом, витиснув на ній найвище ім'я і дав джінам наказ кинути мене в середину моря. Сто літ лежав я там і за той час говорив у своїм серци: Всякого, хто мене визволить учиню на всі часи багатим! Але сто літ минуло і ніхто мене не визволив. Відтак пройшло наді мною других сто літ, підчас яких я говорив: Всякому, хто мене визволить, отворю я скарби землі!. Але ніхто мене не визволив. Тоді я запалав горячим гнівом і сказав собі: Всякого, хто мене увільнить, забю і позволю йому вибрати собі рід смерти.”

Вчувши оповіданє іфріта рибак закликав: Боже чудо, і як раз я мусів у той час тебе визволити“. І почав просити іфріта, щоби його пощадив і дарував йому життя. Одначе марід відповів: “Мусиш конче умерти, тому вибери собі рід смерти“. Рибак, що видів певну смерть перед собою, почав іще раз просити його: “Пощади мене із вдячності за те, що я тебе висвободив“. Але іфріт відповів: “Як-раз тому, що ти мене висвободив, я тебе власне убю“ Рибак просив далі: “О шейху іфрів, то я тобі зробив добре, а ти хочеш мені злим відплатити.“ Одначе іфріт відповів рибак-

ви: “Не жажди життя, смерті не можна відвернути”. Але рибак сказав до себе: “Се тільки джінні, а я чоло вік, якому Бог дав здоровий розум, я мушу своїм розумом придумати щось на його згубу так, як він узявся до діла з хитрощами і з лобою”. Відтак запитав іфріта: “Чи справді маєш міцну волю мене вбити?” Той відповів: “Так. Він далі питав: “На найвище ім’я, що вирите в Соломоновім перстені з печаткою, чи скажеш мені правду, коли тебе про щось запитаю?” Іфріт відповів: “Так”. Однак затрясся і сказав: “Питай, але коротко!” Тоді рибак запитав його: “Як ти міг бути в тій фляшці, коли в ній не може зміститися навіть твоя рука або твоя нога, а тим менше ціле твоє тіло?” Іфріт відповів: “Не віриш, що я був там?” Рибак сказав: “Не повірю, аж побачу тебе в ній своїми очима”. В тім завважала Шегерзада ранок тай урвала, а четвертої ночі оповідала далі:

ЧЕТВЕРТА НІЧ

Щасливий королю, коли рибак сказав до іфріта: “Не вірю, аж побачу тебе власними очима у фляшці”, іфріт потрясся й розплився димом, який знявся аж до неба, а опісля знов спустився, входячи до фляшки, аж доки в ній зовсім не зник. Тоді рибак ухопив швидко олов’яну печатку, замкнув отвір фляшки і закликав до іфріта: Вибери собі від мене рід смерті. На правду я кину тебе тут в море, збудую собі тут дім і остерігати му кожного рибака, аби тут не ловив риби. Скажу йому: “Тут лежить іфріт, який кожному, хто його витягне, вичисляє роди смерті й опісля лишає йому вибір. При тих словах рибака іфріт пробував вийти, однак не

міг. Побачивши, що рибак замкнув його в найгіршу в'язницю іфрітів і йде з фляшкою у море закликав: “Алеж ні, алеж ні!” Але рибак відповів: “Алеж так!” Тепер марід запитав покірно: “Рибаку, що хочеш зі мною зробити?” Рибак відповів: “Кинути тебе в море; коли ти сидів там тисячу сімсот літ, то хочу, щоб ти остав там до години суду. Чи не казав я тобі пощади мене. Але ти не слухав моїх слів, тільки хотів мене зрадою погубити і тому Бог віддав мені тебе, щоб я тебе погубив”. Іфріт почав просити рибака: “Отвори мене я тобі за се добром відплачу”. Але рибак відповів: “Брешеш проклятий. Я і ти, то так як везир короля Юнана і гакім (лікар) Руян”. Іфріт запитав: “Як се було з везиром і з гакімом Руяном? Яка се історія?”

Історія короля Юнана й гакіма Руяна

“Знай іфріте, — продовжував рибак, — в давно минулих днях жив у місті Персів король Юнан, що був багатий, хоробрий і мав воєнну силу. Одначе він мав висипку і ніхто з лікарів і вчених мимо всіх медицин не міг його вилічити. Раз прибув до міста короля Юнана також один старий гакім Руян, що читав книги старинних народів, студював медицину і астрологію і знав не лише основи тих наук, але також правила корисного або шкідливого вживання їх.

Коли той гакім пробув кілька днів в місті і вчув про висипку короля, а також довідався, що лікарі не могли його вилічити, провів ніч над роботою. Колиж настав ранок, убрав свою найліпшу одіж і пішов до короля Юнана. Допущений на авдієнцію, поцілував перед ним землю і в як найліпше уложеній мові просив для

нього постійної могутності і вічного щастя. “О королю, до моїх ух дійшла вістка про муку твого тіла і що ніхто з лікарів не знайшов способу, щоби її усунути. Але явилічу тебе, не даючи тобі заживати ніякої медицини, ані не натираючи тебе мастями”. Король почувши ті слова сказав здивований: “Як се зробиш?” Як уздоровиш мене зроблю тебе богатим аж до твоїх дітей і їх дітей, обдарую тебе і сповню кожне твоє бажання.” І дав йому одіж і інші дарунки. Гакім опустив короля й наймив собі дім і переніс туди свої книжки, ліки та пахощі. Відтак продестилував їх і зробив із них палицю з порожною ручкою, у яку вляв екстракт, а до того доробив зручно мяч. Коли був із тим усім готовий, пішов другого дня знов до короля і казав йому їхати на площу перегонів тай там бавитися в мяча. Коли-ж король із емірами, деорянами і везирами зявився на площі перегонів, приступив до нього гакім Руян, кажучи: “Візьми отсю палицю і держи її так, як я тобі показую, йди на площу перегонів і підбивай нею мяча, як тільки можеш сильно, аж твоя рука і все твоє тіло покрийться потом’ тоді лік із твоєї руки перейде в ціле тіло. А коли скінчиш гру в мяча й почувеш у собі лік, вертай до замку і йди до купелі, обмийся і йди спати; будеш здоровий!” Король Юнан узяв від гакіма палицю, вхопив її міцно і сів на свого воєнного коня. Перед ним кинули мяча і він скочив за ним, аж дігнав його і почав бити з усіх сил палицею, яку держав в руці. Так відбивав мяча, доки його руки і все тіло не вкрилося потом і лік із ручки почав входити в нього. Побачивши се гакім Руян казав йому вертати до замку і йти зараз до купелі.

Король Юнан завернув на місці і приказав приготувати для себе купіль, де добре омився. Одівшись знов, пішов до замку і поклався спати. А коли знов встав, оглянув своє тіло і побачив, що вся висипка зникла і його тіло чисте, як біле срібло. З того він так утішився, аж йому груди розперло. Другого дня казав покликати гакіма Руяна, обняв його, казав йому сісти коло себе і дав йому пишну одіж. Зараз заставлено перед ним столи зі стравами і король пив і їв із ним цілий день. А вечером подарував йому дві тисячі динарів і казав йому їхати до дому на своїм воєнним кони, а сам усе ще дивувався своєму виліченню й говорив: “Він вилічив моє тіло зверху, не натираючи мене мастями — се дуже незвичайна штука! Такого чоловіка мушу обсипати дарунками і почестями на ціле життя і зробити його моїм приятелем і довірником.

Повний радости і веселости задля свого виздоровлення від недуги пробув король Юнан ніч і другого дня рано, коли сів на троні і перед ним стояли вельможі держави, еміри і везири і казав знов прикликати гакіма до себе. Коли той увійшов і поцілував перед ним землю, король знов устав перед ним, казав йому сісти коло себе, їв із ним і бажав йому довгого життя. Відтак обдарував його знов дарунками, забавлявся з ним аж до ночі і казав йому дати п'ять почесних одержий і тисячу динарів, після чого гакім, повний подяки для короля, пішов до дому.

Але між везирами королл був також один везир поганий з вигляду і з чолом, що приносить нещасте, брудний, скупий і заздрісний чоловік, якому заздрість і злоба були вроджені. Коли той везир бачив, як ко-

роль дуже відзначував Руяна і показував йому стільки ласки, позавидував йому і старався його погубити.

Наслідком того везир другого дня, коли король знов прийшов до дивану і сидів в крузі своїх емірів, везирів, приступив до нього, поцілував перед ним землю і сказав: “О королю часу, перед яким поклоняються всі люди, маю тобі дати велику, дуже велику раду; коли-б я укрити її перед тобою, був би бастардом, а коли мені прикажеш, то я скажу тобі її”. Король занепокоєний словами везира запитав: “Яка твоя добра рада?” Той відповів: “Славний королю! Старинні говорили: Хто не думає про кінець, тому доля злий приятель, а я бачу короля на злій дорозі, як він свого ворога, що настає на кінець його панування, обдаровує і обсипає ласками й почестями без границь і вчинив його своїм найблищим повіреним, і тому я зажурений про короля”. Король занепокоївся, змінився на лиці і запитав його: “Хто, думаєш, мій ворог, якому показую свою ласку?” Везир відповів: “О королю! Коли спиш, то збудися! Маю на думці гакіма Руяна”. Король відповів йому: “Адже, се мій приятель і найдорожчий мені з усіх людей, бо він лічив мене річю, яку я взяв рукою, івилічив мене з моєї недуги, з якою да-ром змагалися лікарі. Як можеш таке про него казати? Я віднині назначу йому пенсію і приходи і дам йому на місяць тисячу динарів, а хочби я хотів поділитися з ним державою, то й сего булоби для нього замало. Мені здається, що ти говориш із заздрости і хочеш, аби я його казав стратити, а потім жалував сего, як жалував король Зіндбад, що вбив свого сокола”. Везир запитав: “Як се було?” Король почав оповідати:

ПЯТА НІЧ

Король Зіндбалд і його сокіл

Оповідать, що раз жив у Персії король, який любив забаву і відпочинок, лови на звірів і птахів і мав сокола, що його сам виховав і не міг з ним розлучитися ні в ночі ні в день. А як ішов на лови, брав з собою сокола і казав йому нести на шиї золоту чашу, з якої давав йому пити. Одного дня приступив до короля найстарший сокільник і промовив: “О королю, пора іти на лови“. Король зібрався, взяв сокола на руку і виїхав з ним і так доїхали до долини, де закинули сіть. Незабаром зловилася в сіть газеля і король закликав: “Хто дасть газелі втекти, тому утну голову“. Коли-ж вони що раз вуще затягали сіть довкола газелі, вона підступила нагло до короля і стала на задні ноти, а передні зложила на грудях, неначеби хотіла по цілувати перед королем землю. А коли король схилювався до неї, вона нагло скочила через його голову і пішла в чисте поле. Коли король по всім тім повернувся до своєї дружини, побачив, як одні моргали на других, і запитав свого везира: “Що вони хотять тим сказати?“ Везир відповів: “Вони вказують на твоє слово, що кожний, хто пустить газелю, має бути стятий“. Король відповів: “На мою голову, я так довго буду гнатися за гезелею, аж верну з нею“ І пігнався за слідом газелі і гнав за нею без віддиху, а сокіл тимчасом доти бив її крилами в очи, аж осліпив її і вона стратила голову і тоді король забив її залізним топором. Тепер зліз з коня, підрізав її горло, стягнув шкіру і повісив на сідлі. Але тимчасом стало горячо, околиця

була без води, а король почув спрагу. Шукаючи води побачив король дерево, з якого спливав товстий плін. Король, що був в рукавицях, зняв часу з шиї сокола, підставив її доки не наповнилася плином, і поставив її перед себе, але надлетів сокіл і перевернув її крилами. Король підставив чашу вдруге, ждав аж наповнилася і думаючи, що сокіл хоче пити, поставив її перед нього, але сокіл вдруге перевернув її крилами. Обурений на сокола взяв чашу втретє і поставив її перед свого коня, але сокіл втретє перевернув її своїми крилами. Тоді король закликав: “Нехай тебе Бог покарає, ти птаху нещастя! Ти не дав мені і коневі пити“, і витягнув меч і відтяв йому крила, а сокіл підняв голову, аби дати йому знати: “Глянь, що там на дереві“. Коли король підняв свої очі, побачив на дереві гадюку, якої отруя спливала в долину, і жалувач, що обтяв соколови крила. Він сів знов на коня і поїхав з газелею на старе місце, а приїхавши дав газелю кухареви і сказав: “Візьми і спечи“. А сам сів на своїм стільці з соколом в руці, але сокіл нагло закричав і впав мертвий на землю, а король почав голосно нарікати із смутку і болю, що забив сокола, який вилучив його від згуби.

Коли везир учув від короля Юнана історію короля Зіндбада і його сокола, сказав: “Могучий королю, яку-ж я зробив йому кривду і якої злоби дізнав від нього? Тільки ізза дбайливости за те все сказав я те і переконаєшся, що я говорив правду. Коли послухаєш мене, будеш уратований, коли-ж ні, втратиш життя, як був страчений той везир, що стеріг принця“.

Історія невірнього везира і пригода принца з гулею

Один король мав сина, що був пристрасним стрільцем, і везира, якому казав пильнувати сина на кожному кроці. Одного разу вийшов принц, як звичайно в товаристві везира свого батька на лови. Коли побачили великого дикого звіря, везир закликав до принца: "Гейже за тим звірем!" Принц пігнався за звірем, аж доки не зник із очей, а також і звір зник у степу з очий принца. Коли він так стояв безрадно, не знаючи куди обернутися, побачив нагло на шляху заплакану дівчину. Принц запитав її: "Хто ти?" А вона відповіла: "Я дочка індійського короля. В степу напала мене така втома, що я не знаючи нічого, впала з коня і тепер стою тут опущена й безрадна". - Почувши її слова принц змилосердився над нею і взяв її позад себе на коня. За хвилю переїздили попри руїну і дівчина почала просити: "Мій пане, я хотілаби тут злізти". Він по зволив їй злізти, але вона так довго там бавилася, що се все його занепокоїло і він незаметно пішов за нею. Втім нагло пізнав, що вона гуля (демонічна істота, що живе в самотніх місцях, їсть трупи і може приймати людську подобу), бо чув, як говорила до своїх дітей: "Діти, приводжу вам нині товстого хлопця" — на що вони закликали: "Ах мамо, дай його нам, нехай його зїмо". Вчувши се, принц уважав себе згубленим і завернув у смертній тривозі із дрожачими членами. А коли гуля знову вийшла і побачила, як він дрожить із боязни, запитала: "Чого боїшся?" Він відповів: Маю ворога, якого боюся". Гуля на се завважила: "Чи-ж ти не говорив, що ти принц?" Він відповів: "Так". "То чому ти не даш твоєму ворогови гроший і не вдоволиш його?" запитала гуля. Він відповів: "Він не вдоволить

ся грішми, а хоче мого життя; я боюся його, я невинний". Вона сказала: "Коли ти невинний, як кажеш, то удайся перед ним під опіку Бога, він виратує тебе від зла; яке той плянує, і від усякого зла, якого боїшся". Принц підніс голову до неба і почав молитися: "О ти, що вислухаєш пригнетеного, який тебе призиває, і від криєш злобу, поможи мені проти мого ворога і відверни його від мене! Глянь, ти можеш усе, що хочеш". Почувши його молитву гуля втікла геть, а принц вернув до свого батька і розповів йому, що з ним сталося.

Далі історія короля Юнана

Так і ти, о королю! Коли завіриш такому гакімови, він тебе як найсоромнійше погубить; і коли ти йому покажеш пошану, він буде придумувати для тебе згубу. Чи не бачиш і не віриш, що коли він зверху удорівив твоє тіло, кажучи тобі взяти предмет рукою, то тим самим способом може тебе також погубити".

Тоді сказав король Юнан: "Твоя правда і се певне так буде, як кажеш. Може той гакім прибув сюди як шпігун, аби мене погубити. Коли він мене вилічав чимсь, що казав мені взяти в руки, то чимсь, що дасть мені понюхати, може мене також погубити". Відтак запитав везира: "Що з ним зробити, везире?" Везир відповів: "Пішли зараз по нього, а коли сюди прийде відрубай йому голову, тоді заплатиш йому за його злобу і матимеш сулокій перед ним". Тоді сказав король: "Твоя правда, везире, і післав за гакімом.

Коли прийшов гакім повний радості, не прочувавши нічого злого, король запитав його: "Знаєш чого я тебе закликав?" Гакім відповів: "Тільки Бог великий

зане, що закрити“. На се сказав король: “Я тебе покликав, аби відібрати тобі життя“. Гакім, страшно засмучений такими словами короля, запитав: “Чому королю хочеш мене вбити і яка вина показалася на міні?“ Король відповів йому: “Мені сказали, що ти шпигун і прибув сюди мене вбити, тому я тебе випереджу і скажу тебе стратити“. І король закликав ката й наказав йому відрубати голову зрадникові і освободити його від хитрощів гакіма. Гакім кілька разів просив короля, щоб не губив його і лишив його при життю, але король Юнан відповів: “Я не певний, чи мене не погубиш, бо коли ти мене лічив чимсь, що я взяв у руку, то я певний, що ти мене погубиш чимсь, що я понюхаю“. Тоді сказав гакім: “О королю, чи се твоя заплата для мене?“ Але король заявив: “Мусиш умерти“!

Коли гакім переконався, що король без милосердя хоче його вбити, заплакав зі смутку, що негідному зробив добре. Тимчасом приступив до нього кат, щоб завязати йому очі, і вчинивши се закликав: “Приказуй!“ Тимчасом гакім звернувся до короля зі словами: “Чи се мені заплата від тебе? Ти нагороджуєш мене, як крокодил“. Король запитав його: “Яка історія крокодила?“ А гакім відповів: “Я не в силі в тім моім положенню відповідати, але на Бога лиши мене при життю, то Бог і тебе при життю лишить“. Тоді встав один із любимців короля і почав просити: “О королю, даруй мені кров того гакіма: ми не завважали, щоб він чим небудь провинився проти тебе. Але король відповів: “Ви не знаєте длячого я мушу казати вбити того гакіма. Коли він житиме, то я без сумніву згину. Я боюся, що він настає на моє життя і на те

нього постійної могутності і вічного щастя. “О королю, до моїх ух дійшла вістка про муку твого тіла і що ніхто з лікарів не знайшов способу, щоби її усунути. Але явилічу тебе, не даючи тобі заживати ніякої медицини, ані не натираючи тебе мастями“. Король почувши ті слова сказав здивований: “Як се зробиш?“ Як уздоровиш мене зроблю тебе багатим аж до твоїх дітей і їх дітей, обдарую тебе і сповню кожне твоє бажання.“ І дав йому одіж і інші дарунки. Гакім опустив короля й наймив собі дім і переніс туди свої книжки, ліки та пахощі. Відтак продестилував їх і зробив із них палицю з порожною ручкою, у яку вляв екстракт, а до того доробив зручно мяч. Коли був із тим усім готовий, пішов другого дня знов до короля і казав йому їхати на площу перегонів тай там бавитися в мяча. Коли-ж король із емірами, дворянами і везирами зявився на площі перегонів, приступив до нього гакім Руян, кажучи: “Візьми отсю палицю і держи її так, як я тобі показую, йди на площу перегонів і підбивай нею мяча, як тільки можеш сильно, аж твоя рука і все твоє тіло покрийться потом’ тоді лік із твоєї руки перейде в ціле тіло. А коли скінчиш гру в мяча й почувеш у собі лік, вертай до замку і йди до купелі, обмийся і йди спати; будеш здоровий!“ Король Юнан узяв від гакіма палицю, вхопив її міцно і сів на свого воєнного коня. Перед ним кинули мяча і він скочив за ним, аж дігнав його і почав бити з усіх сил палицею, яку держав в руці. Так відбивав мяча, доки його руки і все тіло не вкрилося потом і лік із ручки почав входити в нього. Побачивши се гакім Руян казав йому вертати до замку і йти зараз до купелі.

Король Юнан завернув на місці і приказав приготувати для себе купіль, де добре омився. Одівшись знов, пішов до замку і поклався спати. А коли знов встав, оглянув своє тіло і побачив, що вся висипка зникла і його тіло чисте, як біле срібло. З того він так утішився, аж йому груди розперло. Другого дня казав покликати гакіма Руяна, обняв його, казав йому сісти коло себе і дав йому пишну одіж. Зараз заставлено перед ним столи зі стравами і король пив і їв із ним цілий день. А вечером подарував йому дві тисячі динарів і казав йому їхати до дому на своїм воєнним кони, а сам усе ще дивувався своєму виліченню й говорив: “Він вилічив моє тіло зверху, не натираючи мене мастями — се дуже незвичайна штука! Такого чоловіка мушу обсіпати дарунками і почестями на ціле життя і зробити його моїм приятелем і довірником.

Повний радости і веселости задля свого виздоровлення від недуги пробув король Юнан ніч і другого дня рано, коли сів на троні і перед ним стояли вельможі держави, еміри і везири і казав знов прикликати гакіма до себе. Коли той увійшов і поцілував перед ним землю, король знов устав перед ним, казав йому сісти коло себе, їв із ним і бажав йому довгого життя. Відтак обдарував його знов дарунками, забавлявся з ним аж до ночі і казав йому дати п'ять почесних одержий і тисячу динарів, після чого гакім, повний подяки для короля, пішов до дому.

Але між везирами королл був також один везир поганий з вигляду і з чолом, що приносить нещасте, брудний, скупий і заздрісний чоловік, якому заздрість і злоба були вроджені. Коли той везир бачив, як ко-

роль дуже відзначував Руяна і показував йому стільки ласки, позавидував йому і старався його погубити.

Наслідком того везир другого дня, коли король знов прийшов до дивану і сидів в крузі своїх емірів, везирів, приступив до нього, поцілував перед ним землю і сказав: “О королю часу, перед яким поклоняються всі люди, маю тобі дати велику, дуже велику раду; коли-б я укрити її перед тобою, був би бастардом, а коли мені прикажеш, то я скажу тобі її”. Король занепокоєний словами везира запитав: “Яка твоя добра рада?” Той відповів: “Славний королю! Старинні говорили: Хто не думає про кінець, тому доля злий приятель, а я бачу короля на злій дорозі, як він свого ворога, що настає на кінець його панування, обдаровує і обсипає ласками й почестями без границь і вчинив його своїм найблищим повіреним, і тому я зажурений про короля”. Король занепокоївся, змінився на лиці і запитав його: “Хто, думаєш, мій ворог, якому показую свою ласку?” Везир відповів: “О королю! Коли спиш, то збудися! Маю на думці гакіма Руяна”. Король відповів йому: “Адже, се мій приятель і найдорожчий мені з усіх людей, бо він лічив мене річю, яку я взяв рукою, івилічив мене з моєї недуги, з якою даром змагалися лікарі. Як можеш таке про него казати? Я віднині назначу йому пенсію і приходи і дам йому на місяць тисячу динарів, а хочби я хотів поділитися з ним державою, то й сего булоби для нього за мало. Мені здається, що ти говориш із заздрости і хочеш, аби я його казав стратити, а потім жалував сего, як жалував король Зіндбад, що вбив свого сокола”. Везир запитав: “Як се було?” Король почав оповідати:

ПЯТА НІЧ

Король Зінбалд і його сокіл

Оповідують, що раз жив у Персії король, який любив забаву і відпочинок, лови на звірів і птахів і мав сокола, що його сам виховав і не міг з ним розлучитися ні в ночі ні в день. А як ішов на лови, брав з собою сокола і казав йому нести на шиї золоту чашу, з якої давав йому пити. Одного дня приступив до короля найстарший сокільник і промовив: “О королю, пора іти на лови“. Король зібрався, взяв сокола на руку і виїхав з ним і так доїхали до долини, де закинули сіть. Незабаром зловилася в сіть газеля і король закликав: “Хто дасть газелі втекти, тому утну голову“. Коли-ж вони що раз вуще затягали сіть довкола газелі, вона підступила нагло до короля і стала на задні ноти, а передні зложила на грудях, неначеби хотіла поцілувати перед королем землю. А коли король схилювався до неї, вона нагло скочила через його голову і пішла в чисте поле. Коли король по всіх тім повернувся до своєї дружини, побачив, як одні моргали на других, і запитав свого везира: “Що вони хочуть тим сказати?“ Везир відповів: “Вони вказують на твоє слово, що кожний, хто пустить газелю, має бути стятий“. Король відповів: “На мою голову, я так довго буду гнатися за гезелею, аж верну з нею“ І пігнався за слідом газелі і гнав за нею без віддиху, а сокіл тимчасом доти бив її крилами в очи, аж осліпив її і вона стратила голову і тоді король забив її залізним топором. Тепер зліз з коня, підрізав її горло, стягнув шкіру і повісив на сідлі. Але тимчасом стало горячо, околиця

була без води, а король почув спрагу. Шукаючи води побачив король дерево, з якого спливав товстий плин. Король, що був в рукавицях, зняв часу з шиї сокола, підставив її доки не наповнилася плином, і поставив її перед себе, але надлетів сокіл і перевернув її крилами. Король підставив чашу вдруге, ждав аж наповнилася і думаючи, що сокіл хоче пити, поставив її перед нього, але сокіл вдруге перевернув її крилами. Обурений на сокола взяв чашу втретє і поставив її перед свого коня, але сокіл втретє перевернув її своїми крилами. Тоді король закликав: “Нехай тебе Бог покарає, ти птаху нещастя! Ти не дав мені і коневі пити“, і витягнув меч і відтяв йому крила, а сокіл підняв голову, аби дати йому знати: “Глянь, що там на дереві“. Коли король підняв свої очі, побачив на дереві гадюку, якої отруя спливала в долину, і жалював, що обтяв соколови крила. Він сів знов на коня і поїхав з газелею на старе місце, а приїхавши дав газелю кухареви і сказав: “Візьми і спечи“. А сам сів на своїм стільці з соколом в руці, але сокіл нагло закричав і впав мертвий на землю, а король почав голосно нарікати із смутку і болю, що забив сокола, який вилучив його від згуби.

Коли везир учув від короля Юнана історію короля Зіндбада і його сокола, сказав: “Могучий королю, яку-ж я зробив йому кривду і якої злоби дізнав від нього? Тільки ізза дбайливости за те все сказав я те і нереконаєшся, що я говорив правду. Коли послухаш мене, будеш уратований, коли-ж ні, втратиш життя, як був страчений той везир, що стеріг принця“.

Історія невірного везира і пригода принца з гулею

Один король мав сина, що був пристрасним стрільцем, і везира, якому казав пильнувати сина на кожному кроці. Одного разу вийшов принц, як звичайно в товаристві везира свого батька на лови. Коли побачили великого дикого звіря, везир закликав до принца: “Гейже за тим звірем!” Принц пігнався за звірем, аж доки не зник із очей, а також і звір зник у степу з очий принца. Коли він так стояв безрадно, не знаючи куди обернутися, побачив нагло на шляху заплакану дівчину. Принц запитав її: “Хто ти?” А вона відповіла: “Я дочка індійського короля. В степу напала мене така втома, що я не знаючи нічого, впала з коня і тепер стою тут опущена й безрадна”. Почувши її слова принц змилосердився над нею і взяв її позад себе на коня. За хвилю переїздили попри руїну і дівчина почала просити: “Мій пане, я хотілаби тут злізти”. Він по зволив їй злізти, але вона так довго там бавилася, що се все його занепокоїло і він незаметно пішов за нею. В тім нагло пізнав, що вона гуля (демонічна істота, що живе в самотніх місцях, їсть трупи і може приймати людську подобу), бо чув, як говорила до своїх дітей: “Діти, приводжу вам нині товстого хлопця” — на що вони закликали: “Ах мамо, дай його нам, нехай його зїмо”. Вчувши се, принц уважав себе згубленим і завернув у смертній тривозі із дрожачими членами. А коли гуля знову вийшла і побачила, як він дрожить із боязни, запитала: “Чого боїшся?” Він відповів: Маю ворога, якого боюся”. Гуля на се завважила: “Чи-ж ти не говорив, що ти принц?” Він відповів: “Так”. “То чому ти не даш твоєму ворогови гроший і не вдоволиш його?” запитала гуля. Він відповів: “Він не вдоволить

ся грішми, а хоче мого життя; я боюся його, я невинний". Вона сказала: "Коли ти невинний, як кажеш, то удайся перед ним під опіку Бога, він виратує тебе від зла, яке той плянує, і від усякого зла, якого боїшся". Принц підніс голову до неба і почав молитися: "О ти, що вислухаєш пригнетеного, який тебе призиває, і від криєш злобу, поможи мені проти мого ворога і відверни його від мене! Глянь, ти можеш усе, що хочеш". Почувши його молитву гуля втікла геть, а принц вернув до свого батька і розповів йому, що з ним сталося.

Далі історія короля Юнана

Так і ти, о королю! Коли завіриш такому гакімови, він тебе як найсоромнійше погубить; і коли ти йому покажеш пошану, він буде придумувати для тебе згубу. Чи не бачиш і не віриш, що коли він зверху удоровив твоє тіло, кажучи тобі взяти предмет рукою, то тим самим способом може тебе також погубити".

Тоді сказав король Юнан: "Твоя правда і се певне так буде, як кажеш. Може той гакім прибув сюди як шпігун, аби мене погубити. Коли він мене вилічив чимсь, що казав мені взяти в руки, то чимсь, що дасть мені понюхати, може мене також погубити". Відтак запитав везира: "Що з ним зробити, везире?" Везир відповів: "Пішли зараз по нього, а коли сюди прийде відрубай йому голову, тоді заплатиш йому за його злобу і матимеш сулокій перед ним". Тоді сказав король: "Твоя правда, везире, і післав за гакімом.

Коли прийшов гакім повний радости, не прочувавши нічого злого, король запитав його: "Знаєш чого я тебе закликав?" Гакім відповів: "Тільки Бог великий

зане, що закриті“. На се сказав король: “Я тебе покликав, аби відібрати тобі життя“. Гакім, страшно засмучений такими словами короля, запитав: “Чому королю хочеш мене вбити і яка вина показалася на міні?“ Король відповів йому: “Мені сказали, що ти шпігун і прибув сюди мене вбити, тому я тебе випереджу і скажу тебе стратити“. І король закликав ката й наказав йому відрубати голову зрадникові і освободити його від хитрощів гакіма. Гакім кілька разів просив короля, щоб не губив його і лишив його при життю, але король Юнан відповів: “Я не певний, чи мене не погубиш, бо коли ти мене лічив чимсь, що я взяв у руку, то я певний, що ти мене погубиш чимсь, що я понюхаю“. Тоді сказав гакім: “О королю, чи се твоя заплата для мене?“ Але король заявив: “Мусиш умерти“!

Коли гакім переконався, що король без милосердя хоче його вбити, заплакав зі смутку, що негідному зробив добре. Тимчасом приступив до нього кат, щоб завязати йому очі, і вчинивши се закликав: “Приказуй!“ Тимчасом гакім звернувся до короля зі словами: “Чи се мені заплата від тебе? Ти нагороджуєш мене, як крокодил“. Король запитав його: “Яка історія крокодила?“ А гакім відповів: “Я не в силі в тім моім положенню відповідати, але на Бога лиши мене при життю, то Бог і тебе при життю лишить“. Тоді встав один із любимців короля і почав просити: “О королю, даруй мені кров того гакіма: ми не завважали, щоб він чим небудь провинився проти тебе. Але король відповів: “Ви не знаєте длячого я мушу казати вбити того гакіма. Коли він житиме, то я без сумніву згину. Я боюся, що він настає на моє життя і на те

найнятий. Не швидше аж він умре, буду я певний свого життя“. Тепер гакім почав знову просити: “Лиши мене при життю, то й Бог тебе при життю лишить“. Коли одначе, о іфріте, він переконався, що король без ласки і засудив його на смерть сказав: “Коли-ж уже мусить так бути, о королю, що я мушу вмерти, то дай мені ще стільки часу, щоб я пішов до дому приготував ся, дав своїй сімі і сусідам припоручення про мій похорон і пороздаровував мої медичні книжки. Між ними маю одну дуже особливу книжку, яку хочу тобі подарувати, сховай її у своїй скарбниці“. Король запитав гакіма: “Що се за книжка?“ Гакім відповів: “В ній є багато річий, а найменша з її тайн та, що коли ти відрубаєш мені голову і відтак її отвориш і перевернувши три картки прочитаєш на лівім боці три стрічки, моя голова стане з тобою говорити й буде тобі відповідати на всі питання“. Король сим дуже здивувався і трясучися з радости, запитав: “Твоя голова буде справді говорити, коли я її відрубаю?“ Гакім відповів: “Певне, королю, дивна річ“.

Опісля пустив король гакіма під сторожею до дому, де він того іще дня полагодив свої справи. Другого дня прийшов той гакім знов до дивану, де вже були зібралися в великім числі еміри, везири, дворяни, депутати і вельможі держави так, що диван був неначе цвітник. Із старою книгою і пуделочком порошку, приступив він до короля, сів і закликав: “Принесіть мені стіл!“ Насипав на стіл порошку, розсунув його і сказав до короля: “Візьми ту книжку, але держи її тихо, доки мені не відрубають голови. Відтак кажи покласти голову на стіл і міцно притиснути до порош-

ку, доки не перестане капати кров, а опісля отвори книжку“.

Коли кат відрубав голову і все сталося по вказівкам гакіма, король отворив книжку, одначе побачив, що картки були зіплені. Тому підніс палець до уст і послинивши почав перевертати картки, які з бідою від лучувалися від себе. Коли так дійшов до шестої картки і там не було нічо написано, сказав: “Гакіме, нема нічого написано“. Голова гакіма відповіла: “Обертай далі“! Король перевертав далі, але швидко ввійшла в нього отруя, якою гакім затроїв книжку так, що король нагло захитався і сказав: “Я затроєний і упав без духа на землю.

ШЕСТА НІЧ

Далі історія рибак

“Але знай, о іфріте, що коли-б король Юнан був лишив гакіма при життю, то Бог і його був би пощадив, а що він не хотів, тільки наставляв на його смерть, то Бог і його покарав смертю. Так і ти, о іфріте, колиб ти був схотів лишити мене при життю, то тепер і я пощадивби тебе. А так кину тебе в море, щоб ти погиб, замкнений у фляшці“. Марід закричав: “На Бога, рибак, не чини сего. Лиши мене при життю і не карай мене за мою злобу. Коли я тобі зробив зле, то ти роби добре, адже між пословицями є одна така: Роби добре тому, хто тобі зле зробив. Не поступай зі мною так як Умаме з Атікою“. Рибак запитав: “Як се було з ними?“ Але іфріт відповів: “Тепер не час оповідати, коли я є замкнений, як мене випустиш розповім тобі ту історію“. Але рибак відповів: “Ти рішуче підеш у

море, щоб звідти ніколи не вийти. Іфріт просив його: “Пусти мене в тім часі людскости, присягаю, що не зроблю тобі нічого злого, тільки вчиню тобі дуже корисну прислугу, яка тебе на все зробить багатим”. То ді рибак відібрав від нього присягу, що коли його пустить, він не зробить йому нічого злого, тільки навпаки відплатить йому добром і коли так запевнився присягою і обітом і відібрав від нього присягу, зміцнену найвисшим іменем Бога, отворив його, після чого знов піднявся дим, доки він зовсім з фляшки не вийшов, а відтак улягся і знов з’явився страшний іфріт, який фляшку копнув у море. Побачивши се рибак сказав до себе: “Се не добрий знак”. Але опісля скріпилося його серце і він промовив: “О іфріте, Бог великий сказав: Заховуйте присягу, бо з присяги треба буде здати справу. А ти обіцяв мені і присяг, що не зрадиш мене. Коли-ж мене зрадиш, Бог тобі відплатить, бо він справді прощає, але не забуває. Я говорив до тебе, як гакім Руян до короля Юнана: Лиши мене при життю, то Бог і тебе при життю лишить”.

Іфріт засміявся і закликав, ідучи наперед: “Ходи за мною рибакун!” Рибак, усе ще сумніваючися, чи не згине пішов за ним, аж лишили місто за собою і через гору прийшли в широкий степ, на середині якого було озеро. Тут іфріт задержався і казав рибакowi закинути сіть і ловити рибу. Та коли рибак придивився блище, побачив, на своє здивовання, в озері білі, червоні, сині і жовті риби, все таки закинув сіть і на свою радість витягнув чотири риби, кожду иншої краски. Тоді іфріт сказав до нього: “Йди з тими рибами до султана і подаруй йому їх, він за те дасть тобі багату на-

городу. Прости мені на Бога, нагородити тебе іншим способом я тепер не вмію, бо я тисячу сімсот літ лежав тут у морі, аж тепер побачив знов світ. Але лови тут кожного дня раз рибу і нехай Бог тобі допомагає." При тих словах тупнув до землі, а земля розступилася й пожерла його.

Повний здивовання про свою пригоду з іфрітом вернув рибак до міста і пішов із рибами до дому. Там набрав у глиняний горщик води, всадив туди риби і поніс їх іще живими в горшку до замку короля, як йому наказав іфріт. Заведений перед королем дав йому риби, якими той дуже здивувався, бо ціле життя не видів риба такого роду і з такими прикметами і казав їх віддати кухарці, яку перед двома днями прислав йому в подарунку король Руму (східно-римського царства) і якої кухарська штука не була ще випробувана. Везир сказав їй спекти риби, додаючи до того напіннення: "Невільнице, король наказує тобі через мене: свої сльози заховав я тільки для свого нещастя. Тому розвесели нині наш ум своєю штукою і зроби добре своє діло: ті риби приніс хтось нині султанови в подарунку". Відтак везир вернув знов до свого короля і одержав від нього наказ вручити рибакowi чотирьох динарів. Везир зробив так і рибак, узявши гроші, пішов веселий і урадований до дому і накупив своїй сім'ї усього, що було потрібне.

Тимчасом кухарка узяла риби, обчистила їх, положила в сковороду і власне хотіла їх перевернути на другий бік, бо на однім були вже готові, коли нагло отворилася стіна кухні і з'явилася струнка, круглолиця, бездоганно гарна дівчина у голубій шовковій хустці

на голові, з ковтками в ухах і бразолетами на руках, і з перстнями, висадженими дорогим каменям, на пальцях та з бамбусовою різкою в руці. Приступивши до огнища, поклала різку в сковороду і промовила слова: “Риби, риби, чи держите свою присягу?” Кухарка, бабучи і чуючи те, зімліла, а дівчина повторила свої слова ще в друге, після чого риби попіднімали свої голови і відповіли: “Так, так”. Дівчина перевернула сковороду і зникла тою самою дорогою, якою була прийшла, а стіна кухні замкнулася за нею. Коли-ж кухарка прийшла знов до себе й побачила, що всі чотири спалилися на чорне вуглє, закликала: “В першім бою зламався його спис!” Поки вона ще лаяла себе, вже і везир стояв біля неї говорячи: “Давай риби для султана”. Тоді вона почала плакати і оповіла везирови, що сталося. Везир здивувався і подумав: “Се дивна історія”. Потім казав закликати рибака і сказав до нього: “Мусиш іще раз принести нам такі чотири риби”. Рибак пішов знов до озера, закинув свою сіть і витягнувши її, мав у ній знов чотирьох риби такі самі. Коли дав їх везирови, той пішов з ними до кухарки і наказав їй: “Печи риби переді мною, аби я те бачив власними очима”. Кухарка взялася до роботи, приготувала риби, положила в сковороду і присунула до огню. За короткий час отворилася знов стіна і з'явилася дівчина в тій самій одіжці і з тою самою різкою в руці, поклала різку знов у сковороду й закликала: “Риби, риби, чи держите свою присягу?” На що риби знов підняли голови і сказали: “Коли вернеш ти, вернемо і ми. Будеш вірним ти, будемо і ми. А втечеш ти, то й ми самі наживаємо пятами.

СЕМА НІЧ

Відтак дівчина перевернула сковороду різкою і зникла тою самою дорогою, якою прийшла, а стіна кухні знов замкнулася за нею. Коли вона відійшла везир встав і сказав: “Се не може бути затаєне перед королем“. Відтак пішов перед короля й оповів йому, що сталося в його присутности. Король заявив: “Мушу се бачити власними очима“. Казав закликати рибакка і наказав йому до трох днів принести чотири риби, зовсім такі самі як перші. Рибак пішов знов до озера і приніс йому зараз риби, за що знов дістав від короля чотириста золотих монет. Відтак король вернувся до везира і сказав: “Печи сам риби в моїй присутности“. Везир відповів: “Чую і слухаю“. Приніс сковороду і поклав риби, обчистив їх. Коли відтак їх обертав, нагло трісла стіна і з'явився чорний невільник, великий як віл, із зеленою гілякою в руці, і закликав ясным прошибаючим голосом: “Риби, риби, чи держите свою присягу?“ на що риби знов піднесли голови і закликали: “Так, так“. Відтак невільнжк приступив до сковороди, перевернув її гілякою так, що риби спалилися на чорний вуголь, і вийшов тим самим місцем, куди був прийшов. Коли зник з очей, король сказав: “Се випадок, якого не можна поминути мовчанкою; з тим рибакком мусить бути щось дуже дивне“. Потім казав закликати рибакка і запитав його: Звідки маєш риби?“ Рибак відповів: “З озера між чотирма горами за тою горою, що за містом“. Тепер король запитав далі: “Скільки днів дороги звідси?“ Рибак відповів: “Ах мій пане султане, тільки пів години ходу“. Король здивувався тим і наказав, аби військо зараз рушило туди з

рибаком. Вони маширували з рибаком, який проклинав іфріта, аж вийшли на гору і зійшли з неї в широкий степ, якого доси не бачили. Коли побачили також озеро між чотирма горами і в нім червоні, білі, жовті і сині риби, здивувався султан зі своїм військом і запитав своє товариство: “Чи бачив хто з вас давніше те озеро?” Всі відповіли: “Ні”. Відтак король сказав: “Не верну швидше до міста і не сяду на своїм троні, доки не буду знати, що є справді з тим озером і з тими рибами“, і наказав своїм людям розложитися табором довкола гір. Коли розвели шатра, казав султан закликати везира, досвідного, розумного і знаючого чоловіка і сказав до нього: “Маю намір щось зробити, про що хочу тобі сказати, а саме, я порішив сеї ночі вибратися в дорогу збирати звістки про озеро і риби. Тому сядь при вході мого шатра й говори до смірів і дворян: “Султан хорий і наказав мені нікого до себе не впускати. Але нікому не кажи нічого про мої наміри“. І хоч везив старався його відвести від його наміру, король одначе змінив одяг, припоясав меч і незаметно вибрався в дорогу. Так вандрував решту ночі аж до ранку і не дозволив собі спочити аж почала докучати йому спека. Відтак вандрував решту дня і другу ніч аж до ранку, аж побачив у далечині щось чорне. Врадуваний закликав: “Може знайду там когось, що дасть мені інформації про озеро і риби“. Коли-ж підійшов близько до чорного предмету, побачив, що се замок, збудований із чорного каміння і покритий залізними плитами, в яким одно крило брами було отворене, а друге засунене. Втішений тим, приступив король до брами і легко запукав, але не чув ніякої відпо-

віди. Застукав другий і третій раз, але нічого не було чути. Тоді застукав четвертий раз так, що залунало кругом, але ніхто не відповідав. Тоді він сказав: “Без сумніву стоїть пустою”, і сміло увійшов через браму на подвірє. Тут закликав голосно: “Гей, ви мешканці замку, тут стоїть чужий подорожний, чи маєте для нього трохи страви?” Другий і третій раз повторив ті слова, а коли все таки не дістав ніякої відповіді, скріпив своє серце, закріпив свою душу і з подвіря увійшов у замок. І там не знайшов нікого, але бачив порозстелювані дивани і в середині фонтану з чотирма львами із червоного золота, які із своїх пащ викидали воду як перли і дороге каміне, крім того кругом літали птахи, яких високо розіпята сіть у замку не пу скала втікати. Усім тим здивований, але зажурений, що не бачить нікого, хто міг дати йому пояснення про озеро, риби, гори і замок, сів на дверях затоплений в думках, аж нараз почув зітханє з жажуреного серця, а опісля голос, що співав пісню. Султан зірвався і пішов за тим голосом; через сіни увійшов до салі і побачив тут на подушці молодого чоловіка, гарного росту і з гарним голосом, із ясним чолом і румяними лицями, на яких красувалася малинка як пупінок із амбри. Король утішився, побачивши молодця, який сидів у шовковім, золотом тканім кафтані, одначе мав на лиці сліди смутку, і поздоровив його. Він відповів королеви на привіт і сказав: “Мій пане, прости мені, що не встаю” Король запитав його: “О молодче, дай мені пояснення про озеро, про барвні риби, про сей замок і чому ти зовсім сам тут сидиш і плачеш?” Коли молодець почув ті слова, почали йому знов спливати сльози по лиці

так, що король здивований його гірким плачем, запитав: “Чому плачеш молодче?” Він відповів: “Як не маю плакати, знаходячися в такому стані?” І простер руки до краю своєї одіжи і підняв її і король побачив, що княжня половина тіла камінна. Молодець почав оповідати:

Історія скаменілого Принца

“Знай, з тими рибами дивна історія. Мій батько був королем у тім місті, яке тут стояло і називався Магмун, пан чотирох островів і пан тих чотирох гір. Після 70-літнього правління попрощав він сей світ, а замість нього я став володарем і оженився з моєю стричною сестрою, яка так горячо мене любила, що коли я був далеко від неї, ані їла, ані пила, доки знов мене не побачила. Так жили ми пять літ аж одного дня пішла купатися, а я казав кухареві приготувати нам вечеру і пішов до отсего замку, аби відпочати. Тут приказав я двом невірникам вахлювати мені лице. Однак неспокійний задля неприсутності жінки не міг я заснути; із замкненими очима, але не сплячи чув я, як невірниця, що сиділа в головах почала говорити до тої, що сиділа в ногах, кажучи: “Ах Мазудо, яка бідна молодість нашого пана, як мені його жаль через нашу прокляту, грішну паню!” На се друга відповіла: “Нехай Бог проклене всі невірні жінки! Але такий, як наш пан, з такими прикметами, не для такої розпустниці, що кожную ніч проводить далеко від його постелі”. Тепер знов промовила перша невірниця: “Але наш пан дуже безжурний, коли не жадає від неї рахунку”, на що друга відповіла: “Горе тобі, чи-ж пан знає, що вона робить, чи вона покидає його з його во-

лі? Навпаки, вона дає йому напитек кожної ночі перед сном, що він твердо спить і не знає, що діється, куди вона йде і що робить. А вона подавши йому напитек, одівається і виходить. Аж коли дніє вертає знов і палить кадило перед його носом так, що він будиться.

Коли я вчув ту розмову обох невірлиць, затьмився світ перед моїм лицем і я ледви міг діждатися ночі. Коли-ж моя жінка вернула з купелі, застелили ми стіл, їли і сиділи ще трохи при вині, як звичайно, після чого я попросив свого звичайного напитеку перед сном. Коли вона мені його подала, я відвернувся і удаючи, що пю, вилив його в рукав і зараз ляг. А вона сказала: “Спи! Ах, щоби ти вже більше не пробудився! Мені гидко від тебе і твоєї постати і моїй душі досадно від твого товариства”. І оділася в свою найліпшу одіж, припоясала собі меч, отворила собі браму замку і вийшла. Я зараз устав і пішов за нею з замку через вулиці міста, доки вона не дійшла до мійської брами. Тут сказала кілька незрозумілих слів і замки повідпадали і отворилася брама. Я і тут зайшов за нею, чого вона не завважала, аж зайшла між ями на відпадки й увійшла до хати з дахом із глини, а я виліз на дах, звідки міг дивитися на неї. Я бачив, як вона увійшла до чорного невірника, що в нужденнім стані лежав на вяці тростини і своїми губами, що висіли одна понад другу, збирав пісок із землі. Коли вона поцілувала перед ним землю, невірник підніс до неї голову і промовив: “Горе тобі, де ти пропадала? Чорні були тут зі своїми любками і пирували, а я через тебе не мав охоти пити”. На се вона відповіла: “Ах мій пане і милий мого серця, чи не знаєш, що я одружена з сином

мого стрія, якого вид мені ненависний і перед якого товариством моя душа здригається? Коли-б я не дбала про тебе, була-б те місто вже давно замінила в руїни, в яких кракали-б сови і круки, а його каміня перенесла на гору Каф“. Але невільник відповів їй: “Брешеш розпустнице! Але я присягаю тобі на честь чорних, як вище стоїть мужність чорних від білих, що коли еще раз забаришся до такої пізної години, не буду мати більше з тобою зносин і не позволю тобі спати зі мною. Зраднице, чи не задля своєї пристраси лишила ти мене самого? Ти вонюча, найпідлійша зі всіх білих!“

Коли я почув ту їх розмову і побачив власними очима, що між ними було, затьмився мені світ і я забув, де я. Але моя жінка стояла плачучи і упокорючися і просила: “Ах мій милий і плоде мого серця. Не маю крім тебе нікого, а коли ти хочеш мене відіпхнути, то горе мені,“. Так вона плакала і упокорялася, доки він не вдоволився. Тоді знов повеселіла, зняла одіж і запитала: “Мій пане, маєш що їсти для своєї невірльниці?“ Він відповів: “Здійми накривку з миски, там є кости зі смажених миший, їж і огризай їх, відтак піди до того горшка і напийся з нього пива“ Вона їла і пила, відтак обмила собі руки і лягла коло нього на тростині. Бачучи се, зійшов я з ума, зліз з даху, увійшов до них і ухопив меч своєї жінки, аби обоє забити. Найперше рубнув невірльника в шию і думав, що вже заплатив йому, бо він почав важко харчати, одначе перетяв йому тільки горло, шкіру і товсте мясо.

Коли моя жінка рушилася, тоді я пішов геть, а вона встала, поклала свій меч на своє місце, вернула до міста і лягла в замку на моїй постелі. Рано завва-

жав я, що вона обтяла собі волосе й оділа жалібну сукню. Для пояснення сказала мені: “Брате, не ганьби мене за те, я дістала звістку, що моя мати вмерла, мій батько поляг у війні за віру, один із моїх братів погіб від укушення гадюки, а другого засипано — проте мій обов'язок плакати і носити жалобу“. По довшій мовчанці сказав я до неї: “Роби, як тобі любо, я тобі не бороню“. Вона перебула цілий рік в плачу і жалобі а відтак сказала до мене: “Я хотіла би збудувати в твоїм замку мавзолей, аби там у тихій самотності сумувати, і хочу назвати його домом жалоби“. Я їй відповів: “Роби, що тобі подобається“. Вона побудувала собі дім жалоби з копулою і гробовим склепом і казала перенести туди невідьника, який був дуже слабкий і не міг мати для неї жадної вартости, хоч іще приймав напитек, і від тоді, коли я його зранив не міг говорити. Щодня ходила рано і вечером до нього в мавзолей, аби при нім плакати і сумувати, тай носила йому напитек і страву аж до кінця другого року, чого я їй у своїй терпеливості не боронив. Але одного дня пішов я незаметно за нею і застав її як у сльозах говорила: “В розлуці з тобою не може ніколи душа моя жити між людьми“. Коли вона скінчила свої слова, сказав я до неї із голим мечем в руці: “Се слова віроломних жінок, які чують відразу перед правом приписаними зносінами з мужем“, і хотів її забити. Але коли підніс я меч, вона скочила, бо знала, що я зранив невідьника, промовила щось, чого я не розумів, і закликала: “Нехай Бог моїми чарами переменить тебе на половину в камінь“, після чого сталося так, як тепер бачиш, що я ані стою, ані лежу, ані мертвий, ані живу. Від

так місто з його вулицями і полями зачарувала в озеро, а людність, яка складалася з мослемів, християн, жидів і магів у риби, так, що мослеми стали білими, маги червоними, християни синіми, а жиди жовтими рибамми, а чотири острови в чотири гори кругом озера. Від того часу дає мені що дня ремінним бичем сто ударів, доки не спливає з мене кров, а потім під тою одіжу вбирає моє тіло в волосіну сорочку“.

ОСЬМА НІЧ

Після того сказав король до молодця: “Ти побільшив мій смуток, однак скажи мені, де та жінка?” Він відповів: “У тім мавзолеї, що в нім лежить невірний. Що дня рано, заки його відвідує, приходить до мене і обнаживши моє тіло, дає мені бичем тих сто буків. Вибивши мене, несе невірникови напйток і страву“. Король відповів на се: “На Бога, молодче, хочу тобі зробити приятельську прислугу, яка увіковінчить мою пам'ять“. Відтак сів король і забавлявся з молодцем аж до ночі. Опісля встав і ждав, доки не засвітає, а тоді скинув свою одіж, припоясав свій меч і пішов на те місце, де лежав невірний. Там побачив свічки і лямпи, кадило і масти, але пішов просто до невірника і зарубав його. Відтак узяв його на плечі кинув до криниці на замковім подвір'ю. Тепер вернув знов до склепу і надів на себе річи невірника, кладучи голий меч при боці. За хвилю надійшла розпустна чарівниця, роздягла свого брата і почала бити. Король чув, як той кричав. Відтак із чашею повною вина і тарілкою страви зійшла до невірника в мавзолей і перед плачу і нарікання закликала: “Ах мій пане, про-

мов же до мене!“ А король глухим і беззвучним голосом із вимовою чорних відповів їй: “Ах, аї нема власти і сили, тільки в Бога!“ Вчувши його слова закричала з радости і зімліла, а коли знов прийшла до себе, запитала: “Може мій пан уже здоров?“ Король відповів слабим голосом: “Ти розпустнице, не заслугуєш навіть, аби я з тобою говорив“. А для чого ні? — запитала. “Бо цілий день беш свого чоловіка, а його нарікання і крики о поміч не дають мені від раня до вечера заснути. Твій чоловік не перестає тебе покірно просити, а се мені важко. Колиб не те, я давно був би здоров, і тому доси не давав жадної відповіді“. На се вона сказала: “За твоїм дозволом увільню його з того стану“ Король відповів їй: “Увільни його і заспокій нас обох!“ Вона відповіла: “Чую і слухаю“, і вернула ся до замку. Набравши там повну чашку води і промовивши над нею кілька слів так, що вода варилася у горшку, покропила нею свого чоловіка, говорячи при тім: “Задля правди того, що я говорила, покинь свою постать і прийми свою давнішу постать!“ Молодець затрясся, скочив на рівні ноги і врадуваний закликав: “Даю свідоцтво, що нема Бога крім Бога, а Могамед — нехай Бог благословить його і дає йому все добро — пророк Бога“. Але вона крикнула до нього: “Забейся і ніколи сюди не вертай, бо заплатиш життям!“ Він пішов геть від неї, а вона вернула в мавзолей і закликала: “Ах мій пане, вийди до мене, щоб я могла тебе бачити“. Одначе король відповів їй слабим голосом: “Тепер маю перед конаром спокій, але корінь лишився“. Вона запитала: “Ах мій милий, що розумієш під коренем?“ Він відповів: “Нарід сего міста і чоти-

рох островів. Що півночи риби підносять високо голову і проклинають мене й тебе і се причина, чому не можу виздоровіти. Увільни їх і приходи сюди подати мені руку, щоб я встав, бо вже мені близько до виздоровлення“. Вчувши сі слова короля, про якого думала, що се невільник, сказала врадувана: “Ах мій пане, все зроблю для тебе“, і скочила весело і побігла до озера.

Прибувши туди, зачерла трохи води і промовила над нею кілька незрозумілих слів, після чого риби заворушилися, повитягали голови і зараз поперемінювалися в людей. Чари з населення міста спали, місто загроїлося людьми, базарі були отворені, кожний йшов за своїм ділом, а гори перемінилися в острови, як перед тим. А чарівниця вернула просто до короля і закликала: “Ах мій милий, подай мені свою руку, нехай її поцілую“. Король відповів беззвучним голосом: “Підійди ближче!“ Коли вона приступила до нього, він мав уже меч в руці і пробив її груди так, що кінець меча вийшов на плечах. Відтак одним ударом розбив її на двоє і вийшов до молодця, який ждав на нього в дворі. Коли повитав його з виздоровленням, а молодець поцілував його в руку і подякував, кролю запитав його: “Хочеш остати в своїм місті, чи піти зі мною до мого?“ Молодець відповів: О королю, чи знаєш яка дорога звідси до твого міста?“ Король сказав: “Півтредня“. Але молодець відповів: “О королю, коли спиш то збудися! Між тобою і твоїм містом рік дороги для доброго подорожнього. Ти не прибувси сюди за півтредня, коли-б місто не було зачароване. Але я, о королю, не опушу тебе ані на хвилю“. Урадуваний його словами король відповів: “Слава Богови, що пода-

рував мені тебе! Будеш від нині моїм сином, бо за ціле своє життя не мав я сина“. І обнялися оба і пішли в найбільшій радості до замку, де король оповістив вельможам держави, що вибирається у святу дорогу. Коли приготували йому все потрібне до дороги, вибрався він з султаном, якого серце палила туга за містом, якого мав цілий рік не бачити. Так подорожували вони без перестанку день і ніч цілий рік аж наблизилися до міста султана. Їм вийшов на зустріч везир з військом, яке вже стратило надію на поворот султана. Коли військо задержалося перед королем, поцілувало перед ним землю і повитало його з урадуванням, він потягнув до міста, сів на троні і розповів везирови історію молодця, після чого везир і його повитав із здивуванням. Коли вже все успокоїлося, султан обдарував багатьох із своїх підданих і казав везирови прикликати рибака, що приніс риби і тим способом став причиною визволення міста та його населення. Коли той з'явився, султан дав йому почесну одіж і понавчав його розпитувати про його відносини і чи має діти. А коли вчув, що в нього син і дві дочки, король узяв за жінку одну, а молодцеві дав другу, а сина взяв до себе і зробив його скарбником. Відтак післав свого везира до міста молодця, віддаючи йому його у леню, а молодець остав при султані. Рибак став найбагатшим чоловіком того часу, а його дочки були королевими, доки їх не постигла смерть.

Однак та історія не дивніша, як історія міхоноші.

Історія міхоноші і трох сестер

У місті Багдаді жив собі нежонатий міхоноша,

який одного дня стояв на торгових спертій на свій кіш, коли приступила до нього дама, закутана в шовкову заслону. Вона підняла заслону, під якою було видно чорні очі з вузькими бровами і довгими віями, із приязним, веселим виразом і скінчено гарне лице. Солодким голосом сказала вона до міхоноші: “Візьми свій кіш і ходи за мною”. Міхоноша узяв кіш і пішов за нею, доки вона не задержалася під дверми одного дому й застукала, після чого зійшов до неї християнин і дав їй міру оливи, за яку вона заплатила один динар. Відтак поставила оливу в кіш і сказала до міхоноші: “Ходи за мною”. Міхоноша пішов за нею з кошем на голові, доки вона не задержалася перед склепом із овочами і купила там сирійські яблука, османські квіти, броскви з Оману, ясмін із Алепно, водні мельони з над Нілю і много иншого. Поклавши все те в кіш міхоноші, — сказала знов до нього: “Бери!” Міхоноша взяв кіш і ішов за нею, доки не задержалася в різника і сказала до нього: “Врубай мені 10 фунтів мяса”. Відтак завила мясо в банановий лист, поклала в кіш і сказала до міхоноші: “Ходи за мною міхоношо!” Він узяв кіш і йшов за нею, доки вона не задержалася в склепі з сушеними овочами. Купивши там по трохи всіх родів, — сказала знов до міхоноші: “Бери й ходи за мною!” Він взяв кіш і пішов з нею аж до цукорнижа, де вона купила тацу з ріжними тістечками і цукорками і також положила їх до коша. Тоді сказав міхоноша: “Колиб ти мені наперед була-б сказала, я був би на все те взяв мула”. Вона усміхнулася і вступила ще до перфумерії, де купила десять родів води, і поклавши в кіш сказала: “Бери кіш і йди за мною! Він

узяв кіш і пішов за нею аж до високого гарного дому на'стовпах, із подвійними дверима з гебанового дерева, оббитими золотом, перед якими було широке подвіря. Тут вона легко застукала і зараз отворилися обі половини дверей, і у яких міхоноша побачив иншу дівчину, струнку, з повними грудьми, повну краси і принади, збудовану на причуд симетрично, з чолом неначе ясний півмісяць, із очима газелі і бровами неначе серп місяця в місяці Рамазані, з обличчям як місяць на початку повні, з грудьми, як два гранітові яблука і з тілом, що виглядало під одіжю як звій пергаменту. Міхоноша, побачивши її стратив ум і мало не впустив коша з голови та не закликав: "В моїм життю не бачив я більше благословенного дня, як цей". А придверниця сказала до дами і до міхоноші: "Витайте!" і вони увійшли і зайшли до великої, багато декорованої салі. В середині салі стояла мармурова софа, висаджена золотом і дорогим камінем, а ній сиділа дівчина з вавилонськими очима, якої лице засоромилоби світло сонця так, що вона виглядала як ясна зізда або арабська княгиня.

Третя дівчина піднялася з софи, підійшла кілька кроків до своїх сестер і сказала: "Чого так стоїте? Зніміть тягар із бідного міхоноші". І допомгла придверниці, яка взяла за кіш із заду, і тій, що купувала, яка взяла кіш з переду і вони зняли кіш із міхоноші, вийняли з него все і коклали кожну річ на місці. Відтак дали міхоношові два динарі, кажучи: "Можеш іти міхоношо". Одначе міхоноша стояв і не рухався, задивившись на дівчата, що були гарнійші від усіх, які він досі бачив. При їх красі і ніжності впало йому в очи,

що коло них нема мушин, а коли ще його очі впали на все те вино, овочі, перфуми й інші річі, у своїм здивованню зовсім забув відійти так, що третя дівчина запитала: “Чого не йдеш собі? Може тобі за мало заплатили?” І звертаючися до сестри сказала: “Дай йому ще один динар”. Але міхоноша відповів: “На Бога, моя пані, мені належиться тільки два півдіргени. я вдоволений, тільки моє серце і мої думки були заняті вами й вашим положенням, що ви живете самі без мушин і без когось, хто вас забавляв би своїм товариством, бо-ж ви знаєте, що мїнарет має мати чотири головні мури. Однак вам бракує четвертий мур, а щастє жінок повне тільки через мушин. А вас тільки три і бракує вам четвертого, що мусить бути розумним бистроумним чоловіком, має голову й серце на властивім місці і вміє заховати тайну”.

На се дівчата відповіли: “Ми як дівчата боїмося повіряти нашу тайну комусь, що не заховає її.” На її мову міхоноша відповів: “На Бога, я розумний і певний чоловік, я читав багато книжок і студіював деякі хроніки. Я розголошую добре, закриваю і зле.”

На се відповіли йому дівчата, що його вченою мовою були зовсім для нього підбиті: “Знаєш, ми на се місце видали багато грошей, чи можеш дещо нам звернути? Бо лиш під умовою, що ти причинишся чимось до коштів, можемо тобі дозволити остати тут, коли маєш охоту бути нашим товаришем при столі і оглядати наші лиця”. Пані дому додала до того: “Приязнь без грошей лекша від зернятка”, а придверниця сказала: “Коли нічого не маєш, то забирайся звідси з нічим!” Але господиня завважила: “Сестри, вдоволім йо

го, він нині не мало зробив для нас, инший не мав би стільки терпеливості; його часть я беру на себе“ Тоді сказали до нього: “Сідай і витай нам!“ Відтак господиня встала, убрала фартух, упорядкувала фляшки, очистила вино і приготувала стіл коло фонтани. Потім принесла все потрібне, поставила перед них вино і сіла разом із сестрами й міхоношею, який сів між них, думаючи, що все те йому сниться. Вона підняла збанок із вином, наляла повну чашку й випила, так само другу і третю, опісля знов наляла повну і подала одній, а потім другій сестрі. Відтак наповнила його знов і подала міхоноші, який взяв чашу, поцілував їх в руки і випив, а відтак звернувся до пані дому зі слоами: “Моя пані, я твій невільник, твій мамелюк і слуга.

Пані дому відповіла йому: “Пий на здоровле! Він узяв чашу, поцілував її в руку і випив. Тепер узяла чашу пані дому, випила також і подала далі своїй сестрі. Так проводили вони час із міхоношею, танцювали, співали й любувалися пахощами, а міхоноша обіймав їх і цілував, коли одна з ним говорила, друга його щипала, а трета була пахучими цвітами, доки вино не вдарило йому у голову і не заскочила їх ніч.

ДЕСЯТА НІЧ

Тоді сказали вони до міхоноші: “Йди геть і покажи нам ширину своїх плечий!“ А міхоноша відповів: “На Бога, лекше мені було-б позбутися свого духа, як вашого Товариства; злучім день із нічю, після чого кожне з нас хай йде своєю дорогою“ На се сказала господиня: Позвольте йому в нас спати, він нас бавитиме, він такий дотепний співак“ Тоді вони сказали:

“Встань і читай, що написано над дверима!” Він підійшов до дверей і побачив над ними виписані золотими буквами отсі слова: “Не говори про річи, які тебе нічого не обходять, щоб не почув річей, які тобі не сподобаються”. Прочитавши се сказав: “Свідчуся, що не говоритиму про те, що мене нічо не обходить”. Відтак господиня встала і приготувала їм їсти і вони їли і пили й палили воскові свічки, коли нагло хтось застукав до дверей. Не перешкаджаючи другим одна із них пішла до дверей і вернулася зі звісткою: “Наша втіха буде сеї ночі повна; під дверми стоять три чужинці зі стриженими бородами, які дивним припадком усі сліпі на ліве око. Вони щойно прийшли з краю Рум і мають смішні строї і постати. Коли вони прийдуть мати мемо з чого сміятися”. Так не переставала намовляти своїх товаришок, доки вони їй не сказали: “Пусті їх під умовою, щоб не говорили про річи, які тебе нічого не обходять, щоб не почув річей, які їм не сподобаються”. Вона пішла врадувана і вернула із трома одноокими, які мали бороди гладко обстрижені, тонкі вуси закручені і були жебраками. Поздоровивши присутних задержалися при дверях, але дівчата встали перед ними і попросили їх сідати. Коли ті три жебраки побачили міхоношу і зауважили, що він п'яний і ближче придивилися йому, подумали, що він оден із їхніх і сказали: “Се жебрак, як і ми, і буде нас бавити своїм товариством”. Але, коли міхоноша почув їх слова, встав, завернув очі і напав на них. “Сидіть тихо і не наприкрюйтеся; чи не читали ви, що написано надо дверима?” Дівчата почали сміятися і говорили одна до другої: “Ті жебраки і міхоноша будуть

нас добре бавити.“ Потім дали їм їсти і пити і вони пили разом з ними, а usługувала придверниця. Коли чаша обійшла їх усіх кругом, міхоноша сказав до жебраків: “Брати, не знаєте оповісти якої історії або чогось іншого, аби ми забавилися?“ А що вино їх що раз більше розгрівало, зажадали вони музичних інструментів. Придверниця принесла їм тамбурни, лютню і арфу і жебраки почали грати, а дівчата приспівувати своїми чистими голосами.

Нагло застукав знов хтось до дверей і придверниця встала подивитися хто там. А зі стуканням річ малася так: Тої ночі каліф Гарун ер-Рашід у товаристві свого везира Джафара і Местура, що носив меч його пімсти, по своєму звичаю вийшли на місто у купецькім строю, аби побачити, що твориться нового. Коли переходили попри той дім і почули музику, сказав халіф до Джафара: “Вступім до сего дому, аби пізнати властителів тих голосів“ Джафар відповів: “Тих людей опяніло вже вино, тому уважаймо, бо вони можуть зробити нам що злого“. На се Каліф відповів: “Мусимо там піти, а ти видумай який підступ, аби ми там дісталися. Джафар відповів: “Чую і слухаю“, приступив до дверей і застукав. Коли-ж придверниця вийшла і отворила, він сказав до неї: “Моя пані, ми купці з Тиберіяди і ще тільки десять днів у Багдаді. Веземо з собою товари і заїхали до гостинниці для купців. Нині вечером пішли ми до купця, який нас запросив до себе. Коли він нас погостив, дістали від нього дозвіл піти до дому. По дорозі ми зблудили і тепер ждемо від вашої доброти, що ви нас приймете до себе на сю ніч“. По сих словах Джафара, придверниця при

глянулася їм і побачивши, що вони одіті по купецьки і мають поважний вигляд, пішла до своїх товаришок. Які по короткій нараді сказали до неї: “Приведи їх!” Коли вона знов вернула й отворила двері, вони запитали: “Чи можна за твоїм дозволом увійти?” — вона відповіла: “Увійдіть!” Каліф, Джафар і Месрур увійшли. Побачивши їх дівчата, встали, обслужили і сказали: “Ми радо витаємо наших гостей, але кладемо вам умову, аби ви не говорили про річи, які нас нічого не обходять, щоб не почути річей, які вам не сподобаються”. Вони відповіли: “Добре”. Відтак засіли з товариством до вина. Коли каліф побачив трох жебраків і завважав, що вони сліпі на одно око, здивувався побачивши красу і принаду дівчат. Вони пили далі і бавилися і також каліфови подали вина. Але він відповів: “Я вина не пю” і відступив від них. Тоді придверниця встала, розстелила перед ним скатерть із золотого брокату, поклала на нім порцелянову тарілку, наляла води з вербового цвіту, стопила в ній трохи снігу і перемішала з цукром. Каліф подякував їй і подумав собі: “Мушу її завтра нагородити за се добре діло.

І пирували далі, але коли вино показало свою силу пані дому встала, взяла господиню за руку і сказала їй: “Встань сестро, аби сповнити наш обов'язок”. Та відповіла: “Добре”. Придверниця встала також і зробивши порядок на середині салі, сказала жебракам сісти против них коло дверей, а до міхоноші закликала: “Яка мала твоя любов. Ти не чужий, але належиш до дому”. Міхоноша скочив на рівні ноги, підперезавши ся і запитав: “Що прикажете?” Вони відповіли: “Лишися там, де стоїш” Відтак господиня встала і ска-

зала до міхоноші: “Поможи мені“. Він побачив, що вона держить на ланцюхах дві чорні суки, взяв їх від неї і повів на середину салі. Тепер устала пані дому, закотила рукави поза лікті, вхопила бич і закликала до міхоноші: “Приведи сюди одну суку!“ Коли він привів до неї суку на ланцюху, при чім звіря обертало свою голову до дівчини і вило, дівчина кинулася її бити, не зважаючи на її виття, доки її не зболіла рука і тоді вона кинула бич із руки. Потім притиснула суку до грудей, обтерала їй сльози і покрила її голову поцілуями. Відтак сказала до міхоноші: “Візьми її геть і приведи другу!“, після чого вчинила з тою те саме, що з першою. Підчас того занепокоїлося серце каліфа і він кивнув на Джафара, аби запитався їх, але Джафар дав йому знаком зрозуміти: “Сиди тихо.“!

Потім обернулася пані дому до придверниці і сказала їй: “Встань сповнити свій обов'язок“. Та відмовила: “Добре“. Пані дому сіла на алябастрову софу і сказала до придверниці й господині: “Принесіть свої річи!“ Придверниця сіла коло неї на софі, а господиня принесла з бічної кімнати сатинову торбину з зеленими френцлями, підійшла перед паню дому і вийняла з торбини лютню. Настроївши струни почала співати. Коли пані дому вислухала пісню, сказала: “Нехай Бог учинить тебе приємною!“ роздерла свою одіж і зімліла. Придверниця скочила, покропила її лише водою і принесла їй іншу одіж. А каліф обернувся до Джафара і сказав: “Я не можу на се мовчати і не швидше мати му спокій, аж дізнаюся, що на ділі є з тою дівничоню і з тими суками“. Але Джафар відповів: “Мій пане, вони поклали нам умову, щоб ми не гово-

рили про річи, які нас не обходять, аби не почути річий, які нам не сподобаються“. Тимчасом господиня взяла другий раз лютню, діткнулася її пальцями і заспівала

Коли господиня скінчила пісню, друга дівчина, як перша, роздерла свою одіж, крикнула і впала зімліла на землю. Коли при тім обнажила своє тіло, побачено на ній знаки батога так, що каліф збентежився, а жебраки почали говорити: “Ах, бодай ми були ніколи не приходили до сього дому і ночували радше в ямах із відпадками! Отсе наше пристановище навістило нещастя, яке прошибає кости“. Тоді каліф звернувся до них і запитав: “Чому се так?“ Вони відповіли: “Наше серце занепокоєне тим, що тут діється“. Каліф запитав їх: “Чи ви не належите до сього дому?“ Вони відповіли: “Ні, ми думали, що се місце належить до отсього чоловічка“. На се відозвався міхоноша: “На Бога, я побачив се місце перший раз нині вечером, але волів би був перевести сю ніч у ямах із відпадками, як тут“. Тоді подумали всі: “Нас сім мушин, а їх тільки три жінки, запитаймо їх про те, а коли не схотять відповісти, примусимо їх“. На се згодилися всі крім Джафара, який сказав: “Ся рада не добра, нехай роблять, що хотять. Ми їх гості, а крім того вони звязали нас умовою. Отже піддаймося їй, а відтак кождий з нас піде своєю дорогою“ Потім кивнув на каліфа і сказав: “Ще тільки година часу, а завтра покличемо їх перед тебе і запитаємо про їх історію“. Але каліф не пристав на се, тільки відповів: “Я не можу видержати, аби так довго ждати, не знаючи, що се значить“. Так вони розмовляли, аж запитали оден другого: “Хто має їх пи-

тати?“ Один із них сказав: “Міхоноша“.

Дівчата чули, як вони говорили, і запитали їх: “Гей люди, про що говорите?“ На се міхоноша став перед панею дому і сказав: “Я питаю тебе і заклинаю на Бога поясни мені, чому ти би́ла ті дві суки, а потім цілувала і чому твоя сестра була бита бато́гом?“ Тоді пані дому запитала інших присутніх: “Чи се правда, що він говорить про вас?“ Всі, крім Джафара який мовчав, відповіли: “Так“.

Вчувши їх слово, дівчина сказала: “На Бога, гості, ви образили нас тяжко, бож ми вам перед тим поставили умову, що хто говоритиме про річи, які його нічого не обходять, мусітиме також вислухати річий, які йому не сподобаються. Чи не досить, що ми вас приймали до свого дому і дали вам їсти наш хліб? Але се не так ваша вина, як вина того, що вас привів сюди“. Відтак закотила рукав висше ліктя і тупнула три рази до землі, після чого отворилися двері бічної кімнати і вийшло сім невільників із голими мечами в руках. Вона закликала до них: “Позв'язуйте їм руки на плечах, бо за богато говорили, і прив'яжіть одного до другого“. Виповнивши її наказ, невільники закликали: “О, заслонена, позволь нам стягти їм голову“. Вона відповіла: “Дайте їм іще час, аби я запитала їх, хто вони, заки постинаєте їм голови.“

Тоді міхоноша почав просити: “На Бога, моя пані, не вбивай мене за вину інших! Всі согрешили і провинилися, тільки я ні. На Бога, наша ніч була би перейшла так приємно, колиб не були влізли сюди ті же браки, які можуть ціле місто зробити пустинею“.

При тих словах міхоноші дівчина усміхнулася і про

мовила: “Розкажіть мені про себе; ваше життя не триватиме довше години, а коли ви не могуті і знатні у своїм народі або навіть не намісники, ваша кара була би прискорена“. На се сказав каліф: “Горе тобі Джафарє, скажи їй, хто ми, бо инакше скаже нас повбивати“. Джафар завважив: “На що ми по часті й заслужили“. Але каліф відповів: “В поважній хвилі не треба жартувати, все в своїм часі.

Тепер приступила дівчина до жебраків і запитала: “Чи ви брати?“ Вони відповіли: “Ні, ми чужі факіри“. Вона звернулася до одного з них і запитала: “Чи ти з роду одноокій?“ Він відповів: “Ні, з утратою мого ока дивна історія. Відтак дівчина запитала другого і третього і вони їй відповіли так само, як і перший додаючи: “Ми всі з інших країн, наша історія дивна і наші пригоди чудні“. Тоді дівчина сказала до них: “Кожний із вас нехай розкаже свою історію і чого прийшов до нашого дому, відтак нехай попросається і йде своєю дорогою“.

Перший зачав міхоноша: “Моя пані, почав він, я міхоноша; господиня замовила мене і привела тут, відтак пережив я з вами, що знаєте. Се ціла моя історія. Вона відповіла: “То попросайся і йди своєю дорогою! Але він сказав: “Не піду швидше, аж почую історію своїх товаришів“. Тоді виступив жебрак і оповідав:

ОДИНАЙЦЯТА НІЧ

Історія першого жебрака

“Знай, моя пані, причина, чому я підстриг гладко свою бороду і стратив одно око така: Мій батько був

королем і мав брата, що був королем иншого міста. Припадок хотів, що моя мати вродила мене того самого дня, коли вродився також мій стрієчний брат. Від тоді минули дні і роки, заки ми повирастали. Від того часу відвідував я звичайно свого стрія і перебував у нього по кілька місяців. Коли я раз знов прибув до нього, мій брат прийняв мене як найліпше, казав для мене забити ягня й очистити вино. Коли ми так сиділи і воно почало показувати на нас свою силу, сказав до мене брат: “О мій брате, маю до тебе велику просьбу і хотів би, аби ти мені не відповив“. Я відповів: “Я готов“. Він відібрав єще від мене найсвятійшу присягу, потім устав і за короткий час вернувся з убраною і наперфумованою дамою в дорогій одіжи. Дама лишилася за ним, а він приступив до мене і сказав: “Візьми отсю дівчину і йди з нею на кладовище“ й описав мені його так, щоб я його пізнав, а відтак іще нагадав, аби я там ждав на нього“. Я не міг йому відмовити, ані задля присяги про нічо питати, тому взяв дівчину і пішов із нею на кладовище. Коли ми там сиділи, надійшов мій брат із чашкою води, торбою з вапном і топором. Підійшов до гробу серед кладовища і отворив його топором. Опісля відкладав каміня на бік і копав топором так глибоко в землі аж отворив малі двері, під якими видко було сходи. Тоді звернувся до дівчини і сказав: “Вставай і чини, що вибрала“. А коли вона йшла долі сходами, він обернувся до мене і сказав: “О мій брате, доверши своєї доброти, і коли я вже буду на долині, поклади плиту на своє місце і землю на неї, як перетим. А вапно в тій торбі розроби з водою і замуруй гріб знов так, як перед тим, щоб ні-

хто не побачив і не сказав: Се новий отвір у старім гробі. Цілий рік працював я над тим і приготував там щось, що лише Бог знає. Се моя просьба до тебе“. Від так закликав іще до мене: “Нехай Бог довго держить тебе при життю!“ і зійшов долі сходами. Коли зник із моїх очей, я поклав плитту знов на своє місце і робив, як він казав, аж доки гріб знов не виглядав так, як перше. Тоді вернув я назад до замку свого і положив ся спати. Але рано згадав я про минулий вечір і цілий випадок з моїм братом і жалував того, що зробив, коли вже жаль не міг нічого допомогти. Неспокій загнав мене знов на кладовище, одначе, мимо старанного шування не міг аж до ночі віднайти гробу. Вернувши до замку, не міг я з жури за своїм братом ані їсти, ані пити; у глибокім смутку пробув я ніч і другого дня рано пішов знов межі гроби. Я перешукав ціле кладовище, одначе не знайшов гробу; так робив я сім днів, доки з жури мало не збожеволів і тільки в виїзді і повороті до батька бачив потіху. Одначе в хвили, коли я наближався до міста свого батька напала мене громада людей і звязала мені руки на плечах. Я зовсім одурів, бо-ж мій батько був султаном того міста і ті люди були слугами мого батька і моїми невільниками. Дрожачи зі страху перед ними, подумав я: “Що могло статися мому батькови?“ Коли я запитав людей, що мене увязнили, про причину, зпершу не дістав ніякої відповіді, аж по якімсь часі один з них, що був давнійше моїм слугою сказав: “Час осамотив твого батька, військо зрадило його, везир казав його стратити, а ми тут чатували на тебе, доки не прийдеш“. Відтак узяли мене і завели перед везира, що казав

стратити мого батька. А межі везиром і мною була давна ненависть із такої причини: Моя найбільша приємність було стріляти з лука. Коли я так одного дня стояв на даху свого замку і побачив, як на дах замку везира, що також стояв на горі, летів птах, захотів його вцілити, але куля хибила і поцілила везира в око, що виплило, як се порішила доля. Коли я вистрілив везирови око, він не міг нічого сказати, бо мій батько був королем міста. Се була причина ненависти між нами обома.

Коли-ж я тепер стояв перед ним із звязаними руками, він наказав стягти мені голову. На се я сказав до нього: “Хочеш мене невинного стражити?” Він відповів: “Яка вина більша від отсеї”, і показав на виплиле око. Я сказав: “Я не вчинив се навмисне” А він відповів: “Коли ти не вчинив сього навмисне, то я тепер вчиню навмисне”, і закликав: “Приведіть його до мене!” Коли мене привели перед нього, він захвав свій палець у моє ліве око і від тої хвили я осліп. Відтак казав мене звязати, покласти до скрині і сказав катови: “Візьми його, витягни свій меч, завези його перед місто і зітни, щоби звірі зіли його трупа”. І так кат мене взяв і завів перед місто, де мене звязаного на руках і ногах витягнув зі скрині і хотів завязати мені одне око, аби мене стягти. Я почав просити його, щоб мене пустив живим. Коли кат, що був також катом у мого батька і для якого я був все добрий, почув мою просьбу, почав нарікати: “Ах мій пане, що я можу зробити, невірник, який стоїть під наказом!” Відтак сказав до мене: “Ратуй своє життя і не вертай ніколи до сього краю, щоб не погубити себе й мене.”

Коли він так промовив до мене, я поцілував його руку, але не вірив у свій ратунок швидше, доки не утік звідти. Страта ока видалася мені мала в порівнянню з визволенням від смерті і я вандрував без перестанку, аж доки знов не прибув до міста мого стрія і розповів йому все, що трапилося мому батькови і як я стратив око. Він заплакав голосно і сказав: “Ти ще побільшив мій смуток і журу, бо бачиш твій брат від кількох днів пропав, і я не знаю, що з ним сталося; ніхто не міг дати мені про нього звістки“. І почав знов плакати, аж зімлів, а коли прийшов знов до себе, сказав: “О мій сину, я вже глибоко засмучений задля свого брата, а ти звісткою про свою і свого батька долю додав до мого смутку новий; одначе, мій сину, око ще не життя“. Тепер я не міг довше мовчати про брата, бо-ж він був його батько, і так я розповів йому все, що знав про нього. Мій стрій дуже втішився тою звісткою про свого сина і сказав: “Покажи мені гріб“. Я відповів йому: “На Бога, мій стрію, я не знаю, де він, я ходив його шукати кілька разів, але не міг віднайти того місця“. Та все таки пішли ми оба на кладовище і коли я почав розглядатися на право і ліво, пізнав гріб. Врадувані пішли ми оба, відгорнули землю, підняли плиту і зійшли пятьдесят ступнів в долину. Коли ми прийшли до кінця сходів, вдарив нас дим, який затьмив нам вид. Але мій стрій вимовив слово, яке кожного, хто його вимовить береже перед боязню і яке звучить: Нема власти і сили, тільки в Бога, високого і великого! Тоді пішли ми далі, аж зайшли до салі, наповненої мукою, зерном стравами і т. п. На середині салі стояло ліжко, закрите заслоною. Коли мій

стрий заглянув до ліжка, побачив там свого сина і дівчину, що зійшла з ним, у міцних обіймах, одначе були вони спалені на вуголь, неначеб їх кинув у огненну яму. Побачивши їх так на ліжку, стрий почав плювати синові в лице кажучи: “Добре тобі так, ти проклятий! Се кара сього світа, але кара там буде ще більша й довша”.

ДВАНАЙЦЯТА НІЧ

Відтак почав бити свого сина сандалами, хоч той лежав чорний як вуголь, а я здивований тим сказав: “На Бога, мій стрію, твоє серце легко переносить смуток, коли тимчасом твій ум і твої думки про долю твого сина, що з тою дівчиною перемінився в чорний вуголь, не можуть знайти спокою. Чи вже тобі не досить, що ще беш його своїми сандалами?” На те він відповів мені: “О мій сестрінку, бачиш отсей мій син від дитинства чув пристрасну любов до своєї сестри. Я наказав йому се, думаючи собі: “Тепер вони ще молоді”. А коля вирости і допустилися того сорому, я спершу не міг сему повірити, коли почув се, але все таки строго його наганьбив і сказав: “Уважай, щоб не допустився того, бо розгніваюся на тебе і скажу тебе стратити”. І я відділив їх строго від себе, але та проста розпусниця занадто вже його любила і чорт мав її вже у своїй власті. Коли він побачив, що я держу його здалека від неї, приладив потайки се підземне місце, наносив, як бачиш їди і скористав із моєї неуваги підчас ловів. Але Бог — хвала йому — загнівався на них і спалив їх на вуголь. Одначе кара там буде ще твердша і довша”. Тоді залялися ми оба горячими

сльозами і він сказав до мене: “Ти будеш моїм сином на його місці”.

На хвилю попав я в задуму на світ і долю, як везир забив мого батька, яке диво скоїлося з сином мого стрія, і дав волю сльозам. Відтак вийшли ми звідти, поклали камінну плиту на своїм місці, присипали її землею і закрили гріб знов так, як був перед тим. Однак ледви ми вернули до палати, почули бубни і труби, гальоп їздців, а світ від кінських копит покритися хмарами диму. На нас одначе вдарив грім, бо ми не знали, що се значить. Коли король запитався про се, йому відповіли: “Везир твого брата вбив його і все його військо, а тепер несподівано напав із своїм військом твоє місто. Населення міста не могло йому опертися і піддалося”. Вчувши те, подумав я собі: “Коли впаду йому в руки, скаже мене вбити”. Мій смуток збільшився ще на згадку про долю моїх родичів і я не знав, що робити. Бо коли-б я тільки показався, то нарід у місті і військо мого батька легко мене пізналиб і вбили-б. І так не бачив я иншого способу ратунку, як обстригти бороду, змінити одіж і тікати з міста. Я вибрався в подорож до сього міста спокою, чи мене хто не завівби перед князя вірних і халіфа, пана всего світа, щоб я оповів йому свою історію і всі свої пригоди. Сеї ночі прибув я сюди і став безрадний, не знаючи, куди йти, коли нагло побачив того жебрака. Я привитав його і сказав: “Я чужий”. Він відповів: “Я тут також чужий”. Коли ми так розмовляли із сбою, приступив нагло наш третій товариш, привитав нас і сказав: “Я тут чужий”. Ми відповіли йому: “Ми також чужі”, і йшли разом далі, аж заскочила нас ніч, а доля завела нас

до вас. Се причина, чому я обстриг свою бороду і утратив око“.

Коли він скінчив своє оповідання, дівчина сказала до нього: “Прощайся і йди своєю дорогою!” Але він відповів: “Не піду швидше, аж почую історію інших“. І всі дивувалися його історії, а каліф сказав до Джафара: “Щось подібного я не чув іще ніколи“.

Тепер приступив другий жебрак і став оповідати:

Історія другого жебрака

“І я, моя пані, не вродився однооким, навпаки, зі мною скоїлася дивна історія. Я король і королівський син, я читав коран у сімох виданнях, студіював книги під проводом найбільше учених учителів, займався наукою про звізди, читав поетів і також усіх інших наук так пильно учився, що перевищив усіх сучасних. Мій почерк подивляли всі знавці письма, моє ім'я розширилося по інших кліматах і краях, а моя слава між усіма королями. Також король із Індії почув про мене і післав до мого батька посольство з дарами, аби мене запросити до себе. Мій батько виправив мене з шістьма кораблями і ми їхали цілий місяць водою, доки не прибули на сушу. Там осіддали ми коні, які були взяли з собою на корабель, наладували сім верхоблюдів дарунками і пустилися в дальшу дорогу. По короткій їзді побачили ми хмару пилу, що швидко розширялася і закрила цілу околицю. Коли вона по якімсь часі розділилася, побачили ми шістьдесятьох їздців, грізних як льви. Придивляючися до них ближче, пізнали ми в них арабських придорожних розбійників, які вислідили нашу малу громаду з десятьма паками по-

дарунків для короля Індії і напали на нас із списками.

Ми почали махати на них руками і кликати: “Ми посли до славного короля Індії, не робіть нам ніякої кривди!” Але вони відповіли: “Ми ані не з його краю, ані не стоїмо під його властю”, і повбивавши кількох людей, а я з іншими одержавши поважну рану, втік, після чого Араби, не дбаючи про нас, забралися до нашого маєтку і наших подарунків. Щойно ще могучий, гішов я у пониженню далше, не знаючи навіть куди, доки не зайшов на вершок гори, де сховався в якійсь печері аж до другого дня. Відтак пішов далі, аж зайшов до якогось багатого міста. Я був радий, що прибув сюди, бо дорога була мене втомилася і я геть поживок від смутку. В такому зміненому стані і непорядний, куди обернутися, пустився я до одного кравця, що сидів у своїм склепі і поздоровив його. Він відповів мені на привіт, прийняв мене радо і почав розпитувати про причину моєї подорожі по чужині. Я розповів йому все від початку до кінця, після чого він сказав: “Молодче, не давай нікому пізнатися! Я боюся за твоє життя, бо король отсего міста є найбільшим ворогом твого батька і ще має на нім криваво пімститися”. Відтак дав мені їсти і пити, опісля приготував для мене комірку коло старого склепу, і приніс мені що потрібне до ліжка. Коли я пробув у нього так три дні, запитав мене: “Чи знаєш яке ремесло, яким міг би заробляти?” Я відповів йому: “Я правник, учений, умію писати й рахувати”. Але він відповів: “Твоє заняття в нашій країні без користи, бо в нашій місці ніхто не дбає про науку або штуку писання, тільки про гроші”. Я відповів: “Я не знаю нічого більше”. Тоді він ска-

зав: “Підпережися, возьми сокиру і шнур і шукай у степу палива, таким способом будеш удержуватися. Але не дай нікому пізнатися, бо можеш стражити життя”. Я купив собі сокиру і шнур і придучився до кількох рубачів, яких він мені поручив. Я виходив із ними у степ, рубав дерево і приносив його на голові до міста. Тут продавав я його за пів динара, з чого часть видавав на страву, а решту відкладав і так пробув цілий рік. Коли я по році знов вийшов в степ, як звичайно, аби рубати дерево, попав в буйний ліс. Я зайшов в середину і почав копати кругом одного дерева, аби обкопати коріння з землі, аж тут моя сокира натрапила на мідяний перстень. А коли я його обчистив із землі, побачив, що він прикріплений до деревляних дверей. Я підіймив двері і побачив під ним сходи, пішов по них в діл, аж побачив перед собою браму; перейшов також через неї, аж побачив міцний замок і в нім гарну, як дорога перла, дівничу, якої вид прогнав із мого серця всю журу, весь смуток, і я впав на землю перед її творцем за ту красу і принаду, в якій він сотворив її.

Побачивши мене дівчина запитала: “Ти чоловік, чи джіні?” Я відповів: “Чоловік”. На се вона сказала. “Хто причвів тебе в те місце, в яким я вже сиджу двацять літ і ніколи не бачила чоловіка?” Вчувши її солодкі слова, відповів я: “О моя пані, Бог завів мене до твого дому, аби взяти від мене всю журу і мій смуток”, і я розповів їй усі свої пригоди від початку до кінця. Засмучена моїм положенням, вона заплакала і сказала: “Я хочу розповісти тобі і свою історію. Знай, я дочка короля крайньої Індії і пана гебанових остро-

вів. Він віддав мене за між за свого стричного брата, але весільної ночі пірвав мене іфрит, втік зі мною і заніс мене на отсе місце. Все, що мені треба із прикрас, одіжи, річий і меблів, страви і напиту, приносив він сюди і приходив що десять днів, аби пробути зі мною; коли я чи в день чи в ночі чого потребую, то маю діткнутися рукою тих двох ліній і ще заки піднесу руку, він при мені. Нині минуло чотири дні, як він останній раз був у мене, отже ще шість днів, заки знов прийде. Коли маєш охоту останься на пять днів у мене, а відтак підеш, заки він прийде“. Я відповів урадуваний: “Добре“. Вона встала, узяла мене за руку і через лук над брамою повела мене до гарної та елегантної купелі. Побачивши купіл, я скинув одіж і війшов туди, а вона сіла на матраці, а опісля і мені казала сісти коло себе. Відтак принесла цукрову воду з мошусом і подала страву і ми обоє їли і розмовляли, доки вона не сказала: “Лягай спати і відпочинь, ти змучений“. Я послухав її і швидко заснув. Будячися, побачив я, що щона масує мені ноги, за що я почав просити для неї благословення. Відтак сиділи ми знов і розмовляли, доки вона не сказала: “На Бога, мені було під землею так нудно тих двацять пять літ, під час яких я не мала нікого, з ким моглаби забавитися. Ми посиділи до ночі при вині, потім я пробув із нею ніч. Коли ми обоє рано веселі збудилися, сказав я до неї: “Чи не вивести-б тебе з тої підземної домівки на денне світло і увільнити від того джіні?“ Вона усміхнулася і відповіла: “Будь скромний і сиди тихо. На десять днів один для іфрита і девять для тебе“. Але я опанований пристрастю, сказав: “Зараз розібю алько-

ву, щоби іфріт з'явився і я міг його вбити“, і почав із усіх сил бити до алькови.

ТРИНАЙЦЯТА НІЧ

Почувши надходячого іфріта закричала вона: “Ах тепер йде іфріт, чи не остерігала я тебе перед ним? Тепер бодай утікай і вийди там на світ, звідки прийшов“! Наляканий почав я утікати, але в страху забув сандали і сокиру і коли вже переступив два ступні до гори, обернувся за ними та побачив, що земля розступилася і з неї виліз поганий іфріт, який почав кричати: “Що то за галас, яким ти мене так налякала?“ Вона відповіла: “Нічого мені не сталося, тільки стало мені чогось важко на серці і я хотіла напиться трохи вина, аби розвеселити своє серце, а коли встала, аби взяти собі вина, впала на алькову“ Але іфріт відповів їй: “Брешеш, розпуснице“! І почав розглядатися по замку на право і на ліво, а побачивши сандали і сокиру, крикнув: “Що се, як не річі чоловіка! Хто до тебе приходив?“ Вона відповіла: “Одно і друге бачу аж тепер, мабуть ті річі висіли на тобі“. Іфріт відповів: “Се зовсім пуста балаканина, на яку я собі не позволю.“ І розібравши її до нага, прив'язав за руки і ноги до чотирох палів, аби битем примусити її признатися. Я не міг слухати її плачу і дрожачи та вагаючися пішов гори сходами. Вийшовши на гору, поклав я двері на своє місце, наклав їх землею і дуже жалувал того, що зробив, думаючи про дівчину та її красу і як її той проклятий, з яким пробула два-цять п'ять літ, бив через мене. Відтак подумав я також про свого батька і його королівство, та як став я рубачем.

Відтак вернув я до свого товариша кравця, якого застав, що ждав на мене. Я оповів йому про свої пригоди і пішов до своєї кімнати аби там зібрати думки про свою пригоду, лаючи себе, що гримав до алькови. Але нагло прийшов до мене кравець і сказав. “В склепі стоїть якийсь чужий чоловік, що хоче говорити з тобою; він має твою сокиру і шнур. Він приніс їх до рубачів і сказав: “Вийшовши рано, коли муєцін кликав на молитву, я пошпотався о ті річи. Не знаю чий вони, отже поведіть мене до їх властителя“. Рубачі привели його до тебе і тепер він у моїм склепі.. Вийди до нього, подякуй йому і ізьми свою сокиру і шнур“. Почувши його слова, змінився я на лиці і пошков; тимчасом уже розступилася земля моєї кімнати і з неї вийшов той чужий чоловік; то не був ніхто инший, тільки Іфріт. Він знущався над дівчиною як найгірше, а коли вона все таки нічого не видала, він узяв сокиру і шнур і сказав до неї: “Я приведу сюди властителя тої сокири і шнура“. І так, як було сказано, підійшов він рубачів і допитався до мене. Не питаючи нічого, вхопив мене, полетів в гору, відтак в діл, крізь землю, коли я тимчасом нічого не чув, і вкінці станув зі мною в замку, де я був і де тепер побачив нагу дівчину, що лежала в крові, від чого мої очі заплакали сльозами. Іфріт ухопив її і кричав: “Ось, розпуснице, твій коханець“. Вона поглянула на мене і відповіла: “Я не знаю його і тепер перший раз його бачу“. Іфріт сказав до неї: “Я так набив тебе, а ти ще не хочеш признатися?“ Але вона повторила: “Я не бачила його ніколи в своїм життю; Бог не дозволяє говорити на нього неправди“. На се відповів Іфріт: “Ко

ли його не знаєш, то візьми той меч і відітни йому голову“. Вона взяла меч і приступила до мене, а мені плили сльози по лиці і я дав їй знак очима. Вона так само дала мені знаком зрозуміти: “Ти все те навів на нас“. Тоді я на ново дав їй пізнати своїми очима, що тепер година прощення і німою мовою сказав їй, що люблю її. Коли дівчина мене зрозуміла, кинула меч з руки, а іфріт подав його мені і сказав: “Відрубай їй голову, то пушу тебе й не буду мучити“. Я відповів: “Добре“, взяв меч і йдучи жваво до неї, підніс руку, але вона промовила до мене очима: “Я тобі не вкоротила твого права“. Мої очі заплалили сльозами і я сказав: “О сильний іфріте і могучий герою, коли жінка, що мало має розуму і релігії, вважає недозволеним відтягти мені голову, як се може бути мені дозволене, коли я її ніколи перед тим у своїм життю не бачив! Ніколи сего не зроблю, хоч-би мав випити нещасну чашу смерти“. Ви любитеся, — закричав іфріт і взяв меч тай відрубав дівчині одну руку, потім відрубав другу, відтак праву і ліву ногу. Дівчина ще раз поздоровила мене очима, а іфріт, побачивши се, сказав: “Ти кокетувала очима“, і відтяв їй голову. Тоді звернувся до мене і сказав: “Чоловіче, наша віра дозволяє нам забити розпусну жінку. Ту дівчину пірвав я собі підчас її весільної ночі, коли мала дьайцять літ, вона не знала нікого крім мене, що приходив до неї що десять днів на одну ніч в одіжж чужинця. Коли я переконався, що вона мене зрадила, мусіла згинутися. Що до тебе, то я непевний, чи ти мене з нею зраджував, але зі здоровою шкірою не можу тебе ніяк звідси пустити, проте проси, яку хочеш мати кару“. Врадуваний дуже його

словами, запитав я: “Про що маю тебе просити?” Він відповів: “Проси в яку постать маю тебе зачарувати, в пса, осла чи малпу?” Я відповів йому: “На Бога, коли ти мені простиш, то й тобі Бог простить із огляду на те, що ти простив мослемови, який не зробив тобі ніякої кривди”. І я кинувся йому до ніг, запевняючи про свою невинність, але він сказав: “Не балакай довго зі мною! Смерти не бійся, але дарувати тобі не можу і ти будеш без ласки і милосердя зачарований”.

І розколов землю і полетів зі мною так високо в небо, що земля виглядала підімною як миска з водою; відтак поклав мене на гору, взяв трохи землі, пошептав щось над нею і посипав мене нею, говорячи: “Опусти отсю свою постать і прийми постать малпи” і в тій самій хвилі я став столітною малпою. Побачивши себе в тій відражаючій постаті, заплакав я над своєю долею, але зніс жорстокість часу, знаючи, що час нікому не вірний. Я зійшов із вершка гори і вандрував цілий місяць, доки не прийшов над беріг моря. Постоявши там хвилю, побачив я серед моря корабель, який при добрім вітрі плів як раз до берега. Я сховався за скалу, доки він не причалив, а відтак скочив на корабель. Тоді один із людей закричав: “Геть із корабля з тим післанцем нещастя!” Другий: “Забиймо його”, а третій: “Я зарубаю його мечем”. Але я вхопив за кінець меча і заплакав, аж сльози почали плисти по лиці. Побачивши се капітан змилосердився на ді мною і сказав до них: “Гей купці, ся малпа шукала в мене пристановища’ я їй даю його і беру її під свою опіку; нехай ніхто не заходить їй в дорогу і не робить їй нічого злого”. Капітан обходився зі мною

приятно, а я все розумів, що він говорив і сповняв кожне його бажання тай обслуговував його на кораблі. Після п'ятнадцяти дневної їзди під добрим вітром задержалися ми коло великого міста, якого мешканців міг би хиба Бог перечислити. Та ледви ми стримали корабель у пристани, коли прибули до нас на корабель мамелюки від короля того міста і привитавши купців із щасливим приїздом, сказали: "Наш, король, який бажає вам щасливої їзди, посилає вам сей звій паперу й наказує, аби кожний із вас написав на нім одну стрічку". Вчувши те, вирвав я їм звій із рук, як стояв у своїй малпячій постаті. Боячися, що я можу звій пірвати і кинути в море, кинулися вони з криком за мною, аби мене вбити, але я старався дати їм пізнати, що хочу писати. Тоді сказав до них капітан: "Нехай пише; коли тільки буде шкрабати, наженемо його, а коли на пише як слід, то я візьму його за сина, бо я ще досі не бачив мудріщої малпи". Я взяв перо і написав кілька віршів. Коли я їм опісля віддав звій паперу, вони вернули з ним від короля, якому зі всіх письм на нім ніяке не подобалося так, як моє, і він сказав своєму оточенню: "Підіть до писаря тих віршів, уберіть його в отсю одіж, посадіть на мула і приведіть у почеснім поході до мене". Вчувши ті слова короля, почали вони сміятися так, що король промовив до них розгніваний: "Яксе, я даю вам наказ, а ви смієтеся з мене?" На се вони йому відповіли: "О королю, ми не сміялися з твоїх слів, але той, що написав ті вірші, малпа, а не людська істота; та малпа є в капітана на кораблі". Король здивувався дуже тими словами і трясучися від радості сказав: "Ту малпу мушу купити", і пі-

слав людей з мулом і одіжю на корабель, наказуючи їм: “Мусите конче убрати його в ту одіж і на мулі привезти до мене“. Прибувши на корабель і взявши мене від капітана, убрали мене в одіж, чим усі люди так здивувалися, що пороззявляли роти і мали з мене забаву. Коли відтак приведено мене перед короля і я його побачив, поцілував перед ним тричі землю, після чого він казав мені сісти. Я присів на коліна так, що присутні, а найбільше король, дуже дивувалися моїй приличності. Опісля король наказав, аби всі присутні, крім одного євнуха й одного мамелюка геть забралися і замовив обід. Коли принесли стіл із усім, чого тільки серце бажає і чим око радується, король дав мені знаком наказ: “Ідж!“ Я встав, поцілував сім разів перед ним землю і сів і їв із ним. А коли забрали стіл, я пішов умив собі руки. За той час принесли королеви шахи і він запитав мене: “Вмієш грати?“ Я притакнув головою, приступив, упорядкував фігури і дав йому за двома тягами мата. Король збентежений до решти, закликав: “Коли-б отся малпа була чоловіком, то без сумніву перевисшилаби усіх сучасних“. Відтак сказав євнухови: “Йди до своєї пані і скажи: Король каже тобі через мене прийти до нього і придивитися тій дивній малпі“. Коли євнух увійшов із своєю панею, вона побачивши мене, заслонила своє лице і сказала: “О мій тату, чому тобі подобалося показувати мене чужим мущинам?“ Король відповів: “Моя дитино, тут тільки малий мамелюк, євнух, що тебе виховав, і я сам твій батько, чого-ж заслонюєш своє лице?“ А вона відповіла: “Бачиш, та малпа, се син короля, його батько називається Аймар, пан внутрішніх гебанових ос-

тровів; його зачарував іфріт, вбивши перед тим свою жінку, дочку короля Акнама. Сей, що його вважаєш малпою, се вчений і мудрий чоловік“. Король, здивований словами своєї дочки, поглянув на мене і запитав: “Чи се правда, що вона про тебе говорить?” Я притакнув головою і заплакав. Тоді запитав він свою дочку: “Звідки знаєш, що він зачарований?” Вона відповіла: “Мій тату, коли я ще була мала, була в мене стара, мудра чарівниця, яка навчила мене на память чарів так, що я знаю сто сімдесять чарів, із яких найменший вистане аби каміне твого міста поносити на гору Каф, а саме місто перемінити в глибоке море, в яким мешканці міста плавалиб рибами“. Її се сказав її батько: “На правдивість божого імени заклинаю тебе, увільни нам того молодця, щоб я міг зробити його своїм везиром! Але як ти набула те знане, що я про се нічого не знав? Та увільни його, щоб він мені помагав, бо він гарний і розумний молодець“. Вона відповіла: “Дуже радо“.

ЧОТИРНАЙЦЯТА НІЧ

І взяла ніж, на яким були написані гебрейські імена, й описала ним серед салі колесо; відтак нарисувала в колесі імена і талізмани і почала говорити над ними форми закляття і незрозумілі слова. За хвилю стало кругом нас у замку так темно, що нам здавалося, що цілий світ затьмився, і нагло на наш жаль злетів до нас іфріт в своїй відражаючій постаті, з руками як вила, з ногами, як огненні лямпки. Дочка короля закликала до нього: “Не будь поздоровлений і не витай нам! На се іфріт відповів їй: “Зраднице, ти чого зломила

присягу? Чи ми не присягли собі не входити одно другому в дорогу?" Вона відповіла: "Проклятий, коли я тобі присягала?". А іфрит їй у відповідь: "Візьми, що тобі належиться"! і перемішився в льва, який з отвертою пащею кинувся на дівчину. Але вона вимкнула собі швидко один волос і пошептала щось над ним; то ді волос перемішився у меч, яким вона зарубала льва. Тоді голова льва перемінилася в скорпіона, після чого дівчина перемінилася в велику гадюку і кинулася на проклятого. Після горячої боротьби перемішився скорпіон в орла, а гадюка стала коршуном, який пустився за орлом. За хвилину перемішився орел в чорного kota, а дівчина в вовка. Обое уганяли якийсь час по замку і завзято билися, опісля кіт, чуючися побідженим, перемішився у велике червоне гранітове яблуко, яке впало азглублення фонтани. Вовк кинувся за ним, а яблуко полетіло високо в гору і впало на поміст замку так, що розбилося і його зернята розсипалися по цільній землі. Тоді вовк перемішився в когута і почав дзюбати зернята. Одначе завдяки призначенню одно зернятко сховалося на краю фонтани. Коли когут видзюбав зернята, почав кричати і бити крилами і давав нам дзюбом знак, одначе ми не розуміли, чого він хоче. То ді підніс він такий голосний крик, що ми думали, що замок завалиться над нами і став бігати по помості замку, доки не знайшов того зерняти, що було сховалося на краю фонтани. Але коли підскочив до нього, аби його дзюбнути, зерня впало в азглублення з водою, перемінилося в рибу і пірнуло. Когут перемішився тепер також в велику рибу, що пустилася за тамтою. і на якийсь час зникли обі. Нагло почули ми голосний

крик, від якого задрожали, і іфріт показався зараз у постаті огненного полум'я, яке вдарило на дівчину, що також швидко перемінилася в полум'я, випускаючи вогонь з уст і дим та огонь із ніздрів та очей. Боючися, щоб не спалено нас на смерть, хотіли ми пірнут в воду, але іфріт, кричучи з огню вже прискочив до нас, дуючи в наше лице огнем. Одначе дівчина дігнала його й почала також на нього сипати огнем так, що на нас падали іскри від них обоїх. Її іскри не пошкодили нам, але одна з його іскор впала на моє око і випалила його, друга попала королеви в лице і спалила долішню часть, бороду з заростом і зуби, третя впала євнухови на груди і спалила його на місці. Певні смерті і без надії виратувати життя нагло почули ми чийсь голос: "Великий Бог, великий Бог, зін дав по біду і поміч і опустив невірного, що не вірив у Могамеда, пана людськості"! Ті слова говорила дочка короля, що спалила іфріта, якого ми побачили на землі, як купу попелу. Тоді дівчина приступила до нас і сказала: "Принесіть мені миску з водою". Коли їй принесено, промовила щось над нею, чого ми не розуміли, і шокропила мене водою, говорячи: "Силою правди й імені найвисшого Бога будь визволений і прибери свою давнішу постать!" І я став чоловіком, як був перед тим, тільки одно моє око лишилося знищеним.

Дівчина нагло закричала: "О мій тату, огонь, огонь! Я не можу довше жити, я належу до смерті. Коли-б він був чоловіком, я його зараз із початку була-б забила. І я не втомилася швидше, доки не спустила з уваги гранітового яблука та дзюбаючи зернята, не забула одного, в яким було життя джіні. Колиб я була йо

го дзьобнула, він зараз був би згинув, але завдяки долі і призначенню я його не бачила і тому мусіла з ним видержати ще горячу боротьбу під землею, в повітрі і в воді. Скільки разів він пробував проти мене нових чарів, я уживала проти нього ще більших чарів, аж доки він не вхопився вогню. Рідко коли той, проти кого уживаєсь сих чарів виходить із життям, одначе доля допомогла мені проти нього, що я перемогла і спалила його, примусивши його ще перед тим повернутися до ісямю. Але тепер я вмираю і нехай вам Бог мене заступить!“ І почала кричати о поміч проти огню, аж нагло на її груди, а потім на лиці показалася чорна іскра; коли діткнулася лиця, вона закликала і сказала: “Присягаю, що нема Бога крім Бога, і присягаю, що Могамед є післанцем божим“. Коли ми відтак на неї поглянули, лежала вона як купа попелу коло купи попелу іфріта. Ми засумували задля її смерті, а я бажав бути на її місці та щоб я ніколи не був бачив лиця тої дівчини, яка зробила мені велику прислугу і тепер стала попелом, одначе божої постанови не змінити.

Видячи свою дочку купою попелу, король вирвав собі решту своєї бороди, бив себе в лице і рвав на собі одіж' те саме робив і я і ми оба оплакували її. Колиж увійшли дворяни і вельможі держави та псбачили короля, як лежав зімлілий коло двох куп попелу, обступили його збентежені, доки він не прийшов до себе і не розповів їм, що сталося з його дочкою і іфрітом. Їх біль був великий, і жінки і невільниці оплакували її сім днів. Опісля казав король виставити над попелом своєї дочки високий мавзолей і світити там свічки і лампи, а попіл іфріта розвіяти по вітрі і переда-

ти божому проклятю. Зараз потім короць смертельно занедужав і аж за місяць позбувся своєї недуги. Тоді закликав мене до себе і сказав: 'Молодче! Ми жили як найприємніше і певні перед змінами часу, доки ти не прибув сюди і до нас не приблизилося нещастя. Бодай би ми були ніколи не бачили тебе і твого відражаючого облича, через що стали ми такі нещасливі! Найперше стратив я свою дочку, що була варта сто мушчин, потім згоріло мені пів облича і до того стратив я зуби, а вкінці мій слуга стратив життя. Але не твоя рука, тільки бжжа постановила післати те на нас всіх. Слава Богу, що моя дочка увільнила тебе, хоч стравила при тім життя. Але тепер, мій сину, йди геть із мого краю, бо досить того, що нас через тебе стрінуло, хоч усе те було тобі і нам призначене“.

І так я пішов, моя пані, геть від короля, не вірячи в свій ратунок і не знаючи, куди обернутися. Всі мої пригоди прийшли мені знов на думку: як я найперше втік щасливо з дороги і мусів цілий місяць вандрувати, доки не зайшов до міста яко чужинець і стрітився з кравцем; як потім знайшов дівчину під землею і визволив від іфріта, який замісць убити, зачарував мене, коротко кажучи, що мені трапилося від початку до кінця; я подякував Богу, потішаючися тим, що око, се ще не життя. Пішовши до купелі і обстригши собі там бороду, вандрував я сумний через багато країв і міст, доки не зайшов до Багдаду, місця супокою, аби досягнути до князя вірних та оповістити йому свою історію. Прибувши тут нічу, побачив я тут сього свого першого брата, як стояв безрадний. Я сказав йому: "Супокій з тобою! і розмовляв з ним, аж на-

гло надійшов до нас наш третій брат і сказав: “Супокий з вами, я чужий”. Ми відповіли: “Ми також тут чужі і прибули сюди тільки сеї благословенної ночі”. І ми всі три пішли разом далі, не знаючи один історії другого, аж доля завела нас під отсі двері і ми зайшли до вас. Отсе причина, чому я обстриг собі бороду і стратив око”.

Тоді пані дому сказала до ного: “Твоя історія дивна, тому попрощайся і йди своєю дорогою”! Але він відповів: “Не г.ду швидше, аж почую історію свого те вариша.

Тоді вийшов третій жебрак і почав оповідати:

Історія третього жебрака

“Славна пані! Моя історія не така, як тих обох; моя історія ще дивніша, бо тих двох діткнула доля і призначенне, а причина, задля якої я обстриг собі бороду і стратив око, лежить у тім, що я сам стягнув призначенне і смуток на своє серце. Було се так:

Я король і королівський син. По смерті батька обняв я правління і панував над своїми підданими в справедливості і доброті. Одначе я дуже любив подорожувати і з кораблі, бо моє місто лежало над широким морем, на яким кругом нас були порозкидувані острови із хоробрими мешканцями. Я захотів раз, для власної приємности відвідати ті острови і вибрався з десятима кораблями та провіантом на цілий місяць і плів вже двацять днів, як одної ночі повіяли протівні вітри. Але досвіта вітер затих і заки зійшло сонце, море успокоїлося. Приблизившись до одного острова, висіли ми на беріг, зварили дещо їсти і пробув

ши там три дні, поплили далі. Так плили ми знов двадцять днів, після чого вода видалася нам дуже незвичайною, а капітан думав, що се вже чуже море. Наслідком того казали ми стражникови вилізти на щоглу і докладно оглянути море. По якимсь часі він зліз і сказав до капітана: “Капітане, по правій руці бачив я риби на поверхні моря, а далеко з моря виринало щось то чорне, то біле”.

Почувши сю звітку стражника, капітан кинув свій турбан на землю, почав рвати собі бороду і сказав до людей: “Дізнайтеся, що всі мусимо згинуги і ніхто з нас не вийде звідси з життям” І почав плакати і ми всі плакали над своєю згубою. А потім сказав я до нього: “Капітане, розкажи-ж нам бодай, що оповістив стражник”. Він відповів: “О пане, знай, від тої ночі, в якій віяв противний вітер, після чого ми два дні пробули на острові, заблудили ми і нема ніякого вітру, який нас уратував би від того, що нас завтра дожидає. Завтра доплинемо до тої гори з чорного каменя, який називають магнетовим каменем. Струя з великою силою рве туди нас, кораблі розібються на кусні, а всі гвіздки з корабля полетять на гору і причепляться там; бо Бог вложив у магнетовий камінь тайну, яка полягає в тім, що все залізо липне до нього. На тій горі з усіх кораблів, що розбилися від давних часів, є стільки заліза, що лиш Бог один знає.

А над морем вистає мосяжна копула на десятиох стовпах, на якій стоїть їздець на мідянім коні і держить в руках мідяний спис, а з переду на грудях має оловяну таблицю, на якій вириті імена і талізмани. Доки їздець сидить на коні, о їх силу, о королю, роз-

биваються всі кораблі, що перепливають туди, люди гинуть, а все залізо з корабля чіпається до гори. Не швидше можна буде вратуватися, аж хтось повалить їздця з коня“.

Коли капітан оповів се нам, моя пані, ми заплакали гірко і певні неминучої смерті, почали всі прощати ся зі своїми приятелями.

Другого дня рано приблизилися ми до гори, а струя з цілою силою гнала нас на неї. Нагло над вечір порозбивалися кораблі, їх гвіздки і все, що було на них із заліза, полетіло до магнетового камення, а ми пливали довкола. Найбільша часть із нас потонула, а ті, що остали при життю, приголомшені вітром і філями, не знали нічого про себе. Але мене, моя пані, вратував Бог великий, на горе, кару і пригоди, які він мені призначив. Я вхопився одної з пливаючих кругом дощок, а вітер і хвилі викинули мене на гору в місци, де дорога вирубана в роді сходів, вела на вершок.

ПЯТНАЙЦЯТА НІЧ

Призиваючи Бога великого, і з молитвою на устах, пробував йти на гору, чіпаючися заглиблень, а Бог наказав на той час затихнути вітрови і поміг мені так, що я щасливо і в найбільшій радості із свого ратунку дістався на вершок. Не гаючися пішов я під копули і подякував Богу, двічі падаючи на коліна з молитвою на устах, після чого я заснув. У сні почув я, як хтось до мене сказав: “Сину Хассіба! Коли збудишся зі сну, копай під своїми ногами; знайдеш там мідяний лук і три олов'яні стріли, в яких вириті талізмани. Візьми лук і стріли, стріль до їздця на копулі і

освободи людськість від того нещастя. Коли влучим їздця, він упаде в море, а також лук випаде тобі з руки; та ти візьми і закопай його на давнім місці. Коли се зробиш, море зачне швидко прибувати, аж достигне вершка гори, а з ним припливе човен, у яким сидіти ме те-ж спіжовий чоловік, але не той самий, що ти його повалив із коня. Він прибуде до тебе з веслом в руці і ти їдь із ним, але не згадуй імени Бога великого. Він везтиме тебе десять днів, аж завезе на море супокою. Там знайдеш когось, що завезе тебе до твого міста' одначе все те сповниться лиш тоді, коли не вимовиш імени Бога“.

Збудившись став я веселий, зробив, що мені сказав Ель-Гафіт (добрий демон, який дає подорожним добрі ради, або той, що кличе), і стрілив до їздця, який упав зараз в море. Лук випав мені з руки і я взяв і закопав його. Потім почало море буритися, доки не досягло вершка гори, на яким я стояв. Я ждав із години, а потім побачив серед моря човен, який плив просто до мене так, що я хвалив Бога великого. Коли човен надійшов, побачив я в нім мідяного чоловіка, на якого грудях висіла мідяна таблиця із іменами і талізманами; мовчки, не говорячи ані слова, всів я в човен а чоловік віз мене день, другий і третій, аж минуло дев'ять днів і я побачив уже острови супокою. Тоді обхопила мене така велика радість, що я в надмірі її вимовив імя бже, кличучи радісно: “Нема Бога крім Бога! Так Бог великий!“ Але ледви я се сказав, як мідяний чоловік скинув мене з човна і сам зник у глибині.

Я вмів плисти і плив цілий день аж до ночі, доки

не змучився і не втомився так, що я мав уже тонути. Маючи певну смерть перед очима, висповідався я перед розбурханим морем, коли нагло вхопила мене філя, висока, як гора, і з волі Бога викинула мене на сушу. Я вийшов на беріг, викрутив свою одіж і розстелив її на ніч на землі, аби сохла. Другого дня рано убрався я знов і вибрався розглянутися кудн йти. Я на трапив на буйне поле і ходячи кругом побачив, що знаходжуся на малім острові серед моря. Тоді сказав я до себе: “Кожний раз, коли виратуюся з нещастя, попадаю в нове ще гірше“. Коли я ще роздумував про свою долю і бажав собі смерти, побачив нагло корабель із людьми. Я виліз на дерево і побачив, як корабель задержався і десять невільників висіло з лопатами на беріг та підійшло до середини острова. Тут прокопали вони землю, відкрили і отворили двері і вернули знов на корабель, винесли звідти хліб, муку, масло, мід і вівці, коротко кажучи все, чого потребує чоловік, і ходили між кораблем та дверми, доки всего того не позносили до дверей. Відтак вийшли знов на сушу з найгарнішими убраннями, а між ними був старець, якого час зробив слабосильним, і якого рука спочивала на руці молодця, що був так скінчено принагідний, гарний і досконалий, що його краса могла послужити за пословицю. Він був неначе свіжий риж, що всі серця чарує своєю досконалістю.

Всі вони зійшли в яму і були там зо дві години, або й довше. Відтак невільники вийшли зі старцем, але без молодця і поклавши знов землю на своє місце, сіли на корабель. Коли вони відїхали і зникли з моїх очей, я зліз із дерева, підійшов до ями і доти порпав зе

млю, доки не усунув її зовсім і побачив двері. Я відсунув їх і побачив під ними сходи, а коли я зійшов ними аж на долину, побачив там чисту комнату, застелену різними диванами, коверцями і шовковими матеріями. Молодець сидів тут сам один на високім мягкім сидженню, опертий о подушку і з вахлярем в руці, а перед ним лежали овочі, цвіти і зіля. Побачивши мене змінився він на лиці і пожовк, але я поздоровив його і сказав: “Не бійся і не журися, мій пане; я чоловік, як і ти і як і ти королівський син; доля завела мене до тебе, аби я тобі товаришив у твоїй самоті. Одначе, як се, що ти живеш під землею?”

Коли я запитав молодця такими словами про його історію і він переконався, що я така істота як і він, вернулася йому краска лица і він притягнувши мене до себе, сказав: “О мій брате, моя історія дивна і моя доля чудна. Мій батько дуже багатий купець, торгує дорогим камінням, має невільників і купців під собою, що їздять кораблями, веде інтереси з королями і має великий маєток; одначе не мав сина. Але одного разу снилося йому, що буде мати сина, тільки його життя буде коротке. Засмучений збудився рано мій батько, а тої самої ночі моя мати приняла плід і вродила мене, коли скінчився час її вагітності. Звіздарі назначили день мого уродження і сказали до мого батька, який моїм уродженням дуже радувався: “Отсей твій син жити ме п'ятнайцять літ, а опісля грозить йому небезпека; коли вратується перед нею буде вратований. Доказ на те, що серед моря є гора, яка називається магнетовою горою. На ній стоїть їздець на мідянім коні, а на його шиї висить олов'яна таблиця.

Коли той їздець буде повалений з коня, за пятьдесят днів стратить твій син життя, і то в руки того, що повалить коня; він називається Аджіб, син короля Хассіба“.

Мій батько засмутився дуже, але казав мене як найліпше виховувати. Так минали роки і я скінчив п'ятнадцятий рік життя, коли мій батько перед десятьма днями одержав звістку, що мідяний їздець упав і повалив його Аджіб, син короля Хассіба. На ту звістку мій батько гірко заплакав і з болю задля розлуки неначе збожеволів. Відтак прибув сюди з кораблем, збудував мені отсе мешкання під землею і привіз мені все, що потрібно на час тих днів. Із пятьдесятьох днів минуло вже десять так, що ще сорок днів треватиме для мене небезпека, а відтак він прийде сюди і забере мене. А все те вчинив він із боязни перед королем Аджібом, сином короля Хассіба, аби той мене не вбив. Се моя історія і причина моєї самоти і відокремлення“.

Вчувши, моя пані, його дивну історію, подумав я собі: “Я повалив їздця з коня, я Аджіб, син короля Хассіба, але на Бога, я ніколи не відберу йому життя“. Опісля сказав я до нього: “Нехай смерть і всяка кривдо оминають тебе здалека! Як Бог схоче все буде як найліпше; не бери собі сего до серця, не бійся і не журися, я сам тих сорок днів буду при тобі, буду тебе обслуговувати і товаришити тобі. Опісля піду з тобою до твого краю, а ти вишлеш мене до мого і заслужиш собі тим на нагороду Бога“. Вчувши мої слова він знов повеселів, а я сів, говорив із ним і товаришив йому. Відтак запалив світло, приготував три ліхтарні, при-

ніс пуделко з солодощами і їз із ним, підчас чого ми знов розмовляли, доки не минула більша часть ночі. Він ляг спати, а я накрив його і також ляг. Другого дня рано встав я і загрів йому трохи води, опісля збудив його лагідно і подав йому теплу воду, аби вмив собі лице. Він подякував мені за те і сказав: “На Бога, молодче, я тобі нагороджу, коли уйду від того Аджіба, і Бог виратує мене з його рук“. Я відповів: “Нехай те зло, що має тебе стрінуги, Бог зішле день перед тим на мене!“ Відтак я накадив, що було йому дуже приємно, а потім приніс гру в манкалі, чим ми якийсь час забавлялися, стараючися перехитрити оден другого; при тім їли і пили аж до ночі, а тоді я засвітив світло і приніс їсти солодощі і інші річи. Опісля ми знов розмовляли, доки не пішли спати і так жили, о пані, всі дальші дні і ночі. Незабаром я так із ним заприязнився, що забув усе, що мене пригнітало і що мені трапилося і так його полюбив, що думав собі: “Звіздарі певно сказали неправду, говорячи його батькови: Твій син стратить життя через Аджіба. Той Аджіб, на Бога, се я, але на Бога я не бачу, длячого я мав би його вбити“.

Так я служив йому, товаришив і їв із ним тридцять дев'ять днів. Сорокового дня сказав хлопець до мене, врадуваний своїм ратунком: “Ай мій брате, нині вже минає сорок днів: хвала Богу, що твоєю благословенною присутністю виратував мене від смерті! На Бога, мій батько в двоє надгородить тобі твою доброту, яку ти оказав супроти мене і вишле тебе в добрім стані і з багатими подарками до твого краю. Та чи не був би ти такий добрий загірми мені трохи води, щоб

я обмився і вбрався в іншу одіж?“ Я відповів: “Дуже радо“. Я закріпив йому воду і пішов з ним до комори, де я його добре обмив і убрав у другу одіж. Опісля приготував я йому високе ліжко і застелив його простиралом, бо хлопець був після теплої купелі втомлений. Спершись на ліжко, сказав він до мене: “Ах, мій брате, розріж нам мільон і додай до нього трохи конфітури“. Я встав і приніс чудовий мільон, а що не бачив ножа, запитав: “Мій пане, де ніж?“ Він відповів: “Лежить на гімні над моєю головою“. Швидко і зручно я взяв його, захопив за ручку і витягнув із похи, але коли хотів відступитися взад, посовгся і впав на хлопця з ножом в руці, пробив йому серце і він зараз умер. Коли він віддав духа і я побачив, що став його убійником, закричав голосно, почав бити себе в лице і роздерши на собі одіж, закликав: “О всі сотворіння божі! Лиш сей один день не достарчав до сорок і він мусів згинуть з моєї руки! О Боже, віддаюся в твою опіку, та бодай я був перед тим умер. Несчастя за нещастям мушу переносити, але нехай Бог дає, що має статися!“ Коли вже не було ніякого сумніву, що він згинув із моєї руки і що так було з гори написано і призначено, я вийшов сходами в гору, поклав двері на своє місце і накрив їх землею. А коли опісля обернув очі на море, побачив корабель, що розтинав море пливучи просто до острова. Тоді я сказав до себе: “Тепер прибудуть вони на острів і побачивши, що хлопець мертвий, без сумніву відберуть мені життя“. Тому виліз я на дерево, і ледви встиг сховатися в листю, як корабель прибув уже до берега і старий шейх, батько вбитого мною хлопця, посеред невільників вийшов

на сушу і підійшов до печери. Коли, відсуваючи землю завважили, що вона порушена, збентежені зійшли в діл і побачили там хлопця немов в сні і в чистій одіж, що лежав мертвий з ножем в серці. Побачивши, закричали голосно, плакали, ридали, нарікали і кидали найстрашніші проклони, а батько хлопця упав зіплілий так, що невільники вважали його також неживим. Коли він знов прийшов до себе, невільники, завивши хлопця в його одіж, вийшли з ним із печери і перенесли все на корабель. Та коли шейх побачив свого сина розтягненого на землі, посипав собі голову землею і знов стратив притомність. Один із невільників приніс шовкову подушку, поклав його на неї і він лежав так до вечера, а невільники сиділи йому в головах. Усе те діялося під мною і я мусів на все дивитися з дерева. Справді, моя пані, тоді від усеї тої жури, смутку, й нещастя на серці стало мені сіро.

В день ходив я по острові а на ніч сховався до під земного мешкання. Так пробув я місяць, оглядаючи при тім беріг острова, при чім завважав, що на північ нім боці вода що дня майже зовсім стихала, і ледви минув місяць, показалася суша. Врадуваний і певний ратунку відпровадив я решту води в канали і перейшов на сушу. Тут попав я на пісок, як далеко сягали мої очі, але я відважно йшов по нім, аж побачив далеко великий пливаючий огонь. Ідучи до огню, думав я собі: “Певне хтось запалив той огонь, може знайду там потіху”.

Та підійшовши ближе, побачив я, що се не огонь, тільки замок, обложений мідяними плитами, який в промінях сонця світив і мінився так, що з далека ви-

глядав як огонь. Здивований тим відкриттям сів я, але ледви зробив се, як надійшло до мене в гарній одіжжі і в товаристві шейха десять молодців, усі, з виїмком шейха, з вибитим лівим оком, так що я дуже здивувався, що тільки однооких так дивно зійшлися. Коли вони мене побачили, привитали врадувані і запитали про мою історію. З повним подивом слухали оповідання про всі мої пригоди і взяли мене з собою до замку. Там побачив я кругом десять лавок із синіми матами (синя краска — знак жалоби) і синіми накривалами, а в середині стояла менше лавка, на якій також було все синє. Кождий із молодців сів на одну із лавок, а шейх в середині на малу лавку, по чім промовили: “Молодче, сідай на землю, але не питай, чому ми стратили одно око“. Опісля шейх устав і приніс кожному з окрема його страву і їв у їх товаристві. По тім приніс, також кожному з окрема, вино, ми випили, і вони почали розмовляти і питати мене про всі давні і чудні пригоди, які мені трапилися, а я їм все розповідав. Тоді сказали молодці до шейха: “Шейху, принеси нам, чого вимагає наш звичай, настала ніч і надійшов час сну“.

По тих словах молодців старець устав і пішов до комори, звідки вернув із десятьма мисками на голові, з яких кожна була прикрита синьою покришкою, і поставив перед кожного молодця миску. Потім засвітив десять свічок, прикріпив по одній до кожної миски і поздіймав покришки, під якими був у мисках попіл, потовчений вуголь і саджа. Тепер молодці повбирали фартухи і почорнили собі лице саджою, опісля рвали на собі одіж, билися в лице і в груди, плакали і кли-

кали: “Нам було так добре, але наша гордість не давала нам супокую“. Так повтаряли вони аж до рана, а опісля обмилися в теплій воді, яку їм тимчасом нагрів шейх і повбирали иншу одіж.

Коли я все те бачив, о пані, і дивився, як вони чорнили собі лице, майже стратив розум та був такий подрозданий, що забув про всі свої пригоди і не міг довше мовчати. І я запитав їх: “Яка ціль усього того, коли ми були такі веселі і жартували з собою? Ви, слава Богу, люди із здоровими змислами, але те, що ви робите, роблять тільки божевільні. На все, що вам дороге, скажіть мені, що з вами трапилося, чому кождий з вас має вибите одно око і чому ви мазали саджею ваші лица?“ Вони звернулися до мене і сказали: “Молодче, нехай твоя молодість не заставляє тебе ще раз про те питати“. Відтак повстали і принесли щось їсти, а в моїм серці горів неугасимий огонь і неугасиме полум'я, наслідком подразнення задля такого незвичайного їх поступовання.

Я попоїв і напився і ми сиділи аж до вечера, опісля шейх приніс нам вина і ми пили аж до півночі. То ді молодці сказали знов до шейха: “Принеси нам, чого вимагає наш звичай“, час сну вже близько“. Після того шейх знов приніс миски і вони почали робити як раз те саме, що тамтої ночі. Коротко кажучи, о пані, цілий місяць був я в них і бачив, як вони що ночі те саме робили і відтак рано милися, і що ночі дивувався тому, аж на кінець став невдоволений, не міг їсти ані пити і сказав до них: “Гей, ви молодці, чи не хочете зробити кінця моїй журі і сказати мені, чому чорните свої лица і говорите: Було нам добре але на-

ша гордість не давала нам супокою? Коли не хочете мені сказати, то пустіть мене від себе до моєї рідні, щоб я мав спокій перед вашою комедією.

Почувши мої слова, приступили вони до мене і сказали: “Молодче, ми скривалися перед тобою тільки з огляду на тебе, аби ти не став такий самий, як ми, та аби тебе не діткнула та сама доля“. Але я обставив при своїм: “Мусите конче мені сказати. Ще раз остерігали вони мене, але я стояв при своїм. Вони на те відповіли: “Молодче, коли-б тобі трапилося те, що нам, то не приймемо тебе знов і не зможеш лишитися в нас“. Тоді взяли барана, зняли з нього шкіру, а потім сказали мені: “Візьми той ніж і лягай у ту шкіру; ми зашиємо тебе в ній і лишимо самого. Незабаром прилетить птах рох, піднесе тебе своїми пазурами і полетить із тобою під небо, а за хвилину почувеш, що поклав тебе на горі. Почувши се, розітни тим ножом шкіру і виліз із неї. Коли птах побачить тебе, полетить геть, а ти вставай зараз і йди з пів дня, аж дійдеш до замку, що високо стріляє в гору і збудований із санталового і теакового дерева, обложений золотими плитами і висаджений ріжним дорогим камінєм. Коли увійдеш до нього, твоє бажання буде сповнене, бо тільки тому, що увійшли там, чорнили ми свої лиця і стратили по оку. До дальших пояснень не маємо часу, бо кожний стратив око иншим способом“.

І запакували мене в шкіру з барана, зашили в ній і пішли до замку. За хвилину прилелів птах і полетів зі мною, держачи мене сильно в своїх пазурах, доки за якийсь час не поклав мене на горі. Завваживши се, розірвав я шкіру і виліз із неї, а птах, побачивши ме-

не, втік. Я встав зараз і вандрував аж до того замку, який побачий зовсім так, як мені описали ті молодці. Брама замку була отворена; я ввійшов туди і побачив, що він гарний і просторий, як площа на перегони. Кругом побачив я сто кімнат і з дверима з сантального дерева й альоесу, які були обложені золотими плитами і мали білі кільця, а проти себе в замку побачив я сорок дівчат як сорок місяців, убраних у дорогу літню одіж. Побачивши мене, вони всі разом закликали: Витай, мій пане, цілі місяці ждемо ми на когось подібного до тебе“. І скочили на перегони мені на зустріч, подали мені високу подушку, аби я на неї сів і сказали: “Нині ти наш пан і володар, а ми твої слухняні невільниці“. Я стояв іще здивований їх поступованням супроти мене, як уже одні принесли мені їсти і пити, другі гріли воду і зливали мені нею руки і ноги та вбирали в иншу одіж, инші очищували для мене вино і подавали пити, а при тім всі були незвичайно втішені моїм приходом. Опісля посідали всі і розмовляли зі мною про мою особу і мої пригоди аж до ночі.

Тоді посідав і кругом мене, а п'ять із них накрили стіл, понасипали кругом пахучого зілля, принесли багато свіжих і сушених овочів і поклали збанки з вином. Ми пили і одні з них співали, другі грали на лютнях, цитрах і інших інструментах, і я в щастю забув всі клопоти світа та думав собі: “То раз життя, ах, коли-б воно ніколи не минуло! Так пробули ми більшу часть ночі і аж оп'яніли; тоді сказали вони до мене: “Пане, тепер вибири собі одну з нас, яка переспалаби з тобою ніч, але другий раз зможе з тобою спати аж за сорок днів“. Я вибрав собі одну з них із малим

лицем, чорними очима і зрослими бровами; вона була неначе васильок і своєю принадою чарувала око і мутила розум.

Коли я так пробув із нею найгарнішу ніч свого життя, другого дня рано повели мене дівчата до купелів, вмили там мене і вбрали в найгарнішу одіж. О-після принесли нам знов їсти і пити, після чого вони сказали: “Вибери собі одну з нас, з якою хочеш переспати ніч, ми на твої услуги“. Я все брав собі гарну дівчину із лагідними формами тіла. Пробувши знов одну з найгарніших ночей, пішов я до купелі і вбрав свіжу одіж; коротко говорячи, о пані, я вів у них найприємніше життя, вибирав собі що ночі иншу із сорок дівчат і їв, пив у добім товаристві цілий рік.

Але з початком нового року почали вони плакати і кричати і прощалися, вішаючися зі сльозами на мене. Збентежений, запитав я: “Що вам сталося?“ Вони відповіли: “Ах, бодай ми були тебе ніколи не знали! Ми вже мали богатьох у себе, ане ні одного такого доброго і милого як ти“. Коли вони знов почали плакати я запитав: “Що значить ваш плач? Через вас трісла мені уже зовсім жовч“. Тоді всі вони разом відповіли: “Ти сам доведеш до нашої розлуки і завиниш її. Тільки коли нас слухатимеш, останемо разом, а коли нас не послухаєш, мусимо на все розійтися’ та наше серце каже нам, що ти нас не послухаєш і ми тому плачемо“. Я відповів на се: “То поясніть мені справу блище“. Тоді вони сказали: “Знай, наш пане і володарю, ми королівські дочки і вже неоден рік живемо тут разом. З виїмком сорок днів у кождім році, коли нас тут нема, проводимо ми час на їді, питю, забавах, спі-

ві, і музиці. Коли ми тепер підемо геть на сорок днів, лишимо тобі всі ключі замку, в яким є сто кімнат. Їж, пий, отвирай кімнати і бався в них; кожда з них дасть тобі досить забави на один день. Але одної кімнати не смієш отворити, навіть не смієш до неї підійти, а коли нас не послухаєш, мусимо на все розстатися; та ти нас не послухаєш. Дев'ятьдесять дев'ять кімнат стоїть тобі на услуги, можеш усі отворити і забавлятися в них, але коли отвориш ту кімнату з золотими дверми, мусимо на все розлучитися. При тих словах передали мені ключі, а одна з них приступила до мене і поцілувала. Прощаючися з нею, запевнив я, що на певне не отворю кімнати. А всі на відході кивали ще до мене руками, остерігаючи мене.

Коли я так остав сам у замку, сказав собі: "На Бога, не отворю дверей і не дам причини до нашої розлуки". І отворив першу кімнату. Тай побачив я перед собою город як рай з ріжними овочевими деревами, із співучими птахами, шумливими водопадами, корчами і ріками. Віддихаючи радісно, ходив я поміж дерева, вдихав запах цвітів, слухав співу птахів, що славили єдність і всемогучість Бога, і подивляв яблука, грушки, апрікози і інші овочі, опутив огород і замкнув двері.

Другого дня отворив я другі двері і вийшов на велику площу, кругом якої плив потік; на його березі росли пахучі цвіти, як рожі, яснінь, ерихонські рожі і много інших. Вітер бавився цвітами і розносив їх за пах по цілій площі. Весело було мені тут і мій смуток трохи уступив; відтак замкнув я двері і отворив треті, за якими побачив велику салю, вилочену мармуро-

вою мозаїкою, благородними металами і дорогим камінням. Там щебетали, воркували і свистали в клітках соловії, сиві і дикі голуби, коси, і горлиці, коротко кажучи, всі знані птахи так, що моє серце розвеселилося і моя жура зникла.

Дальшого дня отворив я четверті двері і побачив за ними великий дім із сорок скарбницями, що стояли довкола дому і були отворені. Я йшов від скарбниці до скарбниці і оглядав там всякі дорогоцінності аж закрутилася мені голова і я сказав до себе: “Такі скарби можуть мати тільки великі королі, але здається мені, що всі королі світа не мають такого багатства”. Тепер я зовсім розвеселився, мій смуток зник зовсім і я сказав: “Я король свого часу і тільки сам розпоряджаю всіми багатствами, а до того дівчатами”. Так проводив я весело час, аж минуло трийцять дев’ять днів і остав тільки ще один день і одна ніч. За той час отворив я вже всю сотку дверей з виїмком тих одних які дівчата заказали мені отворити. Але моє серце не давало мені спокою, доки сатана зовсім не заволодів мною, аби мене згубити, і я мусів ітворити золоті двері, хоч треба було видержати ще одну ніч, по якій дівчата булиб вернули і знов цілий рік пробули зі мною. Але ледви я отворив двері і ввійшов туди, як на мене вдарив такий приємний запах, що я стратив змисли і впав як довгий. За якийсь час набрав я знов відвати і пішов глибше у кімнату, якої поміст був посипаний шафраном, а кругом палилися пахучі воскові свічки. Крім того я побачив дві кадильниці, в яких горюче ву́гля розсилало запах, далі побачив я коня, о пані, чорного, як найчорніша ніч, загнужданого і з золотим сі-

длом; перед ним лежала у білих кришталових яслах мелена сочевиця, а в других була наллята рожева вода до пиття. Побачивши того коня, здивувався я незвичайно і сказав: “З тим конем мусить бути якась дуже особлива історія“, і сатана так опанував мене, що я вивів його з кімнати перед замок і сів на нього. А коли він не хотів рушити з місця, я вдарив його ногою. Коли і се не помагало, я вхопив батіг і потягнув раз. Та ледви почув він удар, як заржав як грім, розпустив двоє крил і полетів зі мною так високо, що замок зник з моїх очей. По якімсь часі спустився зі мною на дах іншого замку і скидаючи мене дав мені своїм хвостом болючий удар, який так сильно попав в око, що воно виплило на лице і я став однооким. Злізши з даху замку, побачив я знов десять лавок із синіми подушками і пізнав, що я знов у замку десятих однооких молодців, яких доброї ради я не послухав. Ледви сів я на одній із лавок, а вже побачив десятих молодців з шейхом у середині, що йшли до мене і кричали: “Ніякого поздоровлення і привіту для прихожого! На Бога, ми не приймемо тебе знов, бо й ти не вернув у добрім стані“. Я відповів їм: “Я не мав супокую, доки не запитав вас, чому чорните своє лице“. На се вони відповіли мені: “Кожний з нас дізнав такої невдачі як ти і жив чудовим життям і в найгарнішій щастю, але жаден не міг потерпіти сорок днів, аби цілий рік їсти і пити, бавитися і сподивати на гарних грудях; гордість не давала нам спокою, доки не вибило нам одного ока і ми тепер, як ти бачив, оплакуємо те, що сталося“. Коли-ж я сказав: “Ніщо не без добра, тепер я став такий як і ви і хотів би також із тих де-

сятьох мисок чорнити своє лице саджою“, і при тім гірко плакав, вони закликали: “Ми тебе більше не приймемо, ти не можеш у нас лишитися, йди геть своєю дорогою до Багдаду, може знайдеш там кбгось, хто тобі допоможе в твоїм нещастю“. Так відтручений ними, засмучений, і роздумуючи про все, що впало на мою голову від смерти хлопця аж до останніх страхів і клопотів, говорив я до себе: “Правда, добре мені було, але гордість не давала мені спокою“, і попав у таку розпуку, що обстриг собі бороду і брови, і зриваючи зі світом, повандрував однооким жебраком до святої землі. Але Бог призначив мені ратунок і я нині вечером прибув до Багдаду. Тут побачив я тих обох однооких і сказав їм, поздоровивши їх: “Я чужий“. На се вони мені відповіли: “Ми тут також чужі“. Отсе причина, чому я стратив око й обстриг бороду.“

Коли жебрак скінчив свою історію, пані сказала до нього: “Прощайся і йди своєю дорогою“. Але він відповів: “Не піду швидше, аж почую історію тих купців.

Тепер дівчина звернулася до халіфа, Джафара і Месрура і завізвала їх: “Розкажіть мені свою історію“. На се встав Джафар і оповів їм ту саму історію, що перед входом у їх дім розказав був придверниці. Вислухавши її, вона сказала до них: “Дарую вас одного другому“.

Коли вони всі вийшли на вулицю, запитав халіф жебраків: “Гей, товариство, куди йдете?“ Вони відповіли: “Не знаємо, де йти“. Тоді халіф попросив їх йти за ним і в нього переночувати і сказав до Джафара: “Візьми їх з собою і приведи завтра до мене, а по-

бачимо, що буде можна зробити“. Джафар виповнив наказ, а халіф пішов до замку, але не міг у ночі знайти сну. Коли-ж другого дня рано сів на трон держави і прийнявши вельмож держави знов відпустив їх, звернувся до Джафара і сказав йому привести тих трое дівчат, дві суки і жебраків. Джафар устав зараз і привів їх, але дівчата сховав за заслону і сказав до них: “Прощаємо вам задля вашої гостинности, яку ви найперше показали, не знаючи нас. Але тепер звіщаю вас, що стоїте перед п'ятим із Аббасідів, перед Гарун ер-Рашідом, тому говоріть найчистішу правду“.

Коли дівчата побачили, що Джафар говорить як заступник халіфа, виступила найстарша і сказала: “О князю вірних, моя історія дивна, вона всім, що хочуть учитися, може послужити за науку“.

ШІСНАЙЦЯТА НІЧ

Історія першої дівчини

Отсі обі суки, се мої сестри від того самого батька і другої матери; я наймолодша. Коли вмер мій батько, лишив нам п'ять тисяч дінарів. Мої сестри зробили собі за се придане і повиходили за-муж. За якийсь час накупили їх мужі товару, казали кожній своїй жінці дати собі тисяч дінарів і вибралися з ними в дорогу. Але мужі пропутали гроші, збанкрутували і вкінці покинули соїх жінок в чужім краю. По чотиролітній не-присутности вернули вони жебраками, що я їх спершу навіть не пізнала. Опісля питаю їх: “Як се ви знаходитеся в такому стані?“ Вони відповіли: “Ах, сестро, слова не допоможуть тепер нічого. Сталося, що було при-

значено“. Я післала їх до купелі, дала їм одіж і сказала до них: “Сестри, ви старші, а я молодша, будьте-ж мені за батька і матір. Спадок, який я дістала разом з вами поблагословив Бог, жийте-ж із його доходів, я в добрім положенню, що моє те й ваше“. Я обходилася з ними так добре, як тільки могла, і держала їх цілий рік при собі. Та коли вони при допоміж моїх грошей дійшли знов до маєтку, сказали: “Ліпше нам вийти за-муж, ми не можемо довше видержати“. Я відповіла їм: “Сестри, в подружжю не зазнали ви нічого доброго; добрі мужі в сих часах рідкість, що таке подружжя, ви вже досвідчили“. Але вони не слухали моїх слів і повиходили за-муж против моєї волі. Та я віддала їх за-муж все таки на мій кошт і під своєю опікою. Тоді вони відїхали зі своїми мужами, але за короткий час ті ошукали їх, забрали всі гроші і покинули їх. Голі вернули вони до мене, оправдуючися і говорючи: “Ніщо не без добра, ти молодша від нас, але маєш більше розуму; ми не будемо вже ніколи говорити про подружжя“. Я сказала до них: “Витайте, мої сестри, я не маю нічого милійшого від вас“, поцілувала їх і годила їм цілий рік. По тім часі я приготувала великий корабель, аби їхати до Базри. Наладувавши його добром, товаром і всім, що на кораблі потрібне, запитала я сестер: “Маєте охоту лишитися дома, доки я не верну, чи хочете зі мною їхати?“ Вони відповіли: “Хочемо з тобою їхати; ми не моглиб перенести розлуки“. Я взяла їх зі собою. Але перед тим поділила я всі гроші на дві половини, з яких одну взяла із собою, а другу сховала на випадок, що коли з кораблем скоїться яке нещастє, а ми виратуємо життя, аби мали,

вернувши до дому, з чого жити. Ми їхали багато днів і ночий, а що капітан не вважав на дорогу, то ми заблудили і попали на інше море, як хотіли, чого одна-че не завважали, доки по десятиох днях, пливучи все при добрім вітрі, не побачили з далека якогось міста. Коли ми запитали капітана про назву того міста, він відповів: “Не знаю, я не бачив його перед тим ніколи, а також ніколи в своїм життю не був іще на тім морі. А що досі добре нам їхалося, то не лишається нічого іншого, тільки вступити до того міста, винести свої товари і коли буде нагода, продати їх. А коли не буде нагоди до продажі, то відпічнемо два дні, набере-мо поживи і поїдемо далі“. І так ми задержалися коло того міста, капітан вийшов на сушу, але за хвилину вернув і каже: “Гей, ходіть до міста, аби подивляти діло рук божих на його сотворіннях і віддайтеся йому в опіку перед його гнівом!“ Ми пішли до міста і побачили, що всі його мешканці перемінені в чорний камінь так, що з подиву відняло нам мову. Та переходячи вулицями побачили ми, що всі товари і золото та срібло остали незміненими; врадувані говорили ми: “Тут певне якесь чудо“. Тепер кожний із нас лишив своїх товаришів, займаючися тільки всім добром, яке можна було бачити і так ми розбрелися. Я пішла собі до замку міцної будови, і зайшла до королівської палати. Там побачила я короля в товаристві дворян, намісників та везирів. Його одіж була золотом ткани, а кругом нього стояло пятьдесят мамелюків у різних шовкових стріях із голими мечами в правиці так, що я, побачивши се, скаменіла з подиву. Відтак увійшла до жіночих кімнат, де стіни були позавішувані шовкови-

ми заслонами. Там сиділа королева також в дуже дорогій одіжжі, з короною на голову. Вся одіж і дороге каміння були ненарушені, але самі були перемінені в чорний камінь. Коли я пішла далі через отворені двері, побачила сходи і по них зайшла до мармурової салі, вистеленої золотом тканими коврами і там побачила дорогий камінь величини струсового яйця, що лежав на малім троні і світив так само далеко як світло. На троні, на яким він лежав, були розслані шовкові накривала, що від їх пишноти мутилося в голові. Те пер побачила я в тій самій кімнаті також запалені свічки і подумала собі: “Ті свічки мусів хтось запалити”. Відтак пішла я далі до иншої салі і так оглядала всі кімнати і дивуючися всім тим річам попала в таку задуму, що забула про себе; так заскочила мене ніч. Коли я хотіла вийти з замку, не могла знайти дверей і в кінці попала знов до тої салі, що в ній горіли свічки. Тут сіла я на софу, завинулася в накривало і вимовивши кілька віршів із корану, старалася заснути, але через роздразнення не могла. Коло півночі почула я нагло, як хтось гарним, лагідним голосом читав коран. Обернувшись в той бік, звідки доходив голос, побачила я отворені двері. Я ввійшла ними до кімнати молитви із запаленими висячими лямпами, де на розісланім коврі сидів молодець. Повна здивовання, як він один остав цілий між населенням міста, поздоровила я його, а він підніс очі і відповів на поздоровлення. Тоді я заговорила до нього: “Задля правди того, що ти читав із божої книги, відповідж мені на моє питання: Я розповіла йому, на його здивовання, що мені трапилося, а коли опісля запитала про історію того міста, він

відповів: “Потерпи трохи”, замкнув коран, сховав його у шовкову торбу і просив мене сідати біля себе. Він був гарний, як місяць в повні і перший погляд, який я кинула на нього, розбудив у міні тисячу зітхань і розпалив у моїм серці горяче зугля. Я запитала його вдруге, кажучи: “Мій пане, дай мені відповідь на моє питання”. Він відповів: “Чую і слухаю. Знай, отсе місто належало до мого батька і до всіх його підданих; він той король, що ти його бачила на троні, переміненого в чорний камінь. Королева, яку ти бачила, се моя мати. Вони були маги і замість всемогучого Бога, почитали огонь і присягали на огонь, світло, тінь, темноту й небесну атмосферу. Мій батько не мав сина, аж при кінці його життя я прийшов на світ і він виховував мене, доки я не виріс.

А була в нас, на моє щастя, стара жінка, мусулманка, яка в душі вірила в Бога та його пророка, але на зверх примінилася до мого народу. Мій батько, який задля її віри і чистоти характеру цинив її в перенанню, що вона визнає його віру, обсилав її почестями, віддавав мене, коли я дійшов до хлопячого віку, тій жінці в опіку і сказав до неї: “Візьми його, виховуй в науках нашої віри так добре, як тільки можеш, і обслулуй”. Але вона виховала мене в вірі ісламу, у всіх приписах очищування, умивання і молитви і заставила мене не вивчити цілий коран на пам’ять. Коли я всего того навчився, сказала до мене: “Мій сину, укривай се перед своїм батьком і не кажи йому, бо інакше заплатиш життям”. Я послухав її, а за кілька днів та стара жінка вмерла. Тимчасом мешканці міста попадали що раз глибше в невірство, гордість і заблудження, аж на

гло закликав голосний голос як грім: “Народе того міста, відвернися від почитання огню і служи всемогучому королеви!” Тоді нарід перенятий жахом, зібрався в мого батька, в короля, і запитав його: “Що значить той голос, який ми чули і якого сила будить у нас німий жах?” Мій батько відповів їм: “Нехай той голос не лякає вас і не дайтеся відвести від своєї віри”. Тоді їх серця прихилилися до слів мого батька і вони не відступили від своєї ревности в почитанню огню. Так оставали вони рік у своїй безбожності і коли надійшов той день, у яким вони вчули той голос, відізався він у друге, а третього року в третє, але вони все таки не покидали свого невірства. Тоді впала на них від рази і гнів неба і вони з усею своєю худобою були перемінені у чорний камінь. Я один спасся і від того дня живу ось тут, молитвою, постом, читанням корану, одначе скучно мені в моїй самоті.” Тоді я сказала до нього: “Молодче, чи не маєш охоти вибратися зі мною до міста Багдаду, де можеш знайти вчених і правників? Хоч я пані дому і маю власть над мущинами і службою, то радо хочу бути твоєю невольницею. Я тут із багато наладованим кораблем, який занесла доля до сего міста, щоб ми дізналися про ті події.

СІМНАЙЦЯТА НІЧ

Я не переставала його приязно намовляти, доки він не пристав на те, після чого опанована сном упала коло його ніг і так провела ніч. Друго дня рано пішли ми до скарбниць і забравши звідти цінні предмети, зійшли з замку до міста, де стрінули капітана і невольників, що шукали за мною. Я розповіла їм все, що

бачила, історію молодця і причини переміни мешканців міста в камінь. Та коли побачили мене мої сестри в товаристві молодця, закипіла в них заздрість і гнів і вони почали придумувати пляни проти мене.

Ми всіли знов на корабел. Я в великій радості і то головно задля товариства молодця, і ждали доброго вітру, а тоді розіпняли вітрила і поїхали. Незабаром мої сестри, що сиділи близько нас, почали говорити з собою, а потім запитали мене: “Сестро, що думаєш робити з тим гарним молодцем?” Я відповіла їм: “Хочу взяти собі його за мужа”. Тоді звернулася до нього і сказала: “Маю тобі щось сказати, але не відмов мені”. Він відповів: “Чую і слухаю”. Тоді звернулася я знов до сестер і сказала: “Я вдоволюся тим молодцем, усе добро нехай буде ваше”. Вони сказали: “Як добре ти поступаєш”, але далше придумували зло проти мене. Ми плили під добрим вітром, аж із моря боязни дісталися на море певности і вже за кілька днів доплили до міста Барзи. Тоді, коли ми побачили дома того міста і мене опанував сон, сестри вхопили мене й молодця разом з нашими постелями і кинули нас в море. Молодець, не вміючи пливати, втопився і був Богом записаний між мучеників, а я була записана між тими, що мають бути уратовані; і Бог, коли я збудилася в морі, післав мені кусень дерева, якого я вчепилася, а філі викинули мене на беріг острова. Я ходила цілу ніч по острові, аж другого дня рано знайшла дорогу, яка лучила остров із сушею і на якій було видно сліди неначе якоїсь людської істоти. Я пішла тою дорогою, зближаючися до суші, на якій лежало

місто. Нагло надсунула на мене гадюка, з висуненим від спеки язиком, переслідувана смоком, що хотів її забити. Із милосердя над нею взяла я камінь і кинула смокови в голову так, що він зараз упав мертвий на землю. Гадюка на моє здивовання розпустила двоє крил і полетіла високо в повітрі. А я була така втомлена, що на тім місці впала на землю і заснула. Коли за якийсь час збудилася, побачила коло моїх ніг дівчину, яка їх масувала мені. Я запитала її: “Хто ти і чого хочеш?” Вона відповіла: “Так швидко забула ти мене? Ти зробила мені велику прислугу, вбила мого ворога. Я гадюка, яку ти вратувала, я джіннія, а той смок був джінні і мій ворог. Тільки ти вратувала мене від нього. Коли ти мене вратувала, полетіла я на корабель, із якого тебе скинули твої сестри, принесла звідти всі річі до твого дому і затопила його, а твої сестри перемінила в дві суки, знаючи добре, що вони зробили тобі; молодець утопився на жаль”. Тоді взяла вона мене разом із суками і перенесла на дах мого дому, в яким я знайшла всі товари, що були на кораблі так, що навіть найменша річ не пропала. Тоді джіннія сказала до мене: “Задля правди того, що стоїть на Соломоновім перстени з печаткою, прийду і зроблю тебе рівною тим сукам, коли не давати-меш кожній із них що дня триста батогів”. Я відповіла: “Чую і слухаю”. І так довго даю їм, о князю вірних, ті удари, хоч чую до них милостере”.

Халіф, здивований тою історією, запитав тепер другу дівчину: “А ти, яка причина ударів на твоїм тілі?” Вона відповіла:

Історія другої дівчини

О князю вірних Мій батько лишив мені по своїй смерті великий маєток. За короткий час віддалася я за найщасливішого мужа між сучасними йому, який по році співжиття помер. По нім дістала я як свою законну часть вісімнайцять тисяч дінарів. З тих грошей зробила я собі десять убрань, кожне по тисячі дінарів. Одного дня, коли я сиділа дома, прийшла до мене стара жінка із зморщеним чолом, заплавленими очима, поломаними зубами, довгим носом і згорбленими мле-чима. Поздоровивши мене, сказала вона: “Я маю дома дочку-сироту, якій справляю сеї ночи весіля. Бо-жа хвала і благословенне над тобою, коли прийдеш на її весіля; у неї зломане серце, що немає нікого, тільки Бога високого“. І почала плакати і цілувати мені ноги так, що я з милосердя і доброго серця згоди-лася на те. Потім просила вона мене ще вбратися, бо вона прийде під вечір забрати мене, поцілувала мені руки і пішла. Ледви я вбралася по святочному, як стара вже знов прийшла і сказала: “Моя пані, дами міста вже прийшли і з радістю прийняли звістку про те, що ти також прийдеш’ вони ждуть на тебе“. Я встала, зібралася й вийшла в товаристві невольниць. Ми прийшли на вулицю з чистим і запашним повітрям, у якій побачили святочну браму з мармуровою копулою, а за нею замок сягав аж до хмар. Коли ми підійшли до брами, стара застукала, нам отворено і ми ввійшли в коридор, освічений ясно і багато прикрашений дорогим камінням і металами. Звідси ввійшли ми до салі непорівняної пишноти, яка була застелена шовковими ковра-

ми і ясно освітлена. На кінці салі, проти нас, стояла мармурова софа, висаджена перлами і дорогим камінем, завішена шовковою москітовою сіткою, з якої встала дівчина і сказала до мене: “Витай, витай від серця, моя сестро, що приходиш мені до товариства і розвеселяєш мій ум.

Коли я сіла, вона сказала до мене: “Моя сестро, я маю молодшого брата, що ще гарніший від мене він бачив тебе на однім святі і підкупив стару, аби тебе хитрощами сюди привела, бо він горить до тебе горячою любовлю і з волі Бога та його пророка хоче з тобою оженитися. Що дозволене, те не приносить чей же нечести“. Коли я вчула ті її слова і побачила, що я зловлена в тім домі, відповіла дівчині: “Чую і слухаю“. Тоді вона плеснула весело в долоні й отворила двері, з яких вийшов молодець, гарний як місяць. На перший погляд прихилилося до нього моє серце; він прийшов і сів і нараз з'явився вже й каді зі свічками. Поздоровивши нас і сівши, уложили шлюбну умову з тим молодцем і пішли. Тоді молодець звернувся до мене і сказав: “Нехай буде благословенна наша ніч! Але моя пані, хочу тебе зв'язати одною умовою“. Я запитала: мій пане, яка вона?“ Він встав, поклав передімною коран і сказав: “Присягни мені, що ані не даш першенства другому мушчині передімній, ані не будеш його приязно стрічати“. Я присягла йому, а він обняв мене у найбільшій радості і любов до нього зайняла ціле моє серце. Відтак заставлено нам стіл і ми їли і пили до сита, доки не надійшла ніч.

Добрий місяць жили ми вже в незакаламученій радості, коли я раз попросила дозволу піти на базар купити собі трохи матерії. Одержавши від нього доз-

віл, я вбралася і взяла з собою на базар стару; там сіла я в склепі одного молодого купця, якого стара знала і про якого оповідала мені, що він іще малим хлопцем стратив батька і дістав по нім великий маєток. Стара сказала до нього: “Покажи тій дівчині найдорощі матерії“. Він відповів: “Чую і слухаю“, коли тим часом стара все його хвалила так, що я сказала: “Ми не потребуємо тут слухати твоїх похвал для сього молодця, тільки нехай він заспокоїть наші жадання і ми підемо до дому“. Коли він показав, чого я жадала, я хотіла дати йому гроші за те, але він не прийняв, кажучи: “Се мій дарунок вам, за ваші нинішні відвідини“. Тоді я сказала до старої: “Коли він не хоче взяти гроший, то віддай йому матерію“. Він почав запевняти: “На Бога, я не візьму нічого від тебе; все даю тобі в дарунку за один поцілуй; він для мене більше варта, як усе в моїм склепі“. Стара запитала його: “Що тобі за користь із одного поцілуя?“ А звертаючися до мене сказала: “Моя дочко, ти чула, що казав той молодець; се-ж не може тобі нічого шкодити, коли ти даш йому один поцілуй і візьмеш за те, що схочеш“. Але я їй відповіла: “Чи не знаєш, що я присягала?“ Та стара сказала: “Нехай він тебе поцілує, а ти заховуйся тихо, то й не сповниш ніякої вини, а крім того задержиш гроші“. І так представляла мені справу як найгарнійше доти, аж я дала себе піддурити і дозволила. Я закрила очі і сховалася перед людьми за край заслони, а він поцілував мене, але зараз потім укусив мене так глибоко, що аж тіло повисло мені з лиця і я зімліла.

Прийшовши знов до себе побачила я, що склеп

замкнений, а я сама лежала на колінах старої, яка голосно плакала і казала: “Бог не допустив до ще гіршого; ходи, підемо до дому, покладися там хора, я дам тобі лік, який загоїть те укушення і ти швидко виздоровієш” За хвилю я встала і в найбільшій журі і боязни пішла до дому. Коли мій чоловік почув, що я хора, прийшов до мене і запитав: “Моя пані, що тобі сталося підчас твого виходу?” Я відповіла: “Я здорова”. Він оглянув мене і запитав: “Що значить та рана на твоїм лиці, і то в мягкім тілі?” Я відповіла: “Коли ти нині рано дозволив мені купити собі матерії, трунув мене верхоблюд, наладований деревом, роздер мені заслону і зранив мене.” Вчувши се сказав він: “Завтра йду до губернатора і пожалуюся йому, аби вивішав на шибиниці всіх торговців деревом у місті”. Я на се відповіла: “На Бога, не бери на себе вини. Я їхала на ослі, що сполошився зі мною, і я впала тай роздерла собі лице на поліні, що лежало на уल्लीці”. Тоді він сказав: “Завтра підю до Джафара й розповім йому історію, щоб усіх погоничів ослів у місті казав постинати”. Я сказала: “Хочеш задля мене вигубити цілу людськість, коли се мені сталося з волі і призначення божого?” Але він закликав: “Так, се станеться безвідклично”, вхопив мене, скочив, крикнув голосно, двері отворилися і ввійшло сім невільників, які витягнули мене з ліжка і кинули посеред кімнати. Відтак казав він одному невільникови держати мене за плечі і сісти мені на голову, другому сісти мені на коліна і тримати мене за ноги, а третій приступив із мечем і сказав: “Мій пане, маю її розрубати на двоє аби кожний із них взяв кусень і кинув до Тигрису на жир ри-

бам? Така нагорода для того, хто ломить присягу і вірність“. Мій чоловік сказав невільникowi: “Рубай Зааде!“ Невільник витягнув меч і сказав до мене: “По молися, подумай, що ще маєш залагодити, бо се твоя остання година“. Я сказала: “Так, любий невільнику, дай мені ще короткий час зробити тестамент“. Я підняла голову і розплилася в сльозах, бачучи себе після всеї пишноти так пониженою. Відтак сказала я до себе серед сліз, щоби мого чоловіка настроїти ласкаво супроти себе: “Упокорюся перед ним, аби його зробити ласкавим, може подарує мені кару смерти, хоч візьме мій маєток“. Однак він не зворушився, тільки сказав до невільника: “Розрубай її на двоє, вона тепер уже до нічого“. Коли невільник приступив до мене і я в певнім дожданню смерти поручала свою душу Богови, надбігла нагло стара і почала його заклинати, впавши йому до ніг і цілуючи їх: “Мій сину, як я виховала тебе, даруй тій дівчині, що не допустилася ніякої вини, яка заслугувалаби на таку кару. Ти молодий чоловік і я боюся, щоб її проклони не впали на твою голову“, і так довго напирала, що він сказав: “Добре, я дарую їй, але мушу її так вибити, аби її на ціле життя лишилися знаки“. На його розказ невільники здерли з мене одіж, а він ухопив палицю і так довго і сильно бив мене по боках і по плечах, аж я втратила змисли і надію на життя. Відтак казав невільникам забрати мене і разом зі старою перенести до мого дому, в яким я давнійше мешкала. Коли невільники сповнили наказ свого пана і кинули мене в моєму домі, я лічилася чотири місяці, заки виздоровіла, але мої боки остали таки такі, як ти бачив, неначе їх розбито батогами.

Виздоровівши, підійшла я знов до дому, в яким усе те мені трапилося, але застала його збуреним, а всю вулицю від початку до кінця зрівнану зі землею. А на місці, де стояв той дім, були тепер ями для відпадків, не знаю з якої причини.

Тоді пішла я до своєї сестри і застала в неї ті дві суки. Поздоровивши її, розповіла я їй свою історію і всі свої пригоди, а вона відповіла: “Де є такий, когочас не скривдив? Хвала Богу, що ти вийшла з життям” Відтак оповіла мені також свою історію і все, що пережила зі своїми сестрами, і ми обі ніколи не заїкнулися словом “вийти за-муж”. Потім прилучилася до нас отся дівчина, що виходить щодня до міста і купує нам усе потрібне. Так жили ми аж до останньої ночі, коли наша сестра вийшла, як звичайно, аби накупити нам, що потрібне, і відтак трапилися звісні події з міхоношею, жебраками й вами, що прибули в купецьких строях, і нас нині приведено перед тебе.

ВІСІМНАЙЦЯТА НІЧ

Кінець історії міхоноші і трох дівчат

Почувши ту дивну історію, халіф, казав записати її в актах і зберегти в королівському архіві. Відтак запитав першу дівчину: “Чи не чула ти більше нічого про ту іфріду, що зачарувала твої сестри?” Вона відповіла: “О князю вірних! Вона дала мені звій волосся, кажучи: Коли хочеш аби я з'явилася, спали кілька тих волосків, а тоді як найшвидше прийду до тебе, хоч-би була й за горою Каф”. Каліф казав їй принести волосся, а коли принесла взяв і спалив кілька волосків. Ле-

дві почули запах, як затрясся замок, залунало як грім і нагло з'явилася джіннія. Вона визнавала ісям, тому вимовила привіт: "Супокій з тобою, халіфе Бога!" Він відповів: "І супокій із вами і милосерде і благолове-не боже!" На се вона сказала: "Знай, отся дівчина зро-била мені прислугу, якої я не можу їй так само наго-родити; вона вбила мого ворога і вратувала мені жи-те. А що я бачила, яку її сестри зробили кривду, то порішила пімститися на них і зачарувала їх у дві суки, хоч радше була-б їх убила. Але коли ти хочеш, аби я їх визволила, то зроблю се для тебе і для неї, бо я ві-руюча". Халіф сказав: "Визволи їх, щоб опісля могли-заятися справою побитої дівчини і докладно її роз-слідити, а коли покажеться її невинність, то пімщуся на тім, що її так жорстоко скривдив". На се відпові-ла йому іфріта: "О князю вірних! Я покажу тобі того, що так жорстоко обійшовся з тою дівчиною; він зі всіх людей тобі найблищий". Іфріта взяла чашу з во-дою, замовила її, покропила нею сукам лице і сказала до них: "Верніть знов у свою давнішу людську пос-тать!" І вони стали знов дівчатами. Тоді вони сказа-ли: "О князю вірних! Той, що бив ту дівчину, се твій син, який чув про її красу і чар", і розповіла йому ці-лу історію з дівчиною.

Халіф здивувався і закликав: "Слава Богу за у-вільнення тих обох сук моєю рукою. Відтак закликав свого сина і запитав його про дівчину, а той розповів йому все по правді. Тоді закликав сусідів і свідків, ка-зав привести трох жебраків і першу дівчину з її обо-ма сестрами, що були зачаровані в суки, і віддав їх за муж за тих трох жебраків, які їм оповідали, що були

королями. Крім того зробив їх своїми дворянами. Побиту дівчину дав знов своєму синові, подарував їй великий маєток і казав їй дім відбудувати ще гарнійше, як був перед тим. А з тою, що ходила на купно, халіф оженився сам і ще тої ночі спав із нею. Другого дня рано дав їй окрему палату з невільницями до услуги, настановив їй постійну річну пенсію і збудував замок.

Історія трьох яблук

Иншої знов ночі сказав халіф до Джафара: “Ходім сеї ночі на місто питатися, як заховуться губернатори і префекти, щоб кожного, на кого хтось пожалується, скинути“. Джафар відповів: “Чую і слухаю“. І так халіф Джафар і Месрур пішли до міста, перейшли через базарі і зайшли на одну улицу, на якій побачили старого шейха з сітю і кошем на голові і з друком у руці, що йшов поволи своєю дорогою.

Халіф приступив до нього і запитав: “Шейху, яке твоє ремесло? Він відповів: “Мій пане, я рибак і маю дома жінку і дитину. Коло полудня вийшов я з дому і ходив доси, але Бог не зіслав мені нічого, аби принести своїй сімї хліба, я зненавидів сам себе і бажав собі смерті“. Халіф сказав до нього: “Чи маєш охоту вернутися з нами ще раз до ріки, стати на березі Тигрису і закинути свою сіть на моє щастя? Все, що зловиш відкуплю від тебе за сто динарів“ Рибак зрадів дуже і відповів: “Коли так, то вертаю з вами“. І так пішов рибак іще раз до ріки, закинув сіть і коли за якийсь час потягнув за шнур, витягнув важку, замкнену скриню. Халіф діткнувся її і зімрукувавши її тягар, дав рибакowi сто динарів. Рибак пішов собі, а

Джафар і Месрур узяли скриню і занесли до халіфового замку. Там поклали скриню перед халіфом, запалили світло і отворили її. Знайшли в ній кіш із пальмового листа, зшитий червоною вовною. Розірвавши шви, побачили кусень ковра, під ним жіночу заслону, а під заслоною дівчину, ясну як срібло, але мертву і розрубану на кусні. Коли халіф її побачив, пустилися йому слози по лицю, він звернувся до Джафара і крикнув до нього: “Ти псе між везирами! То в моїх часах убивається людей і кидається у воду, аби мене колись робили відповідальним за се? Але, на Бога, в справі тої дівчина кажу зарядити слідство і стратити її убийців. Як не приведеш убійців тої дівчини, щоб я міг на них пімститися за убійство, то кажу тебе із твоїми сорок братаничами прибити на хрест перед брамою моєї палати!” Джафар просив собі у халіфа тридневий речинець, почім пішов від нього і сумний ішов вулицями міста думаючи собі: “Я маю знайти убійцю тої дівчини, аби доставити його халіфови? Коли-ж доставлю йому кого иншого, мушу за се колись відповісти; не знаю, що робити“. І пробув ті три дни в дома. Четвертого дня закликав його халіф до себе і запитав: “Де убійця дівчини?” Джафар відповів: “О князю вірних, чи я знаю всі тайни, щоби знати її убійцю?” Халіф розлютився і казав його перед брамою свого замку прибити на хрест. А герольдови казав оголосити, на вулицях Багдаду: “Хто хоче бачити, як прибиватимуть на хрест Джафара, халіфового везира і його сорок братаничів перед брамою халіфового замку, нехай приходить і наситить свої очі“.

І приходили люди з усіх частий міста, аби поба-

чити, як прибиватимуть на хрест Джафара і його братаничів, хоч не знали за що. Коли закопали дерево, Джафар і його братаничі стали перед ним, ждучи наказу халіфа, аби їх прибивати на хрест, а юрба плакала. В тій хвилі гарний чисто одітий молодець продерся з поспіхом через юрбу до везира і сказав до нього: “Твій ратунок із тої проволоки, о пане емірів і прибіжище бідних! Я убійця дівчини; яку ви знайшли в скрини, вбийте мене і пімстіть її убійство“. Вчувши ті слова Джафар урадувався своїм ратунком, хоч жаль йому було молодця. Та коли вони ще говорили з собою, продерся через юрбу старець, підійшов швидко до Джафара і молодця і поздоровивши їх сказав: “Везире, не вір словам того молодця’ се я забив дівчину, не він; на мині пімстіть убійство“ А молодець сказав: “О везире, се старий, балакучий шейх, який не зна, що говорить; се я забив її, пімсти на мені убійство“. Тоді старець звернувся до молодця і сказав: “О мій сину, ти ще молодий і любиш світ, а я вже старий і маю світа досить’ я хочу жертвуватися за тебе, везира і його братаничів. Я сам забив дівчину, на Бога, прискори на мені пімсту!“ Чуючи се Джафар пішов повний здивовання до халіфа і сказав: “О князю вірних, убійця дівчини знайшовся“ Халіф запитав: “Де він?“ Він відповів: “Сей молодець говорить, що він убійця, але той шейх закидує йому брехню й каже, що убійця ніхто инший, тільки він“. Халіф поглянув найперше на старця, а відтак на молодця і запитав: “Хто з вас обох убійця?“ Молодець відповів: “Ніхто инший, тільки я“. Але старець також сказав: “Ніхто инший, тільки я“. Тоді халіф сказав Джафарови: “Візьми о-

бох і прибий на хрест“. Але Джафар відповів: “Коли тільки один із них убійця, а оба будуть страчені, то на однім із них буде довершений злочин“. На се сказав молодий чоловік: “Задля правди того, що розіп'яв небо і розістлав землю, се я допустився убійства“, і описав, як він доконав убійства, зовсім так, як знайшов халіф так, що він набрав певности, що сей чоловік убійця дівчини.. Здивований сим, запитав його: “Чого ти несправедливо забив дівчину, а тепер признаєшся до убійства і говориш: “Пімстіться на мені?“ На се молодий чоловік почав оповідати: “Знай, о князю вірних, та дівчина, моя стриєчна сестра і жінка, а той шейх, її батько і мій стрий. Я взяв її дівчиною і Бог подарував мені від неї трох хлопців. Вона любила мене, годила мені і ніколи не мав я її за що ганити. Першого сего місяця вона захорувала тяжко; я закликав лікарів і казав її лічити, доки не виздоровіла, а від так хотів її повести до купелі. Але вона сказала до мене: “Заки піду до купелі, хотілаби щось мати, чого мені дуже забаглося“. Я запитав: “Що таке?“ Вона відповіла: “Хочу яблука, аби налюбуватися його запахом і смаком“. Я зараз пішов до міста і почав шукати за яблуками, хочби одно мало коштувати і дінар, але не знайшов. Наслідком того провів я ніч у думках, а другого дня рано обійшов усі огороди, але яблука не знайшов. Один старий огородник, якого я стрінув і питав про яблука, дав мені в кінці таку раду: “Мій сину, яблука тут рідко де можна найти, бо тут їх зовсім нема. Вони є тільки в огороді внязя вірних у Базрі огородника, який держить їх для халіфа“. Я вернув до своєї жінки, але любов до неї не давала мені спо-

кою і я вибрався в дорогу тай за п'ятнайцять днів, іду-чи день і ніч, приніс їй три яблука, за які мусів запла-тити огородникови в Барзі три дінари. Коли я їх дав їй, вона не показала ніякої радості, тільки поклала їх, бо пропасниця мучила її дуже. Аж за десять днів поду-жала вона, і я тоді знов засів у своїм склепі, продавав і купував. Коли я так сидів, коло полудня надійшов попри склеп чорний невільник із яблуком у руці і ба-вився ним. Я запитав його: “Звідки маєш те яблуко? Я також радо купивби собі таке“. Він відповів з усмі-хом: “Я дістав його від своєї любки. Відвідавши її пі-сля довгої неприсутности, застав я її хорою, а коло неї три яблука. Вона сказала: “Бачиш, мій рогач-муж ходив за ними до Барзи і заплатив за них три дінна-ри“. Відтак дала мені одно яблуко.

Коли я се вчув, о князю вірних, почорнів світ пе-ред моїми очима; я замкнув склеп і пішов до дому, в роздразненню і гніві і не пануючи над собою. Не бачу-чи третього яблука, запитав її: “Де третє?“ Вона від-повіла: “Не знаю, де поділося“. Тоді стало мені ясно, що невільник казав правду; я вхопив ніж, уклякнув їй на груди, перерізав їй горло, а потім відрізав голову і члени. Я вкинув її як найшвидше до коша, завів в за-слону, накрив ковром, поклав кіш у скриню і замкнув її. Тоді взяв скриню на мула і кинув її власною рукою до Тигрису. О князю вірних, скажи мене швидко стра-тити і пімсти її убійство, бо я боюся відповіді, якої вона зажадає від мене в день воскресення. Бо бачиш, коли я кинув її до Тигрису, чого ніхто не завважав і вернув до дому, застав я свого найстаршого сінка в сльозах, хоч він не знав, що я зробив з його матірю.

Коли я запитав його о причину сліз, він сказав: “Я взяв одно яблуко моєї матери і пішов на вулицю бавитися з моїми братами, аж нагло надійшов великий чорний невільник і відібравши від мене яблуко, запитав: “Де ти взяв його?” Я відповів: “Мій батько ходив за ним до Барзи і купив там для моєї хорої мами три яблука за три дінари“. Але він таки взяв його і ще набив мене. а тепер я боюся матери, аби мене не била за яблуко“.

Вчувши се від свого сина, побачив я, що невільник сказав мені неправду про мою сестру і я її злочинно замордував. Коли я з тої причини проливав гіркі сльози, надійшов той шейх, її батько і мій стрий, і я йому розповів, що сталося. Він сів коло мене і ми плакали до півночі. Пять днів аж до нинішнього дня, обходили ми в глибокім смутку жалобу задля її смерті, а тепер на честь своїх предків кажи мене швидко стратити і пімстити убійство на мені!“

Вчувши оповідання молодця, халіф здивувався і сказав: “На Бога, я не скажу нікого иншого стратити, як тільки проклятого невільника, бо того молодця треба оправдати“.

ДЕВЯТНАЙЦЯТА НІЧ

Відтак звернувся до Джафара і сказав до нього: “Достав мені проклятого невільника, що є причиною того нещастя. Коли не зробиш того, мусиш замість нього стратити життя“. Джафар відійшов із плачем і сказав до себе: “Звідки маю взяти його? Не за кождий раз збанок виходить цілий, я нічого не розберу в тій справі. Але той, що вратував мене перший раз,

вратує мене також другий раз; на Бога, буду ті три дні сидіти дома, а Правдивий, слава Богу, вчинить по моїй волі“. І сидів три дні в дома, а четвертого дня закликав кадї, зробив тестамент, попрощався зі своїми дітьми, а тут уже з'явився післанець від халїфа і сказав до нього: “Князь вірних посилає мене в найбільшій гніві до тебе; присягнув іще перед кінцем сего дня стратити тебе, коли не приведеш йому невольника“

Почувши се, Джафар і діти заплакали і він попрощався з ними в останнє, пішов до своєї наймолодшої дочки, яку найбільше любив, щоби і з нею попрощатися. Коли він її притиснув до грудий і розплився в сльозах задля розлуки з нею, почув у її кишені круглий предмет. Тоді запитав її: “Що маєш у кишини?“ Вона відповіла: “Яблоко, тату, яке мені перед чотирма днями приніс наш невольник Райган’ він дав мені його за два дінари“. Вчувши се, Джафар закликав урадований: “О ти близький потішетелю!“ Відтак закликав невольника і запитав його: “Звідки маєш те яблоко?“ Невольник відповів: “Ах, мій пане, перед п'ятьма днями йшов я одною з улиць міста і побачив, як там бавилися діти, а одно з них мало яблоко. Коли я в нього відібрав яблоко і набив його, воно сказало: “То яблоко моєї хорої матери, яка зажадала від мого батька яблок і він пішов до Базри і приніс їй звідти три аблока за три дінари“. Я не вважаючи на його плач, задержав яблоко і бавився ним, а відтак приніс його з собою сюди і дав свій малій пані за два дінари“. Джафар дивуючися слухав невольника із якого слів вийшло, що його власний невольник був причиною його

клопотів та убійства дівчини, і дав наказ арештувати невільника. Відтак узяв невільника і пішов із ним до халіфа, а той казав ту історію записати й оголосити своїм підданим. Тоді сказав Джафар до нього: “О князю вірних, нехай тебе не дивує та історія, вона не дивніша від історії везира Нур ед-Діна та його брата Шемс ед Діна“. Халіф завважив: “Як може бути ще дивніша історія?“ Джафар відповів: “О князю вірних, оповім тобі її, одначе під умовою, що подаруєш мому невільникови життя“. Халіф сказав: “Дарую тобі його кров: “Джафас почав говорити:

Історія везирів Нур ед-Діна і Шемс ед- Діна

"Знай о князю вірних, раз жив у Каїрі справедли
вий і добрий султан, який мав мудрого і досвідченого
везира, що був добре обізнаний зі справами правлін-
ня. Він був дуже старий і мав двох синів, гарних як
два місяці, старший називався Шемс ед-Дін, а молод-
ший Нур ед-Дін, і молодший був ще гарніший від
старшого так, що за його часів не було нічого гарній-
шого і його слава розійшлася далеко по краях і не один
вибирався зі свого краю до Єгипту, аби бачити його
красу. Коли-ж їх батько вмер, султан оплакував йо-
го, прикликав до себе його синів, дав їм почесну одіж
і сказав до них: "Від тепер ви оба будете сповняти у-
ряд свого батька". Врадувані, поцілували вони перед
ним землю і провівши цілий місяць у жалобі за своїм
батьком, обняли уряд так, що кожний вів справи один
тиждень, а коли султан вибирався в дорогу, один із
них товаришив йому.

-опдіа тд трапихоН "Сміримъ тоят инъ и сит пидіе унио
-атд йім ед ,sqisX stcīm ē oявуōnq p .əwəp йім" :він

полудня був уже в місті Більбайс; тут зліз із мула, аби дати йому трохи відпочити й попоїсти, відтак поклав сідло під голову, розіслав коверець і ляг спати. Відпочавши, поїхав далше і доїхав аж до Єрусалиму. Відпочавши тут трохи сів знов на мула і пігнав далі аж прибув у місто Алеппо. Тут заїхав до одного хану і пробув три дні, аби дати мулови відпочити і самому походити по свіжому воздуху. Відтак рішився вандрувати далі, сів на мула і виїхав із міста, не знаючи, куди. Здержався знов аж у місті Барзі, прибувши сюди по багатьох днях у ночі, про що одначе довідався аж заїхав до хану. Тут зняв подорожню торбу, розіслав коверець до молитви, а мула в повній зброї передав портієрови, аби його ще трохи поводив. Коли портієр переходив із мулом вулицями, як-раз везир з вікон свого замку побачив мула і з його дорожньої зброї пізнав, що се мусить бути мул везира або короля. Дивуючися тому, наказав одному із своїх пажів привести портієра до себе. Коли-ж паж прийшов разом з портієром перед везира, який уже був старий, везир запитав його: “Хто властитель того мула і як він виглядає?” Портієр відповів: “Мій пане, властитель того мула дуже молодий чоловік, ніжної вроди син купця із виглядом, що будить пошану і респект”. Почувши се, везир устав, сів на свого коня і поїхав до хану, аби відвідати того молодця. Побачивши, що везир надходить, Нур ед-Дін устав, вийшов йому на зустріч і обняв його; тоді везир зліз зі свого коня, привитав його і попросив сідати коло себе. Відтак запитав: “Мій сину, звідки ти і які твої наміри?” Нур ед-Дін відповів: “Мій пане, я прибуваю з міста Каїра, де мій бать-

виховання, коли згадуєш про наше спільне везирство. Тільки з милосердя до тебе, тай аби мати помічника та асистента, допустив я тебе побіч себе до везирства. Та говори що хочеш, по тих словах, на Бога не віддам своєї дочки за твого сина, хочби ти хотів заплатити за неї вагою золота“. Нур ед-Дін відповів гнівно: “Я ніколи не оженю свого сина з твоєю дочкою“. А мені він не відповідний за мужа для моєї дочки, сказав другий, колиб я не мусів їхати, то зробив би з тебе відстрашаючий приклад. Але, коли поверну, Бог зробить, що захоче“. При тих словах брата попав Нур ед-Дін в найбільший гнів, що аж відходив від себе, але здавив його в собі і кожний із них провів ніч окремо. Другого дня рано султан виїхав, найперше на острів, а звідти в товаристві везира Шемс ед-Діна до Пірамід. А його брат, пробувши ніч у найбільшій гніві, пішов другого дня по молитві до своєї скарбниці, вийняв звідси малу порожню торбу, наповнив її золотом і памятаючи слова свого брата і ту погорду та гордість, я казав одному із своїх пажів осідлати собі бистроногого мула. Паж сповнив наказ і поклав на мула золотом ткане сідло з індійськими стременами і чапрак з шовку, так, що мул виглядав як наречена, виставлена на показ. Нур ед-Дін сказав іще покласти на нього шовкове накривало і коверець до молитви, а під ним привязати порожню торбу і сказав до невільників і до пажів: “Для відпочинку хочу зробити прогулку з міста в околицю Калюб і остану там три ночі; не хай ніхто з вас не їде за мною, бо мені важко на серці“. По тих словах узяв собі щось їсти на дорогу і виїхав швидко з Каїра в напрямі чистої пустині. Коло

дня рано порішив вибратися в подорож, коли як-раз черга приходила на старшого. Коли так брати тої ночі балакали про те і те, сказав старший: “Мій брате, я хотів би, щоб ми оба одної ночі поженилися“. Молодший відповів на се: “Роби так, мій брате, як уважаєш за добре, я не маю нічого проти твого проекту“. Коли вони оба на те згодилися, сказав по хвилі знов старший брат до молодшого: “Коли так Бог дасть, що ми оба заручимося і одної ночі поженимося й обі жінки одного дня вродять, і коли Бог дасть, що твоя жінка вродить хлопця, а моя жінка дівчину, то ми їх поженимо, адже се будуть діти братів“ На се запитав Нур ед-Дін: “Що зажадаєш від мого сина за весільний дар для своєї дочки?“ Шемс ед-Дін відповів: “Зажадаю три тисячі дінарів, три огороди і три села; коли молодець схоче заключити звязок під іншими умовами, то се не буде в порядку“. Вчувши се, другий брат сказав: “Що за весільний дар кладеш в умову мому синові! Чи не знаєш, що ми оба брати і везири одної ранги? Се булоб твоїм обов'язком, подарувати свою дочку мому синові без весільного дару; адже ти знаєш, що хлопець більше варт, як дівчина, а моя дитина буде хлопець і через нього, а не через твою дочку буде продовжений наш рід“. На се відповів старший: “Що ти говориш про мою дочку?“ Молодший сказав: “Що наше ім'я не через неї буде продовжене між емірами. Але ти хочеш поступати зі мною по раді того, що сказав: “Коли хочеш кого позбутися, то клади високу ціну“ На се відповів Шемс ед-Дін: “Я виджу, що ти дурень, коли ціниш свого сина вище від моєї дочки; без сумніву в тебе нема здорового розуму і доброго

ко був везиром, але тепер відійшов до божого милосердя“. І розповів йому все від початку до кінця тай закінчив: “Я постановив собі не вертати до дому швидше, аж побачу всі міста і краї“. Вчувши його оповідання, везир відповів йому: “Мій сину, не улягай гнівови і не йди на згубу, бо краї пустинні і я боюся, щоб час не зробив тобі що злого“. І казав йому порожню торбу, накривало й коверець до молитви покласти на мула і забрав його з собою до дому. Тут дав йому гарну кімнату і робив йому почести і услуги. Любов до Нур ед-Діна захопила його так сильно, що він сказав до нього: “Мій сину, я старий чоловік і не маю сина, але Бог дав мені дочку, яка красою рівна тобі. Богато женихів я вже відправив, але любов до тебе так опанувала моє серце, що я питаю тебе: “Маєш охоту взяти мою дочку за невільницю, щоб вона тобі служила і ти був її мужем? Коли приймеш мою пропозицію, то піду до султана Барзи і скажу йому, що прибув син мого брата, і представлю йому тебе, аби зробив тебе на моє місце везиром, а я буду сидіти тихо дома, бо я старий чоловік“.

При тих словах везира Барзи Нур ед-Дін похилив свою голову і сказав: “Чую і слухаю“. Урадуваний везир казав своїм слугам приготувати вир і прикрасити велику салю прийнят, приладжену для високих емірів. Відтак зібрав своїх приятелів, запросив вельмож і купців Базри і сказав до них: “Я маю брата, який є везиром у єгипетських краях, і якому Бог подарував двох синів, а мені, як знаєте, подарував одну дочку. Мій брат просив мене віддати мою дочку за одного з його синів, на що я згодився. Тепер вона дійшла до

подружних літ і він прислав мені одного зі своїх синів' се молодий, ось тут присутний чоловік. Я хочу тепер заключити шлюбну умову між ним а моєю дочкою, аби весілля відбулося в мене". Вони відповіли на се: "Робиш дуже добре". Потім вони випили шербет із цукру, були покроплені рожевою водою і пішли до мів, а везир наказав своїм слугам відвезти Нур ед-Діна до купелі і дарував йому сам одно з найліпших своїх убрань, а крім того післав йому хустки, миски, кадильницю і все инше, чого потребував. Нур ед-Дін вийшов у тім убраню з купелі, сів на свого мула, ясніючи, як місяць в повні, поїхав до замку везира, пішов до нього і поцілував його в руку, а везир привитав його і сказав до нього:

ДВАЙЦЯТА НІЧ

"Спи нинішню ніч зі своєю жінкою, а завтра піду з тобою до султана, і просити-му в Бога для тебе всякого добра". І Нур ед-Дін пішов до своєї жінки, дочки везира.

А брат Нур ед-Діна по довшій неприсутности вернув із султаном до дому. Коли не застав свого брата і запитав про нього слуг, ті відповіли: "Того самого дня, коли ти виїхав із султаном, казав він осідлати мула в пишну зброю і поїхав, як сам казав, на день-два до Кальюб' ніхто з нас не мав за ним йти, бо було йому важко на серці. Від того дня аж до нині ми не чули нічого про нього". Коли Шемс ер-Дін учув ту звістку, засмутилося його серце задля розлуки з братом і смуток задля його втрати пригнітав його важко. "Винен сему", подумав він собі, "я сам, тої ночі перед

відїздом із султаном так остро із ним поступив, після чого він подразнений відїхав; мушу конче післати за ним людей“. І пішов до султана і доніс йому про се, а султан порозсилав післанців із письмом до управителів усіх провінцій. Але Нур ед-Дін за той час, коли його брат із султаном були в дорозі, заїхав у далекі краї і післанці вернули без ніякої звістки про нього і Шемс ед-Дін стратив усяку надію побачити ще колись свого брата. Нарікаючи на самого себе, говорив він: “Я розізлив свого брата словами про подружжє дітий; бодай би того ніколи не було! Але ніщо тут не винно, тільки брак розуму і розваги в мене“. Незабаром після того старався він о дочку одного купця в Каїрі, зробив із нею шлюбну умову і спав із нею. Але з волі Бога високого сталося, що тої самої ночі, якої Нур ед-Дін спав зі своєю жінкою, дочкою везира Барзи, Шемс ед-Дін зійшовся зі своєю жінкою, щоби сповнилася його постанова на його сотворінях, і щоб сталося так, як ті два обговорили. І сталося, що обі жінки завагітніли від них, і жінка Шемс ед-Діна, везира Каїра вродила дочку, що гарнійшої від неї не бачили в Каїрі, а жінка Нур ед-Діна привела на світ сина, що гарнійшого від нього не було в тм часі.

Вони назвали його Газаном (гарний) і смого дня по його народженню устроїли пир і бенкет як для королівського сина. Відтак везир Барзи пішов в товаристві Нур ед-Діна до султана і коли був допущений поцілував землю, а Нур ед-Дін, що мав язик, обізнаний зі штукаю вимови і кріпке серце, промовляв до султана.

Султан прийняв їх як найласкавійше і подякував

Нур ед-Дінови за його слова, а опісля запитав везира: “Хто той молодець?” Везир оповів йому його історію від початку до кінця і сказав: “Се син мого брата” султан запитав його: “Як же він син твого брата, коли ми про твого брата нічого не чули?” Везир відповів: “Наш пане і султане! Я мав брата, що був везиrom у єгипетських краях; умираючи лишив він двох синів, із яких старший як везир заняв місце свого батька, отсей його молодший прибув до мене. Я був присяг не віддати за нікого іншого своєї дочки, тільки за нього, і дав йому її за жінку, коли він прибув. Він молодий, а я старий чоловік, якому притупився слух і ослаб розум, тому моє бажання до нашого пана і султана, аби він узяв його на моє місце, бо він син мого брата і муж моєї дочки і також надається на уряд везира, бо має розум і розвагу”.

Султан поглянув на Нур ед-Діна, а що він йому подобався, то прихилився до просьби везира, аби йому передати везирство. Відтак казав йому дати дорогоцінну почесну одержу і привести одного зі своїх найліпших мулів і назначив йому пенсію і доходи. Тоді Нур ед-Дін поцілував його в руку і пішов із своїм тестем до дому, а по дорозі оба думали: “Та дитина вродилася в щасливу годину”.

Коли другого дня Нур ед-Дін знов прийшов до султана, той сказав йому заняти місце везира. Нур ед-Дін сів і взявся дуже пильно до своїх обовязків, рішаючи справи і спори підданих зовсім по везирськи так, що султан, який приглядався йому, дивувався його захованню, бистроумності і влучним зарядженням і ще більше почав його шанувати і любити. А Нур ед-

Дін вернувши по скінченню дивану до дому, оповів своєму тестеві на його радість усе, що сталося. Від те пер старий везир займався виключно вихованням молодого Газана, а Ну ед-Дін сповняв уряд везира. Вкінці султан не розставався з ним ні в день, ні в ночі і так побільшив його доходи, що його добробут усе ріс і він вислав на власний рахунок кораблі з товарами, управляв багато прля, копав криниці і закладав огороди, аж поки його син Газан не дійшов до чотирох літ, а старий везир, батько його жінки, попрощав сей світ. Його поховано з великою парадом і Нур ед-Дін сам почав займатися вихованням свого сина, доки той не підріс і найняв йому учителя, який його дома вчив читати і мав його як найліпше вчити і виховувати. По кількох роках Газан умів не лише читати, але знав та кож коран на память і присвоїв собі багато пожиточних відомостей, а крім того виростав принакний, красний, чепурний, так що його всі любили.

Коли учитель скінчив його виховання в батьковім замку, з якого він від свого уродження не виходив, його батько везир Нур ед-Дін, убрав його одного дня в одну з найдорозших одежей, посадив його на одного з найліпших мулів і пішов з ним до султана. Коли по дорозі вперше переходив попри мешканців королівства, всі люди дивувалися його незвичайній принаді і красі, елегантности його росту і його чепурности. Султан так само дивувався його красі, коли вони увійшли до нього. Він зараз полюбив його, обдарував і сказав до його батька: “Везире, від тепер мусиш що дня приводити його з собою“. Везир відповів: “Чую і слухаю“, і пішов зі своїм хлопцем до дому і від тоді

щодня ходив із Газаном Берд ед-Діном до султана, до ки хлопцеві не минуло п'ятнайсять літ.

Швидко потім везир Нур ед-Дін захорував, а чуючи близький кінець, казав закликати до себе свого сина і сказав до нього: “Знай, мій сину, отсей світ, се місце минушого, той світ місце тривкого; хочу дати тобі кілька наук, уважай добре, що тобі скажу, і прихили до того своє серце”. Відтак дав йому приписи, про вмілі відносини до людей і добре ведення своїх власних справ. Пригадав собі свого брата, свою вітчину, і свій родинний край і почав плакати задля розлуки з приятелями, аж поплили сльози, і казав своєму синові подати собі картку паперу, на якій списав усі події свого життя від початку до кінця з датою свого уррдження з дочкою везира, свого приходу до Барзи, і наказав йому з натиском той папір сховати, бо на ній написане його походження і його рід. Син взяв сей папір, звив його, сховав у кусень навоскованого полотна і зашив у тарбуш межи сукном і підшивкою, а з очий плили йому сльози, що так молодий мусить розстатися зі своїм батьком. А Нур ед-Дін далі давав нап'ямнення своєму синові, доки не вмер. В його домі настала важка жалоба, а султан і всі еміри відвели його до гробу і два місяці носили по ній жалобу. Та що в тім часі молодий Газан ані разу не виїздив із дому і не з'являвся ані в дивані, ані перед султаном, той настановив на його місце иншого дворянина, а на місце його батька иншого везира і наказав опечатати всі домівки Нур ед-Діна, його маєток, його села і всі його посілости, і везир вибрався з дворянами до дому Нур ед-Діна, аби перевести опечатання і Газана привести пе-

ред султана, щоб той поступив із ним по своїй волі.

Але між вояками був один із мамелюків покійного везира, якого дуже засмутила доля сина його па-на. Він пішов до Газана, який сидів з похиленою головою і засмученим серцем задля втрати батька, і доніс йому, що сталося. На питання Газана, чи ще має час піти до свого дому і взяти собі трохи грошей на дорогу мамелюк відповів: “Ратуйся!” Тоді він закрив свою голову краєм своєї одіжи і вийшов на місто. По дорозі чув, як люди говорили, що султан післав до дому його батька везира, аби опечатати його маєток і на його самого наложити руку і привести його до султана, щоб був убитий; чув як люди жаліли над його красою і випадково і під вражінням того всего завернув зі своєї дороги і блукав без цілі, аж надійшов до кладовища, на яким був похоронений його батько. Увійшов туди і ходив помежи гроби, доки не зайшов на гріб свого батька, де відслонив своє лице і сів. А коли так сидів, приступив до нього один жид із Барзи і запитав: “Мій пане, чого се я бачу тебе таким змієним?”. Газан відповів: “Мені зявився у сні мій батько і робив закиди, що не ходжу на його гріб. Наляканий і боячися, що день може скінчитися, а я його не відвідаю і через те буде мені важко, — прийшов сюди”. Жид відповів “Мій пане, твій батько вислав кораблі з добром і кілька з них вернуло. Я радо купив би в тебе ладунок кожного корабля за тисячу дінарів”. І жид вийняв мошонку зі золотом, відрахував тисячу дінарів, дав їх Газанови, синові везира, і сказав: “Напиши мені квіт і потверди печаткою”. Газан узяв кусень паперу і написав. “Підписаний на сім світі, Газан Бегд

ед-Дін, син везира Нур ед-Діна, продав жидови Н. Н. за тисячу дінарів усі ладунки кожного корабля свого батька і дістав наперед гроші“. Потім узяв для себе відпис того квіта і дав його жидови, який із ним пішов собі, а він остав плачучи і згадуючи про своє дав не значіння і щастя, аж настала ніч і він заснув. У сні зсунулася його голова з гробу і він, коли зійшов місяць лежав горілись, а його обличчя освічував місяць.

А на тім кладовищі жили віруючі джінни. І коли одна джіннія переходячи туди, побачила лице сплячого молодця, здивувалася його красі і принаді і закричала: “Слава Богу, той молодець гарний як яка гурія!“ І підніслася в повітре, аби по свому звичаю трохи політати, коли нагло побачила іфріта, який також літав в повітрі. Вони поздоровили оден другого і вона запитала: “Звідки приходиш?“ Він відповів: з Єгипту“. Тоді вона його запитали: “Хочеш піти зі мною побачити гарного молодця, що заснув на кладовищі?“ Він відповів їй: “Добре“. І полетіли на кладовище, де вона його запитала: “Чи ти в своїм життю бачив кого, щоби був такий гарний, як той молодець?“ Іфріт поглянув на нього і закликав: “Слава йому, що не має рівного собі! Але розкажу я тобі моя сестро, що я бачив“. Вона відповіла: “Розкажи“. Він сказав: “У Єгипті бачив я людське дитя, яке так само гарне, як той молодець’ се дочка везира. Сам король зачув про неї і зажадав її від її батька Шемс ед-Діна для себе за жінку. Але везир відповів йому: “Мій пане і султане! Прийми моє оправдання і май милосерде над моїм смутком. Як знаєш, мій брат Нур ед-Дін, мій това-

риш на везирським уряді, покинув нас і ми не знали, де він подівся. Я був виною сего, бо він загнівався на мене підчас одної розмови, яку ми вели про наше подружжя, і він відійшов в гніві“. І розповів королеви все, що між ними було зайшло, кінчаючи так своє оповідання: “Се була причина його гніву і тому я того дня, коли вродилася моя дочка, присяг, що не віддам її за нікого заміж тільки за сина мого брата. Від того часу минуло около шіснайцять літ. Недавно дізнався я, що мій брат оженився з дочкою везира Барзи і дістав від неї сина; йому, а нікому іншому, дам я свою дочку за жінку, щоб догодити своєму братови. Діставши ту звістку, записав я також дату свого одруження і уродження моєї дочки. Але крім неї є ще досить дівчат“ Але султана розлютили слова його везира і він сказав. “Як се, що-б такий чоловік, як я жадав від такого чоловіка як ти дочку за жінку, а ти не давав мені із причини, що нічого не говорить? Але, на мою голову, я віддам її тобі на перекір гіршому за муж, як я“. І султан казав закликати одного зі своїх конюхів, горбатого з заду і з переду, примусив його підписати шлюбну умову з дочкою везира і наказав іще сеї ночі відправити весіле і вийти до шлюбної спальні. Я щойно полишив його серед мамелюків султана, які несли запалені свічки і під дверима купелі сміялися і кпили з нього, а дочка везира, яка зі всіх людей найбільше подібна до того молодця, сиділа серед плачу, розлучена зі своїм батьком межі жінчинами, що вбирали її. Справді, моя сестро, поганійшого від того горбатого я ще не бачив, а дівчина ще гарніша від того молодця. На се відповіла йому джіннія :

ДВАЙЦЯТЬ ПЕРША НІЧ

“Ти брешеш, отсей молодець найгарніший із усіх людей свого часу“, на що одначе іфріт завважив: “На Бога, моя сестро, дівчина ще гарнійша, але тільки він відповідний для неї, бо вони обоє такі подібні до себе, як коли-б були дітьми одного батька або братів. Ах, яка шкода, що вона мусить брати того горбатого!“ На се сказала джіннія: “Мій брате, візьмим його і занесім до дівчини, аби побачити, хто з них гарніший“. Іфріт відповів: “Чую і слухаю, се добра рада і нема ліпшої від неї, я сам його понесу“. Взяв його і полетів із ним в повітрі, а іфріта летіла побіч нього, доки не прибули до міста Каіра там поклав його на камінну лавку і збудив. Коли Газан збудився і побачив, що не є коло гробу свого батька в Барзі, почав оглядатися на право і ліво і пізнав, що є в зовсім чужім місті. Щойно хотів крикнути, як іфріт дав йому знак і засвітивши сказав: “Знай, я приніс тебе сюди, аби з тобою з божої волі щось зробити. Візьми отсе світло, піди з ним до купелі і замішайся там між юрбу; йди все з ними аж доки не зайдеш до весільної салі; увійди там сміло і стань по правім боці горбатого молодого. Кождий раз, коли переходити-муть свашки і дружки, сягай рукою до кишені, в якій знайдеш повно золота і кидай повну жменю. Не бійся, що може сягнеш рукою і не знайдеш в кишені золота, і давай кожному хто до тебе прийде повну жменю. Не лякайся нічого і здайся на свого Творця, бо не твоєю власою силою робиться все те, тільки божою властю і силою“.

Почувши ті слова іфріта, Газан Берд ед-Дін за-

кликав: “Що то за пригода і яка може бути ціль тої дороги?” І пішов із запаленою свічкою до купелі, де стрітив горбатого високо на кони, замішався там між людей так, як був одітий у тарбуш, турбан і золотом ткану верхню одіж, і йшов сміло у святочнім поході. А скільки разів свашки підходили до юрби за грішми, сягав до кишені, брав повну жменю і кидав свашкам та друшкам до тамбуріна, який наповнився дінарами, чим свашки були дуже здивовані, а юрба знов чудувалася його красі і принаді. Так робив він, доки не зайшли до дому везира і двораки не відтиснули юрбу. Але свашки і дружки заявили: “На Бога, ми не підемо до середини, коли з нами не може йти отсей молодець, що обсипав нас своєю добротою; також тільки в його присутності треба відслонити наречену”. І разом ввійшли до сали і на перекір горбатову молодому просили його сідати. Тепер жінки емірів, везирів і дворян, усі заслонені кахенезом усталилися з великими запаленими свічками в два ряди по правім і лівім боці весільного трону аж до кінця лівану коло кімнати, з якої мала вийти молода. А коли побачили Газана в його красі і принаді з лицем, що ясніло, як серп місяця, прихилилися до нього їх серця, а свашки заговорили до присутних дам: “Знайте, той гарний молодець дарував нам тільки червінці, отже обслуғуйте його як найліпше і сповняйте його бажання”. Тоді жінки почали тиснутися зі соїми свічками кругом нього, аби оглядати його красу, яка так їх підбивала, що кожна з них бажала рік або хоч місяць або годину спочити на його груди, і відкривали свої заслони і збентежені кликали: “Щаслива, яка має того молодця, або якої

він паном“! І проклинали горбатого конюха разом із тим, що був причиною його одруження з гарною молодю а при кожному проклоні просили рівночасно благословення дляБерд ед-Діна.

Тепер почали свашки грати на тамбурінах і серед дружок з'явилася молода, наперфумована й обкаджена, з богатьма прикрасами на голові і на шиї, убрана по взірцям староперського королівського строю, в верхній одіжї, на якій були золотом гафтоваї дикі звірі і птахи, і яка спливала аж до землі по інших сукнях. На шиї мала шнур із дорогого каміння, що був варт тисячі, де кожний дорогий камінь був пишніший від тих, що їх коли-будь мав цісар. Вона була як ясний місяць в повні в своїй чотирнайцятій ночі, а коли підійшла блище всі кричали: “Хвала тому, що її такою сотворив! А жєнщини кругом неї ясмїли як звїзди довкола відслєненого місяця в повні.

Коли так Газан із Базри сидів серед гостей, які йому приглядалися, і непевним кроком надійшла молода, горбатий конюх виступив на перед, аби її взяти. Але вона обернулася до нього плєчима і стала перед своїм стрієчним братом Газаном так, що всі почали сміятися. А коли бачили, як Газан сягав до кишені і повними жменями кидав золото до тамбурінів свашок, говорили весело: “Ми бажалиб, аби та гарна молода була твоя“, на що Газан відповів їм усміхом. Підчас того всего горбатий молодий сидів як малпа; скілько разів запалювали йому свічку, вона все гасла так, що він стратив голову і сидів у темноті повний ненависти, коли інші окружали його зі свічками, що світили на причуд гарно. Всі, що мали розум, дивува-

лися сему, а молода піднімала руки до неба і просила: “О Боже, дай мені того на мужа і увільни мене від горбатого конюха.”

Відтак почали дружки представляти Газанови молоду в сімох костюмах і відслонювати її, при чім горбатий конюх сидів сам. Коли скінчили сю церемонію, дозволили гостям розійтися і всі жінки і діти, що були на весілю, відійшли тільки Газан і горбатий конюх лишилися самі. Дружки забрали молоду з собою, аби зняти з неї прикраси і одіж і приготувати її для молодого, а горбатий молодий приступив до Газана і сказав до нього: “Мій пане, ти товаришив нам сеї ночі і обсилав нас своєю добротою, але чому тепер не забираєшся до дому і ждеш, аби тебе викинути?” Газан відповів: “В ім'я Боже!” встав і вийшов за двері. Але тут заступив йому дорогу іфріт і сказав: “Остань, Газане Берд ед-Діне, горбатий вийде зараз на сторону, а ти тоді увійди знов і сядь у весільній кімнаті. А коли прийде наречена, скажи: “Я твій муж; король зробив так тільки про око, боячися задля тебе злих очих; той, кого ти бачила, се тільки один із наших конюхів”. Відтак приступи до неї, відкрий їй лице і не бійся нічого злого”.

Берд ед-Дін і іфріт говорили ще з собою, як горбатий вийшов уже на сторону і сів на стелець. Тоді іфріт вийшов із корита з водою, яке там було, в постати миши і запищав: пі, пі! Горбатий запитав: “Чого ти сюди прийшла?” Але миш виросла до величини кітки і росла далі, аж перемінилася в пса і загавкала: гав! гав! Конюх у страху закликав: “Забирайся поганий”. Але пес виріс на осла і заревів йому: а-у, а-у!

Конюх в страху закликав: “На поміч, гей люди з дому!” Але осел виріс на вола, заступив йому дорогу і заревів людським голосом: “Горе тобі, поганий ти най більше вонючий із всіх конюхів!” Конюх зі страху дістав діярею і почав дзвонити зубами. А іфріт кричав далі: “Чи земля тобі за вузька, що ти хочеш конечно женитися з моєю любкою?” Конюх мовчав. “Відповідай” — ревів іфріт, або вчиню землю твоїм мешканнем!” Тоді він відповів: “На Бога, я не винен; мене змусили до того і я не знав, що вона має любка між волами, а тепер прошу Бога й тебе з жалем о прощення”. На се відповів іфріт: “Присягаю на Бога, коли опустиш се місце або промовиш хоч одно слово, заки зійде сонце, то забю тебе. А коли зійде сонце, йди своєю дорогою, але не вертай ніколи до сего дому”. І іфріт ухопив його і перевернув там, де він був, головою в долину, а ногами до гори, і ще закричав: “Остань тут, я до сходу сонця стоятиму при тобі на сторожі”.

Стільки про горбатого. Тимчасом Газан Берд ед-Дін полишив горбатого і іфріта в суперечці, а сам зайшов знов у дім і сів у весільній кімнаті. Незабаром надійшла також молода в товаристві старої жінки, яка коло дверей весільної кімнати стала і закликала: “Ходи, Абу Шігабе, візьми свою молоду і нехай тебе Бог має в своїй опіці!”, а потім обернулася й вийшла, а молода, що називалася Зіт ель-Гусн, із зломаним серцем вступила до весільної кімнати, думаючи: “На Бога, не можу, хоч би се мала заплатити житям”. А коли побачила Газана, сказала: “Ах, мій любий, ти остався аж доси? Я вже думала, щоб оба ти і горбатий

конюх поділилися мною“. Газан відповів: “Яким чином конюх мав би до тебе доступ і звідки він мав би зі мною ділитися тобою?“ Кона відповіла: “Хто-ж властиво мій муж, ти, чи він?“ Газан відповів: “Ми дозволили собі на той жарт, аби його викпити і висміяти; дружки, свашки і твої свояки з огляду на твою чудову красу боялися для нас злого ока і твій батько найняв його за п'ять дінарів, аби відвернути від нас зле око, а тепер він пішов собі геть“. Почувши се від Газана, дівчина сказала: “Ах, на Бога, ти вгасив мій огонь, а тепер візьми мене і притисни до своєї груди. І вони полягали обое.

А іфріт за якийсь час сказав до Іфріти: “Ходи і забери молодця, щоб його знов віднести до місця побуту, заки настане ранок.“ Іфріта встала, вхопила його як був, у сні і лише в сорочці, і полетіла з ним, а іфріт летів біля неї. Але Бог дозволив ангелам кинути на іфріта огненну падаючу зізду, яка його спалила. Дбаючи про молодця іфріта, яка остала ціла, поклала його на тім самім місці, на яким падаюча зізда забила іфріта, а се було перед брамою міста Дамаск — а сама полетіла далі.

Коли настав день і отворено брами міста, побаче но гарного молодця в сорочці і в шапці без турбана, який наслідком довгого неспання, запав у глибокий сон, і почали говорити: “Щаслива та, що в неї він про був ніч“. Коли так люди губилися в здогадах про него Газан почав простягатися і збудився. Здивований запитав: “Добрі люди, де я, чого стоїте кругом мене і що зайшло між мною і вами?“ Вони відповіли: “Ми застали тебе тут рано перед мійською брамою сплячого на

землі і нічого більше не знаємо про тебе; де ти пробув сю ніч?“ Газан відповів: “На Бога, люди, я спав сю ніч у Каїрі“. Тоді один із них сказав: “Чи ти збожеволів. Як міг ти в ночі бути в Каїрі, а рано спати в Дамаску?“ Він відповів: “Добрі люди, я не брешу, я був вчора в ночі в Каїрі, а передучера у Базрі“. Тоді один закликав: “Дивна річ!“ а другий: “Молодець збожеволів!“ Але Газан не вмів їм нічого відповісти тільки: “Я вчора був молодим у єгипетським краю“. Тоді вони почали говорити: “Може тобі се снилося?“ Газан тепер зовсім збентежився, але сказав: “На Бога, ні, се не був сон! А де горбатий конюх, що сидів у нас, і моя мошонка зі золотом, де моя одіж і мої штани?“ І встав тай пішов до міста, а на всіх улицах і площах окружав його нарід, проводячи його святочним походом. Вкінці він зайшов до склепу одного кухаря. А кухар, як побачив красу і принаду його, полюбив його і запитав: “Звідки приходиш молодче?“ Він розповів йому про все своє життя від початку до кінця, на що кухар сказав до нього: “Мій пане Бед ед-Дін, знаєш, се чудна річ і дивна історія, але мій сину задержи її при собі, доки Бог не розвіє твоїх клопотів і лишишся тут у мене; не маю дитини і візьму тебе за сина“ На се відповів Газан: “Нехай буде, як хочеш, мій дятку!“ Кухар пішов на торговицю і купив для Газана гарну одіж, убрав його, взяв із собою до каді і записав його за свого сина, так, що Газан від тепер уважався за сина кухаря і сидів у нього в склепі та відбирав гроші.

Коли Зіт ель-Гусн збудилася досвіта і не побачила Газана при собі, подумала, що він вийшов тільки

на двір. Коли так ждала на нього, по якійсь хвилі надійшов несподівано її батько, повний смутку задля того, що його стрітило від султана. Говорячи до себе: “Забю дочку, коли вона віддалася тому простакови”, став перед дверми весільної кімнати і закликав: “Зіт ель Гусн!” Вона відповіла: “Так, мій пане”, і вибігла весело, аби поцілувати перед своїм батьком землю. Коли він побачив її з ясним лицем, сказав: “Ти проста розпуснице, ти ще вдоволена тим конюхом?” На ті слова батька вона усміхнулася і сказала: “На Бога, я вже досить натерпілася від тебе і від людей, які з мене сміялися і клали на оден ступінь із тим конюхом, що не стоїть навіть обрізка з мого нігтя. Але вчашня ніч із моїм мужем була найгарнійша в моїм життю, тому не кпи собі з мене і не говори мені більше про того горбатого”. При тих словах дочки везир так завернув очима з гніву, що тільки було видно білка, і крикнув на неї: “Горе тобі, що ти говориш? Адже горбатий конюх пробув із тобою ніч?” Вона відповіла: “На Бога, не говори мені про нього. Не дразни мене ним так, бо-ж конюх був найнятий тільки за десять дінарів і пішов собі геть, доставши свою заплату. А я пішла до весільної кімнати і коли мене там свашки відслонили, побачила свого мужа, який на весілю щедро обдаровував усіх бідних червінцями. І на груди свого ніжного мужа з чорними очима і зросими бровами пробула я ніч”. Коли її батько вчув те, потемніло світло перед його очима і він сказав: “Що ти говориш розпуснице? Де поділа твій розум?” Вона відповіла: “Ах мій батьку, ти рвеш моє серце, чому ти не

слухаєш мене? Той мій муж, що мене взяв, а він власне вийшов на сторону“.

Тоді її батько пішов здивований, аби подивитися, а коли там побачив горбатого конюха, оберненого до гори ногами, взявся за голову і сказав: “Хто завів тебе сюди?” Він відповів: “Вчора в ночі зайшов я тут за потребою, як нагло з води виплила хмара пороку і почала ревіти і росла що-раз більша, аж виросла на буйвола і промовила до мене словз, які мені добре запали в тямку. Тому лиши мене і йди собі геть, а Бог нехай побе молоду й того, що мене з нею оженив!” Тоді везир приступив до нього і витягнув його звідти, після чого він, усе ще сумніваючися, чи сонце вже зійшло, чи ще ні, побіг чим скорше до султана і розповів йому свою пригоду з іфритом.

А везир, який, почувши ту історію, майже стратив розум, вернув до дому до своєї дочки і сказав до неї: “Моя дочко, відкрий мені все“. Тоді вона йому сказала: “Нижний молодець, перед яким мене вчора відслонили, провів у мене ніч, а коли не віриш, то подивися: на стільці його турбан, ще так завязаний, як був, а під ліжком його штани. В них є якийсь звиток, але я не знаю, що се“. Везир увійшов у весільну кімнату і побачивши турбан сина брата, взяв його в руки і розвивши сказав: “Се турбан, який носять везири, тільки моссультської моди“. А завваживши, що в тарбуші зашитий амулет, випоров його, а також узяв штани і знайшов у них мошонку з тисячу дінарами. Отворивши мошонку знайшов у ній крім грошей також контракт купна жида та ім'я Газана Берд ед-Діна, сина везира Базри. Тоді крикнув голосно: “Моя

дочко, чи знаєш хто тебе взяв?“ Вона відповіла: “Ні“. “Син твого стрія“, — сказав він, — а та тисяча діднарів, се його ранній дар. Слава Богу, але я хотівби знати, як те сталося“. Відтак отворив зашитий амulet і знайшов в нім папір, записаний письмом його брата. З тими паперами пішов до султана й оповів йому все від початку до кінця, а король казав зараз записати ту історію в хроніці. Везир ждав тепер довший час на сина свого брата, а коли не дістав від нього свістки, сказав:

ДВАЙЦЯТЬ ТРЕТЯ НІЧ

На Бога, зроблю щось, чого ніхто передімною не робив“. І взяв перо й чорнило і списав інвентар свого дому з увагою, що та й та шафа стояла на тім і тім місци, а та й та заслона висіла там і там. Списавши так усі предмети свого дому, звив папір і казав ціле урядження дому занести до скарбниці. А тубан, тарбуш, плащ і мошонку взяв собі.

Коли минули місяці, Зіт ель-Гусн уродила плопця, гарного як місяць і красою, блеском і принадою рівного свому батькови. Вони намастили йому вії антимоном, передали його мамкам і дали йому імя Аджіб. І так його день рівнявся місяцеві, а місяць рокови, аж доки не скінчив сім літ і дід не дав його учителям, кладучи їм у серце, аби його старанно виховали. Чотири роки ходив він уже до школи, як раз побився з хлопцями і почав їх лаяти: “Хто з вас рівний мені, я сын везира Каіра“. Всі хлопці пожалувалися перед учителем за обиду, нанесену Аджібом, а учитель казав до них: “Я вас навчу, що маєте казати, коли він зав-

тра прийде до школи так, що він буде жалувати, що прийшов сюди. Посідайте завтра кругом нього і говоріть оден до другого: “На Бога, в ту забаву тільки той буде знами бавитися, хто зуміє сказати нам ім’я свого батька і своєї матери. А хто не знає імені свого батька або своєї матери, той бастард і не сміє з нами бавитися”. Коли хлопці прийшли другого дня до школи і Аджіб також з’явився, окружили його говорячи: “Будемо бавитися, але тільки той буде з нами бавитися, хто зуміє сказати ім’я свого батька і своєї матери”. Всі згодилися на се і один почав: “Я називаюся Маджід, моя мати Аляві, а батько Іц ен-Дін”. Так само подавали імена другі, аж прийшла черга на Аджіба і він сказав: Я називаюся Аджіб, моя мати Зіт ель-Гусн, а мій батько Шемсед-Дін, везир Каіра”. Тоді вони сказали: “На Бога, везир не є твоїм батьком”. Аджіб відповів: “Везир є справді моїм батьком” Але вони сміялися з нього, плескали в долоні і кричали: “Ти не маєш свого батька, тому йди геть від нас”. І зараз порозбігалися від нього і кпили собі з нього так, що йому стиснулася грудь і він душився від плачу Він пішов зараз до своєї матери аби пожалуватися перед нею, але сльози душили його. А коли мати почула, що він так голосно плаче, защеміло в неї серце і вона спитала: “Мій сину, чого плачеш?” Він розповів їй, що чув від хлопців і запитав: “Мамо, де мій батько?” Вона відповіла: “Твій батько везир Каіра”. Але він сказав: “Ні, він не мій батько, не говори мені неправди. Коли везир твій батько, то не може бути моїм батьком. Хто мій батько? Коли не скажеш мені правди, то пробю тебе отсим кинджалом”.

І почали обоє плакати і ридати, на що нагло надійшов везир. Коли побачив сльози защеміло його серце і він запитав їх про причину плачу. Дочка оповіла йому, яку прикрість зробили хлопці в школі її синови, і він сам почав плакати, пригадавши собі пригоди зі своїм братом і його сином і не здогадуючися втім укритого призначення. Везир устав зараз і пішов до дивану до султана, аби представити йому справи і випросити собі від нього дозвіл вибратися в дорогу на схід до міста Базри і там допитуватися за сином свого брата. Діставши від султана дозвіл почав готуватися в дорогу. Постаравшись про все потрібне, взяв з собою свого внука Аджіба і подорожував день і другий і третій, аж прибув до міста Дамаску. Тут ка зав розбити шатра, заявляючи слугам, що тут буде два дні відпочивати. Відтак слуги пішли на місто за своїми потребами. І Аджіб пішов забавитися до міста зі слугою, який пішов за ним із таким ціпком, що ним міг би вбити верхоблюда. Коли нарід Дамаску побачив Аджіба і його гнучкий ріст і скінчену красу, почав за ним бігти і ставав на дорозі, аби бачити його в переході, доки невільник із волі призначення не задержався перед склепом його батька Газана. Коли той побачив свого сина, був одушевлений його незвичайною красою. А був він тоді як-раз приготував цукровані зернята гранатових яблук і закликав у екстазі, пертий своєю горячою любовію, яку вляв в нього Бог: “О мій пане, чи не міг би ти вступити до мене, аби покріпити моє серце і зїсти моєї страви?” При тих словах його батька і серце Аджіба обняла туга і він обернувся до свого слуги, кажучи: “Моє серце обняла туга за тим

кухарем; здається мені, неначе-б він мусів розлучитися зі своїм сином. Проте ходи, вступимо до нього покріпити його серце і зісти його гостинний дар.

Але невільник відповів своєму панови: “На Бога, мій пане, се не випадає. Як можеш ти, син везира, їсти в склепі кухаря?” Я віджену сим ціпком від тебе людий, аби тебе не бачили, бо інакше не можеш іти до склепу“. Вчувши ті слова від слуги, Газан здивувався і сказав до нього, все ще в сльозах, що спливали йому по лиці: “Бачиш, моє серце любить його“. Але слуга йому відповів: “Дай собі спокій з такою балаканиною!“ Але батько Аджіба промовив знов до нього: “Могучий, чому не хочеш вступити до мене і покріпити свого серця?“ Піддбитий тими словами взяв невільник Аджіба за руку і ввійшов з ним до склепу кухаря. Газан набрав повну миску зернять із гранатових яблук, приготовлених із мігдалами й цукром і подав їх їм обом кажучи: “Ви зробили мені честь своїм товариством, нехай вам смакує!“ На се сказав Аджіб своєму батькови: “Сідай коло нас і їдж із нами. Може зєдинить нас Бог знов із тим, кого шукаємо“. Тоді сказав Газан: “О мій сину, чи ти у твоїй молодости також зазнав розлуки від милих“? Аджіб відповів: “Так, мій дятку, моє серце щемить задля розлуки з моїми любими. Дорогий, що мене із ними розлучено, се мій батько. Я і мій дід вибралися і звідуємо за ним краї. Коли всі наїлися, Аджіб і його слуга встали й опустили склеп Газана. А в нього лишилося вражіння, як колиб душа покинула його тіло й пішла з ними. Він не міг довше видержати ні хвилі, замкнув свій склеп і пішов за ними, не знаючи, що се його син. Ішов так швидко,

що догонив їх, заки ще вийшли з великої брами. Евнух обернувся і запитав: “Чого хочеш кухарю?” Газан відповів: “Коли ви від мене пішли, неначе-б душа пішла геть із мого тіла і я, маючи справу на передмістю перед брамою, хотів йти в вашім товаристві, доки не полагоджу справ, а опісля верну“. На се сказав гнівно евнух до Аджіба: “Се було зле прийняття, наша доброта виходить нам на зле. Бачиш як він йде за нами крок за кроком“. Аджіб обернувся, і побачивши кухаря, почервонів із гніву, але сказав до слуги: “Нехай іде собі дорогою вірних, але коли-б хотів іти за нами до наших шатер, то прожену його“. І йшов далі зі спущеною головою, а слуга за ним, а Газан ішов за ними. Коли вони доходили вже до шатер і побачили, що він і туди іде за ними, Аджіб так розлютився зі страху, що евнух може розповісти його дідови, що він був у склепі кухаря, що обернувся, став проти свого батька око в око і видалося йому, що його око, се око зрадника і він сам лаїдак. У великім гніві ухопив камінь і поцілив ним свого батька в чоло так, що той зімлів і з закріваленим лицем упав на землю. Тепер Аджіб пішов із евнухом до шатер. А Газан прийшовши за якийсь час до себе, обтер собі кров, віддер кусень турбана, перевязав голову тай почав себе лаяти: “Я зробив хлопцеві кривду, що замкнув свій склеп і пішов за ним, тому мусів він уважати мене зрадником“. І вернувся до свого склепу тай продавав страви.

Його стрий везир пробув три дні в Дамаску, а відтак вибрався в напрямі Емези. Звідси подорожував далі, допитуючися всюди, де прибув, дороги, аж вкінці прибув до Базри. Знайшовши там собі квартиру, пі-

шов до султана, який прийняв його з почестями і відповідно до його становища. На питанє про причину його приходу розповів він йому свою історію і що везир Алі Нур ед-Дін був його братом. Султан висловив йому своє співчуття і сказав: "Він був моїм везиром і мені дуже дорогий, але вже двацять літ, як умер. Лишив хлопця, який пропав і ми не маємо про нього ніякої звістки, а його мати, дочка мого давнього везира, живе ще в нас". Коли везир Шемс ед-Дін почув від короля, що мати його братанка ще живе, врадуваний тим дуже просив короля о дозвіл відвідати її, на що король зараз дозволив. Тоді Шемс ед-Дін пішов до неї до палати свого брата. Прибувши там, оглянув усе кругом, поцілував поріг дому і через головний вхід увійшов на широку площу, а далі на браму із кремінним склеплінням, прикращену мармуровою мозаїкою. Йдучи здовж палати, та оглядаючи її, знайшов імя свого брата Нур ед-Діна виписане золотими буквами. Відтак пішов далі, аж дійшов до мешкання жінки свого брата. Він увійшов до неї і поздоровивши її сказав, що він брат її мужа, і все їй розповів. Звістив їй також, що син її Газан пробув у його дочки цілу ніч, але рано пропав, і що його дочка має від нього сина, якого він привіз зі собою і який є її сином і сином її сина від його дочки. Одержавши ту звістку і вчувши що син її може ще живе, а також побачивши брата свого мужа, утішилася тим дуже, впала перед ним на землю і поцілувала йому ноги.

Везир післав невільника до Аджіба і казав його закликати. Коли він увійшов, його бабка впала перед ним, обняла його і заплакала, але Шемс ед-Дін сказав

їй: “Тепер не час на плач, тільки на те, щоб ти приготувилася до дороги з нами до єгипетської країни, може Бог зединить еще тебе і нас із твоїм сином“. Вона відповіла йому: “Чую і слухаю“ І зараз устала, збрала весь маєток, свої скарби і невідільниці і сама приготувилася і везир Шемс ед-Дін вирушив разом з жінкою свого брата, перериваючи подорож знов аж у Дамаску. Там задержався на звітній площі, казав розбити шатра і сказав до людей: “Останемо тут цілий тиждень, щоб закупити дарів і дорогоцінностей для султана“.

Коли розбили табор сказав Аджіб до Евнуха: “Хлопче, я хочу розривок; ходім на базар у Дамаску, подивитися, що там діється, а також заглянути, як живеться тому кухареві, що в нього ми найперше їли страву, а потім розбили йому голову, хоч він був добрий для нас, ми зле з ним обійшлися“. Евнух відповів: “Чую і слухаю“. І Аджіб вийшов з евнухом із шатра, гонений звязком крови до батька. Прийшовши до міста Дамаску, доти ходили вони по улицах, доки не дійшли в пополудневій порі до кухаря, який випадково знов приготував зернята гранатових яблук. Коли Аджіб його побачив защемило його серце тугою, а заваживши на його чолі знак від каміння, промовив до нього: “Супокій з тобою! гей ти! Знай, моє серце при тобі!“ Коли Газан Берд ед-Дін побачив його також, прихилилася до нього його душа і його серце забилося йому на зустріч. Він похилив свою голову до землі і хотів рушити язиком, але не міг. По часі сказав до них: “Покріпіть моє серце і їжте мої страви! На Бога, хлопче, я не можу на тебе дивитися, щоб моє серце

не защеміло туюго за тобою; я й тоді не був би пішов за тобою, колиб не був стратив змислів“. Аджіб відповів йому: “На Бога, ти любиш нас і ми їли в тебе, але опісля ти йшов за нами крок за кроком і хотів нас відкрити. Тому будемо знов у тебе їсти тільки під умовою, що присягнеш нам, що вийдеш аж після нас і не будеш за нами йти. А коли не вчиниш сего, то не прийдемо більше до тебе, бо ми останемо тут іще цілий тиждень, доки мій дід не накупить дарів для короля“. Газан відповів: “Присягаю вам“, після чого Аджіб вступив зі слугою до склепу і кухар подав їм миску зернят із гранатових яблук. Як перший раз, так і тепер сказав Аджіб до нього: “Ходи і їж із нами, може Бог потішить нас“.

Відтак Газан накладав якийсь час найперше Аджібови, а відтак слугови куски в рот, зливав їм воду на руки митися, відчепив від пояса шовкову хустку і обтер їм руки тай покропив рожевою водою із фляшки. Відтак пішов і приніс два збанки повні шербету з рожевої води, наперфумованої мошусом, і подаючи їм, просив: “доповніть часі своєї доброти!“ Коли Аджіб узяв, кухар подав другий збанок євнухови і оба пили і їли аж оба вони наситилися над міру. Тоді вибралися швидко в дорогу назад до своїх шатер. Прибувши туди, Аджіб пішов до своєї бабки, матери свого батька Газана і поцілував її, а вона зітхаючи, згадала його батька Газана і запитала Аджіба: “Мій сину, де ти був?“ Він відповів: “В місті Дамаску“. Вона встала і подала йому миску зернят із гранатових яблук, які не дуже солодко були приправлені, говорячи до слуги: “Їж із своїм паном“. Слуга сказав до се-

бе: “На Бога, ми не маємо апетиту“, але присівся. Аджіб, що так само був ситий від їди і пиття, взяв один кусок хліба і помочив його в страву з гранатових яблук, але вони не видалися йому досить солодкі і він сказав із неохотою: “Се що за така пуста страва?“ Його бабуля відповіла: “Мій сину, ганиш мою страву? Я варила її сама, а ніхто крім твого батька Газана не вміє так варити, як я“. На се відповів Аджіб: “На Бога, моя пані, твоя страва не дуже добре зварена; щойно бачили ми в місті кухаря, що приготував страву з гранатових яблук; сам запах тої страви отвирав серця і міг би заохотити до їди навіть чоловіка зі зіпсутим жолудком’ твоєї страви не можна загалом порівняти з нею“.

ДВАЙЦЯТЬ ЧЕТВЕРТА НІЧ

Ті слова дуже розгнівали бабулю і вона звертаючи ся до слуги сказала: “Горе тобі, ти чого псуєш мою дитину, ходячи з нею по склепах кухарів?“ Евнух налякався і почав брехати: “Ми не були в ніякім склепі кухаря, тільки проходили попри нього“. Але Аджіб сказав: “На Бога, ми були в нім і їли і смакувало нам багато більше, як твоя страва“. Тоді його бабуля пішла і розповіла братови свого мужа, який обурений тим, казав закликати евуа і запитав його: “Чого ти ходив із хлопцем до склепу кухаря?“ Слуга знов збрехав у страху і сказав: “Ми не були в ніякім склепі“. Але Аджіб сказав: “Ми були в склепі і наїлися зернят із гранатових яблук, відтак кухар дав нам пити шербет зі снігом і цукром“. Гнів везира на слугу став ще більший, але скільки разів його питав, той усе гово-

рив неправду. Тоді везир сказав: “Коли говориш правду, то сідай і їж перед нами“. Слуга підійшов і пробував їсти, але не міг, кинув кусок із руки і сказав: “Мій пане, я ще від учера не голоден“. Везир пізнав із того, що він був у кухаря і їв, тому казав невільникам звалити його і доти бив, доки він не закричав о поміч і вкінці признався і сказав: “Знай, ми були в склепі кухаря, що приготував зернята з гранатових яблук і дав нам їсти: На Бога, в моїм життю не їв я чогось подібного, а чогось поганійшого, як отся страва перед нами, я також їще не їв“. Тоді мати Газана сказала розлючена: “Мусиш піти до того кухаря і принести нам повну миску його зернят з гранатових яблук і показати їх своєму панови, щоб сам розсудив, чи його зернята із гранатових яблук ліпші і смачніші, чи мої“. Слуга відповів: “Добре“, і вона дала йому зараз миску і пів дінара.

Слуга пішов до склепу і сказав до кухаря: В домі нашого пана залишилися ми з приводу твоєї страви, бо ми там маємо також зернята з гранатових яблук, які приготував пані дому. Дай мені їх за пів дінара і вважай при варенню, щоб удалося, бо ми вже дістали болючі батоги через твою страву“. Газан усміхнувся і сказав: “На Бога, тої страви ніхто не вміє варити так добре, як я і моя мати, але вона тепер і далекім краю“. І набрав повну миску, додав мосушу і рожевої води і дав слугі, який побіг із тим швидко до дому. Коли мати Газана взяла й покушала, пізнала по ніжнім смаку, хто се варив і з голосним криком зімліла. Везир збентежений казав скропити її лице водою; вона по хвилі прийшла знов до себе і сказала: “Коли мій

сін живе ще, то він і ніхто інший приготував ті зернята з гранатових яблук, бо лише я і він знаємо так добре приготувати ту страву, бо він навчився від мене“. Вчувши ті слова везир закликав у найбільшій радості: “Як я бажаю побачити сина мого брата! Чи час справді хоче нас зєдинити? Але тільки в Бога високого прошу я нашої стрічі“.

І зараз устав, закликав своїх людей і наказав їм: “Двайцять вас нехай йде до склепу кухаря, зруйнує його, а йому самому таки в турбані нехай зв'яже руки на плечах і приведе його сюди, але аби йому не сталося нічого злого. Люди відповіли: “Добре“. Відтак везир поїхав зараз до дому радощів, до віцекороля Дамаску і предложив йому письмо, яке був узяв від свого султана. Віцекороль поцілував письмо, приложив його до голови і запитав: “Про кого тут ходить?“ Везир відповів: “Про одного кухаря“ Віцекороль наказав зараз своїм дворакам піти до склепу кухаря, але коли вони туди прийшли, застали склеп зруйнований і всі річи порозбивані, бо люди везира виповнили тимчасом його наказ, коли він пішов до дому радощів і тепер ждали на його поворот із дому радощів із зв'язаним Газаном, який собі думав: “Що вони знайшли в тих зернятах із гранатових яблук, що таке зі мною роблять?“

Коли везир вернув до шатер від віцекороля Дамаску з дозволем забрати кухаря з собою і запитав про нього, привели йому Газана в турбані і зв'язаного. Побачивши свого стрія, заплакав він і запитав: “Ах мій пане, чим я провинився проти вас?“ Везир відповів: “Чи то ти приготував зернята з гранатових яблук?“

Газан відповів: “Так,, але що ви в них знайшли, що мають мені відрубати голову?” Везир сказав: “Се твоя найменша кара“. Газан почав знов просити: “Ах, мій пане, чи не скажеш мені моєї вини?” “Зараз”, — відповів везир і закликав на хлопців, даючи їм наказ: “Давайте верхоблюда!” Вони взяли Газана з собою, запакували його в скриню, замкнули і відїхали, задержуючися аж на ніч. Тут зняли його, попоїли трохи, вийняли його із скрині і також дали трохи їсти. Потім запакували його знов до скрині і поїхали далі, аж стали відпочивати на новім місці. Там вийняли його знов, а везир запитав його вдруге: “Чи то ти приготував зернята з гранатових яблук?” Газан відповів: “Так, мій пане“. Тоді везир сказав: “Зв'яжіть його!” Хлопці зв'язали його, запакували знов до скрині і їхали далі, аж прибули до Каїра. Тут везир казав вийняти Газана зі скрині і закликати столяра, а коли той прийшов, казав йому робити деревляний хрест для Газана. Газан запитав: “Що думаєш зробити?” Везир відповів: хочу тебе прибити на хрест і казати нести через ціле місто“. Газан запитав: “За що?” Везир відповів: “Бо ти зле приготував зернята з гранатових яблук, як міг ти дати до них так мало перцю?” Газан сказав: “За те, що я дав за мало перцю, хочеш мене так покарати? Чи не досить тобі, що мене взяли і лиш раз на день давали їсти?” Везир відповів: “Ти дав за мало перцю і тому будеш покараний смертю“.

Збентежений тим усім і зажурений своєю долею Газан задумався, а везир запитав його: “Про що думаєш?” Газан відповів: “Про такий слабкий розум як у тебе, бо колиб ти дійсно мав розум, то певно не ка-

равби мене так за те, що я дав за мало перцю“. Але везир відповів йому: “Се наш обов'язок покарати тебе, щоб ти знов того не робив“. На се Газан відповів йому: “Найменша частина з того, що ти мені вже зробив, була би для мене достаточною карою“. Але везир обставав при своїм: “Нічого з того, мусиш бути прибитий на хрест“. Все те говорилося, коли столяр обробляв дерево і Газан придивлявся тому.

Коли настала ніч, його стрий запакував його знов до скрині і сказав: “Завтра будеш прибитий на хрест“. Опісля ждав доти, доки не завважив, що Газан заснув, а тоді забрав скриню і поїхав до міста. Прибувши до дому сказав до своєї дочки: “Слава Богу, що злучив тебе знов із сином твого стрія! Візьми і уряди дім знов так само, як се було в ночі твого відслонення“. Вона видала наказ невільницям і ті запалили світло, а везир вийняв папір, на яким було списане урядження дому і прочитавши його, казав кожний предмет покласти на своє місце, так, що хто его бачив не міг сумніватися, що се та сама ніч відслонення. Так само турбан Газана казав покласти на те саме місце, де він сам був його поклав, а також штани і мотузок, яка була під подушкою, і казав своїй дочці так само вбратися, як у ночі відслонення і піти до весільної кімнати. “А коли прийде твій брат“ — сказав він до неї, — то скажи йому: “Ти так довго був на дворі?“ Проси його остатися при тобі і говори з ним аж до рана“.

Відтак везир вийняв Газана із скрині, зняв мотузи з ніг і розібрав його в сні аж до нічної сорочки, так, що той нічого не почув.

Коли Газан збудився, побачив себе в освітленій салі і сказав до себе: “Чи се пустий сон, чи я не сплю?” Встав, пішов кілька кроків, натрапив на інші двері, заглянув до них і пізнав, що знаходиться в тім самім домі, в яким йому відслонили молоду. Побачив також весільну кімнату і ліжку, свій турбан і свої річи. Запоморочений тим усім, клав одну ногу наперед, а одну взад і говорив: “Ні, чи се сон, чи я не сплю?” Тер собі чоло і кликав дуже здивований: “На Бога, се-ж дім у яким мені відслонено молоду! Але-ж бо я щой-но був у скрини?” Коли він так говорив з собою, Зіт ель-Гусн підняла нагло кінець сітки від мух і закликала: “Ах мій пане, приходиш знов? Ти так довго сидів на дворі”. Вчувши її голос і побачивши її лице засміявся і сказав: “Але се замотаний сон!” І увійшов, зітхаючи, надумуючися і зовсім запаморочений тою темною історією. Побачивши свій турбан, штани і мошонку з тисячею дінарів, закликав: “Бог всевідучий! Але се пуста сонна історія!” і у своїм здивованню не міг зовсім у тім визнатися.

Зіт ель-Гусн промовила знов: “Чого ти такий здивований і збентежений?” З початком ночі не був ти такий!” Газан засміявся і сказав: Скільки літ був я далеко від тебе!” Вона відповіла: “Бог з тобою! Не-хай тебе хоронить ім'я боже! Ти вийшов тільки на двір і отсе вертаєш. Що сталося з твоїм розумом?” Газан усміхнувся на її слова і сказав: “Твоя правда, але коли я вийшов на двір, напав на мене сон і мені снило-ся, що я був дванадцять літ кухарем у Дамаску. Від-так десь, якийсь хлопець, дитина знатних родичів, прийшов до мене зі слугою і через нього стрітило ме-

не, нещастя“. І потер собі знов чоло і намацавши на нім знак, закликав: “На Бога, моя пані, мені здається, що се правда, бо він кинув на мене каменем і розбив мені чоло до крові. Се-ж сталося певно не в сні“. О-після сказав знов: “Може мені те все снилося, коли я спав в твоїх обіймах. Мені снилося, що прибув до Дамаску без тарбуша, турбана і штанів і жив там як кухар“. Знов стояв хвилю безрадний і сказав: “На Бога снилося мені, що десь я приготавляв зернята з гранатових яблук і дав за мало перцю. На Бога, я мусів на дворі заснути і все те переживав у сні“. На се сказала Зіт ель-Гусн: “На Бога, що ще тобі снилося?“ Він розповів їй усе, що уважав сном і закликав: “Колиб я був не збудився, булиб мене прибили на хрест“. “Але за що — запитала Зіт ель-Гусн. “Бо в гранатових яблосках було за мало перцю. Я бачив як вони зруйнували мій склеп, порозбивали всю мою посуду і мене самого замкнули до скрині. Відтак закликали столярів аби зробив для мене хрест, на яким хотіли мене повісити. Та слава Богу, що все те пережив я в сні, а не на які“. Зіт ель-Гусн засміялася і пригорнула його до своїх грудей, але він знов задумався і сказав: “На Бога, ні, се було на яві. Я справді не знаю, що се і де тут правда“. Відтак заснув зовсім запаморочений і цілу ніч аж до рана кликав то: “мені снилося“, то: “се було на яві“.

Другого дня рано прийшов до нього його стрий везир Шемс ед-Дін і поздоровив його. Побачивши його Газан закликав: “На Бога, чи не ти через зернята з гранатових яблук, у яких було за мало перцю, казав мене звязати і замкнути мій склеп?“ На се ве-

зир відповів йому: “Знай, мій сину, тепер правда вийшла на денне світло і тайне виявилось. Ти син мого брата і все те зробив я тільки тому, аби впевнитися, що ти той самий, що пробув ту ніч із моєю дочкою. Я не був того певний, доки не побачив, що ти пізнав дім, свій турбан, свої штани, свої гроші і оба письма, одно з твоєї руки, а друге з руки твого батька, мого брата. А твоя мати також тут, я привіз її з собою з Базри“. І з плачем кинувся в його обійми. Газан аж тепер не міг прийти до себе зі здивовання, а опісля обняв його також і заплакав із надміру радості. Коли так відсвяткували свою стрічу, везир сказав: “Мій сину, вина всему тільки те, що раз зайшло між мною і моїм братом“, і розповів йому все. Відтак казав закликати Аджіба. Коли той увійшов, його батько сказав: “Се той хлопець, що кинув мені каменем у чоло“. А везир сказав: “Се твій син“. Газан кинувся йому на груди і почав плакати.

Відтак обоє почали собі оповідати, як їм поводитися від часу їх розлуки і що вони терпіли, і дякували Богу, що знов звів їх разом. Відтак везир пішов до султана й оповів йому цілу історію. Султан дуже дивувався і казав її записати в актах. А везир із сином свого брата, своєю дочкою, її сином і жінкою свого брата жили в найбільшій щастю, аж доки не забрала їх та, що нищить усі радості і розділює усі звязки.

Отсе, о князю вірних, історія везира Шемс ед-Діна і його брата Нур ед-Діна“. Тоді халіф закликав: “На Бога, се дивна історія“. І дарував молодому чоловікові одну із своїх власних наложниць, назначив йо-

му постійні доходи і прийняв його межи своїх товаришів стола.

“Але та історія“, — сказала Шегерзада, — не дивнійша від історії кравця і горбатого“. Король запитав її: “Яка се історія?“ Шегерзада почала оповідати про кравця і горбатого.

(Ся історія, і много других дуже цікавих, знаходяться в другій часті сеї книжки).

**ВЖЕ ВИШЛИ З ДРУКУ
ДУЖЕ ГАРНІ АРАБСЬКІ ОПОВІДАННЯ П. Н.:**

ТИСЯЧА Й ОДНА НІЧ

ЧАСТЬ II.

Ціна 40 центів

Замовлення посилайте на адресу:

Narodna Drukarnia

THE PEOPLE'S PRESS

155 McGregor St.

Winnipeg, Man.

або в українських книгарнях

СИНИЯ

КОЛИ ХОЧЕТЕ ДОБРОЇ І ДУЖЕ
ЦІКАВОЇ КНИЖКИ

то замовте собі світової слави

роман перекладу

М. Лозиського

під заг.:

ФЛЬОТА

Синя Фльота — се

світової слави роман

славного німецького

письменника в двох час-

тях по 450 сторін друку

Разом 900 сторін дуже займа

ючого друку. Величина книжки

5½X7½ цаля. Ціна за обі часті

лише \$1.25. Замовляйте на адресу:

THE PEOPLE'S PRESS

155 McGregor St.

Winnipeg, Man.